

İki aylık
Hikâye
Dergisi

Ağustos 55 TL
Eylül 2022

Olğan

HİKÂYE

n.12

DOSYA

*Yeniden
Yazmak:
Yaratıcı
Yıkım&Yapıcı
Yaratım*

TÜRKİYE
DİL VE EDEBİYAT
DERNEĞİ

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Adına Sahibi

Ekrem Erdem

Genel Yayın Yönetmeni

Yunus Emre Özсарay

Yayın Sorumlusu

Hikâyeler: Gökhan Yılmaz

Düşünce Yazıları: Rabia Altuntaş

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Elif Sönmezışık

Yayın Kurulu

Büşra Çelik

Merve Çakır

Sebahat Meraki

Son Okuma

Keziban Soylu

Kapak Tasarım

Zülkarneyn Erdem Özсарay

İç Sayfa Tasarım

Selçuk Eser

Abonelik Servisi

0212 581 61 72

Oğuz Kağan Alioğlu

Satış Fiyatı: 55 TL

Yıllık Abonelik: 275 TL

Öğretmen: 250 TL

Öğrenci: 200 TL

Basıldığı Yer

Aktif Matbaa ve Reklam Hiz. San.

Tic. Ltd. Şti.

Söğütöçme M.Halkalı

C No:245/1A

Sefaköy - Küçükçekmece

ISSN: 27180204

İki Aylık Ulusal Süreli Yayın

olaganhikaye

olaganhikaye

olaganhikaye@gmail.com

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Feshane Caddesi Nu:3

Eyüp / İstanbul

Tel: 0212 581 61 72

Faks: 0212 581 12 54

Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla gönderilir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri yapabilir.

Yeniden Yazmak: Yaratıcı Yıkım mı Yapıcı Yaratım mı?

Bu sayımızda da yine zülfüyâre dokunmaya çalıştık. Edebiyat deyince elbette insani olarak bir kardeşlik ama edebî olarak da kıyasıya, kıran kırana bir yarışın olması gerekiyor. Bu sadece edebiyat değil hayatın her şubesi için geçerlidir. Rekabetin olmadığı yerlerde ilerlemeden de büyümeden de bahsedilemez. Hatta daha ötesini söyleyeyim “kızmak, öfkelenmek, kavga etmek var ama küsmek yok.” İşte, Batı tarzı samimiysiz politik kibarlık yerine bizim toplumuza has asabiye samimiyetinin formülü bu olsa gerektir. Bu politik kibarlık yerine edebiyatta asabiye samimiyeti gelişirse ancak eleştiri kültürü yerleşir. Çünkü böylesi bir durumda kimse eleştirisinin ardında başka gerekçeler arama yoluna gitmez ve bazı çekincelerle gördüğünü söylemekten geri durmaz. Biz de dergimizde bunu başarmaya çalışıyoruz, gördüğümüzü yazmaktan geri durmuyoruz. Bu da hâliyle bizi diğerlerinden farklı kılıyor. Dergi olarak has edebiyatın peşindeyiz ve bunu samimi bir gayretle sürdürmek niyetindeyiz. Politik Batı tarzı hesabi kibarlık yerine bize has samimiyeti tercih ediyoruz.

Bu sayımızda dosya konumuz ve diğer yazılarımızla daha önceki sayılarda olduğu gibi bir daha niyetimizi tazeledik. Her sayımız bir durum alışı, her sayımız bir niyet tazeleme. Bu gayeyle dosyamızda Yeniden Yazma konusuna eğildik. Yeniden Yazmanın bir yaratıcı yıkım mı yoksa yapıcı yaratım mı olduğunu masaya yatırdık. Bunun dışında Okumalar Okuması, Dört Köşe bölümü ve hikâyelerimizle yine dolu dolu bir sayı hazırladığımızı düşünüyoruz.

Ve son söz. Rasim Özdenören'i kaybettik. Kendisine Allah'tan rahmet, sevenlerine başsağlığı diliyoruz. Özdenören bizim için ne ifade ediyordu? Her şeyden önce kurucu bir isimdi. Bu sebeple dergimizin açılış yazısını onun kurucu vasfını anlatmak için ayırdık.

Keyifli okumalar dileriz...

Yunus Emre Özсарay

Yunus Emre Özsaray **Türk Edebiyatında Kurucu Bir İsim:
Rasim Özdenören'in Ardından • 4**

HİKÂYE

- Büşra Çelik **Yanık Celal'in Kırmızı Rüyaları • 8**
 Sebahat Meraki **İkiz Sahnesi • 12**
 Ramazan Ekici **Bir Hikâyenin Anatomisi • 20**
 Hümeysra Dutar **Tekli Kişilik Bozukluğu • 30**
 Nevra Gözde Hatipoğlu **İsimsiz • 33**
 Mücahit Şengül **Ay • 37**
 Asude Akman **Delilik Çıkmazı • 44**
 Kadriye Admış **Tekerlek İzleri • 48**
 Salih Mustafa Kazdal **İki Kişinin Duası: Hakkında Hayırlısı • 52**
 Mehmet Baynal **Mavi Süsen • 56**
 Melek Tosun **Enise Yahut İsimsiz Kadının Hikâyesi • 60**
 Nihan Özebeoğlu **Eli Kutlular • 64**
 Hüseyin Kılıç **Duvak • 69**
 Ahmet Yılmaz **İspirto • 72**

OKUMALAR OKUMASI

Kayıp Göstergelerden
Anlam Çıkartmak!...

HASAN AKAY

76

Taslaklara
Kaydedilenler

YUNUS EMRE ÖZSARAY

81

Bozuk Saat Günde İki Kez
Doğruyu Gösterir mi?

KÂMİL YEŞİL

90

Tanıdık Bir Mahalle:
Afrika'nın Yapayalnız Lalesi

ŞEYDA BAŞER EROĞLU

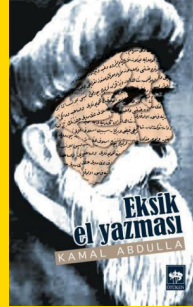
93

DOSYA

Yunus Emre Özsaray **Yeniden Yazmak:**
Yapmak mı Yıkamak mı? • 98

Merve Çakır **Bahçesinden Koparılan Çiçek:**
DEDE KORKUT KİTABI • 104

Rabia Altuntaş **Sarhoş, Zeyrek ve Kutsal** • 110

DÖRT KÖŞE

Edebiyat İnsanın Kurtarıcısı mıdır?

Müzeyyen Çelik Kesmegülü • 116

Naime Erkovan • 117

Siddik Yurtsever • 118

Yıldız Ramazanoğlu • 118

ÜÇ NOKTA ATIŞI

Hazırlayan: Gökhan Yılmaz

Vacilando'nun Güzelliklerinden: Annemin Gelincik Tarlası • 120

Evşen Yıldız ile Annemin Gelincik Tarlası Üzerine Söyleşi • 122

Evşen Yıldız İki Balkon Arası • 125

Türk Edebiyatında Kurucu Bir İsim: Rasim Özdenören'in Ardından

Türk edebiyatı önemli bir değerini kaybetti. Edebiyat tarihleri bunu böyle yazacaktır. Elbette Özdenören, bu klişe ifadeyle sınırlandırılacak bir isim değildi. Edebiyat içerisinde bir değer üretmekten daha fazlasıyla, edebiyat aracılığıyla “Müslümanca Yaşamak” hedefine odaklanmış bir kuşak yetiştirme idealindeydi. İslamcı düşüncenin ilk hikâye yazarıydı. Bu sebepten de kendini bu düşünce ekseninde ifade edenlerin, “Biz onun öncülüğünde yazmaya başladık.” demelerinden daha doğal bir şey yoktur. Rasim Özdenören yazmaya başladığı dönemde takipçisi olduğu 50 kuşağı arasında dünya görüşü itibarıyla tek örnekti. Ve geriye baktığında yazmayı hedeflediği öykü anlamında ona örnek teşkil edecek bir isim yoktu. Şairler hazır bir kültürel birikimi devralmışken Özdenören bunu Diriliş düşüncesinden mülhem kendisi kurmak durumundaydı. Faulkner, Joyce, Dostoyevski, Kafka gibi batılı örnekleri müslümanca nasıl olur üzerinden düşünerek Türk edebiyatı sahasında dillendirme yolunu seçti. Bugüne gelindiğinde kendisini onun öncülüğüne yaslayan isimler hem nicelik hem de nitelik olarak baskın hale gelmiş durumdadırlar.

Somut bir veridir ki Türk edebiyatında İslamcı düşünce içerisinde kendisine gelene kadar hikâyeci olarak anılacak bir kimse yok. Bugün ise öncelikli kurucu etkisini 80 kuşağı hikâyecilerinde, devamında ise 2000 sonrası hikâyecilerinde göstermiş bir isimden bahsediyoruz. Yaşadığı sürece gençlerin hikâyelerine katkıda bulunmaya çalışması, onlara okumalar noktasında yol göstermesi, son zamanlarına kadar kuşak ayrımı yapmadan henüz yeni yazmaya başlayanlarla dahi irtibatlar kurması, onu kuşaklar ötesi kuşaklar ötesi bir kurucu kimliğe dönüştürdü.

Bugün Türk edebiyatında hâkim damarı temsil eden çevre ve dergilerinin gerisinde Özdenören ve *Mavera* dergisinin kurucu etkisi göz ardı edilemez. İlk olarak Alim Kahraman, Ali Haydar Haksal, Cemal Şakar, Hüseyin Su, Necip Tosun, Ömer Leksiz, Ramazan Dikmen gibi isimlerde; 2000 sonrasında ise Türk edebiyatında hikâyenin akışına yön veren isimlerin üzerinde Özde-

nören'in kurucu etkisi inkâr edilemez. Şiirde durum her zaman farklı olsa da Özdenören'e gelene kadar mezkur isimlerin -bugün hâkim damarı temsil ettiğini söylediğimiz- dünya görüşlerine dâhil edilebilecek bir hikâye damarından bahsedilemiyordu. Bugün ise *Mavera*'nın özelde de hikâye türünde Özdenören'in kurucu etkisinin olduğu dergi çevrelerinde, isimlerini saymaya kalksak sayısı yüzleri aşacak ve dönemi belirleyen en gençleri henüz yirmili yaşlara yeni ulaşmış bir hikâyeciler kuşağından bahsediyoruz.

Şiirde İslam sanatının mazmunlar dünyasına bağlı klasik şiir geleneğinden sonra şiirin İslam ile münasebeti, söz gelimi Akif'te fikriyat, Yahya Kemal'de de semboller üzerinden varlığını sürdürmüştür. Bir başka ifadeyle Türk edebiyatında şiirin İslam ile irtibatı hiçbir dönemde kopmamıştır. Anlatı sahasında ise bilhassa romanda ama hikâyede de anlatıcı böyle bir rabıtaya dâhil olmamıştır. Hikâye veya roman Batı düşüncesi ekseninde Batıcı çizgide inşa olunur. Özdenören burada ilk ayrışan isimdir.

Malumdur ki Türk edebiyatında şiir sahasında, İslam fikriyatının izleri -kendileri inkâr etse bile- seküler şairin dahi kelimelerinin arasına sızmıştır. Hilmi Yavuz'un Süheyla Bayrav'dan iktibasla dile getirdiği kuvvetli şiirin çağrışım zenginlikleri sebebiyle arkaik sözcüklerle yazılması gerektiği meselesi, şiir dilini arkaik demeyelim de ister istemez kelime-i şehadet getirmiş kelimelere yaslamayı gerektirmiştir. Mesela Sezai Karakoç burada farklıdır, o pek çok yeni kelimeye dahi kelime-i şehadet getirtmiş bir şairdir.

Türk dilinin yeni lisan sahasında sanat dili hüviyeti kazanması, kelimelerin çağrışım zenginliğine yaslanmasıyla mümkün olmuştur ki bu çağrışımlar İslam medeniyetinin izlerini günümüze taşır. Bu birikimden istifade etmeden şiirde yenilik arayışında olan şairin kelimelerinin soysuzlaşması, yazdıklarının da ya şiirsellikten uzaklaşması ya da safsataya dönüşmesi kaçınılmazdır. Diğer taraftan zaten Türk edebiyatının büyük şairler kuşağı; Mehmet Akif'ten Necip Fazıl'a, Sezai Karakoç'a, Cahit Zarifoğlu'na, İsmet Özel'e ve günümüze kadar şiirde diri sesiyle İslam fikriyatına zihnen veya kültürel düzeyde bağlı olan isimler arasından çıkmıştır. Şiirin fikrî zeminiyle bu şairlerin dünya görüşleri arasındaki geçişliliğin kolay olması buna sebep olsa gerektir. Başka bir ifadeyle bu şairler ve sonraki kuşaklar, şiirin güçlü olmasını sağlayan klasik şiir geleneğini güne taşımak noktasında bir çatışma yaşamak zorunda kalmamışlardır. Karakoç'un "bir bülbül ve gül karşıtlığı dahi klasik şiiri bin yıl ayakta tuttu" ifadesiyle, bu şairler dönüp geriye baktıklarında dünya görüşleriyle çatışmayan büyük bir geleneğin birikimini arkalarında bulmuşlardır.

Şair, başta da değindiğimiz gibi Tanzimat'tan itibaren kendisini hayat olarak İslam düşüncesinden soyutlasa bile şair olarak anılmak derdinde ise istese de istemese de şiirinin kelimeler dünyasını o fikriyata az veya çok yaslamak zorunda kalmıştır. Her şeyden öte Türk edebiyatında ister Meşrutiyet isterse Cumhuriyet sonrasında olsun Mehmet Akif, Necip Fazıl, Sezai Karakoç ve sonra gelenlerle birlikte İslamcı şairlerin edebiyat kamuoyunda etkili olmadığı, sesinin duyulmadığı, Akif'in ifadesiyle "İslam'ı uyandırmak için haykırmadığı" bir dönem olmamıştır.

Hikâye türünde, anlatının geri planında hikâyecinin kendini doğrudan yaslayabileceği bir gelenek birikimine gerek olmamıştır. Biz halk hikâyelerini hâlâ cari olarak anlatırken Batı edebiyatında modern kısa hikâye kendini çoktan kurmuş ve bizde de Batı'daki örnekler üzerinden ilk eserler verilmeye başlamıştır. Hikâyeci de gelenekten istifade etmeye gerek duymadan tam anlamıyla Batılı tarzda hikâyeler yazmış, bu anlamda da Batı'daki örneklerine yaklaştığı oranda iyi romanlar, iyi hikâyeler yazdığı kabul edilmiştir. Ömer Seyfettin burada biraz ayrıksı durur ama onun da hikâyelerinde haması yönü ağır basanları saymazsak insan tipleri büyük oranda yeni dünya/yeni hayat idealindedir.

Her ne kadar Valery, Baudelaire, Mallarmé veya daha top-tancı bir ifadeyle çağdaş Fransız şiiri etkisini göstermiş olsa da şiirde temelde İslam düşüncesi; roman ve öykü sahasında ise Batı düşüncesi edebiyatımıza kaynaklık etmiştir. Veya şair, Türk İslam sanatının büyük şiir geleneğine sahip olması sebebiyle bu Batılı etkiyi Türkleştirmeyi başarmıştır ama hikâyede bu durum mümkün olmamıştır. Şairler kuşağında İslamcı düşüncenin, Türkiye'de fikrî cereyanlar var olduğundan beri temsilcisini buluruz da anlatı sahasında İslamcı düşüncenin Rasim Özdenören'e gelene kadar bir temsilcisini bulamayız. Bu sebepten hikâyenin ardındaki dünya görüşü Rasim Özdenören'e gelene dek Batıcı eksendedir.

Şairlerin etkileri edebî ve fikrî sahada her dönem belirgin olmuş, şiiri oluşturan kelimelerin taşıyacağı çağrışım yükünü doğallıkla sırtlanmışlar ve dar bir çevre etkisinden öte Mehmet Akif, Necip Fazıl, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, İsmet Özel ve sonra gelen şairler, her kuşakta kendi dönemlerine ton atamışlardır. Özdenören öyküsü de böylesi bir iddiayı kendisinden sonra gelen kuşak için taşımıştır. Türk edebiyatında özellikle 2000 sonrasında hikâye alanında İslamcılar arasında hem nitelik hem nicelik olarak bir artışın belirginleşmesinde ve hikâyede Türk edebiyatının merkezini bu isimlerin oluşturmaya başlamasında Özdenören doğrudan etkiye sahiptir. Nasıl ki 50 kuşağı Sait Faik sonrası *A* dergisi çevresinde belirmişse bugün kendi içinde bazı sorunları

olmakla birlikte Türk edebiyatında hikâye türünde 2000 sonrası kuşak, Özdenören'in veya *Mavera* ekolünün öncülüğüyle yola çıkan isimlerin başında bulundukları hikâye dergilerinde belirginleşmiş ve belirginleşmeye devam etmektedir. Bu bağlamda da Özdenören'in; sınırı, ideolojiyi aşan kurucu bir etkisi vardır. Bugün bu çevre, şiirde olduğu kadar hikâyede de kendi içinde birbirine tutkun dar bir mahalle edebiyatı olmaktan öte her yönüyle birbirine karşı eleştiri doğuracak bir öz güvene sahip noktaya da ulaşmıştır. Zira eleştiri kültürü biraz da söylem alanında hâkimiyet sahibi olma öz güvenini taşımakla ilgilidir.

Özdenören bu yönüyle bir ilk olma özelliği taşımış, Karakoç şiirinin mana yükünden istifade ederek *Diriliş* dergisinde öykülerini yayınlamıştır. Aynı dönemde *Diriliş* dergisinde Kerim Gâni'den, Mevdudi'den, İnamullah Han'dan, Şerif Mücahit'ten, Mahmud Ahmed'den tercümeler yayınladığını görürüz. Öykü ile başlayan, daha sonra İslamcı düşüncenin öyküdeki ilk verimlerine dönüşen ve ardından "Müslümanca Yaşamak" idealinde olan bir gençlik yetiştirme arzusunda bir Özdenören'den bahsediyoruz. Elbette Özdenören'in yazdığı öyküler edebiyat sahasında var olmak isteyen kuşaklara şiir dışında bir başka kanal açmış olmakla öncü role sahiptir. Dönemin 50 kuşağının hâkim anlayışından fikriyatıyla ayrılan Özdenören; 1983 yılında *Denize Açılan Kapı* ile öyküsüne tasavvufi simgeleri de ekleyecektir. *Mavera* dergisi, dergide yetiştirdiği, yer verdiği hikâyeciler ve ardından gelenler Akif'in "İslamı uyandırmak için haykıracaktım" çağrısını şiirden sonra öykü sahasında da var kılmaya gayret göstermişlerdir.

Özdenören sadece hikâyelerle sınırlı kalmamış, sürekli aktif bir yazı hayatının içinde olmuş, üretmiştir. Müslümanın toplum hayatında meselelere nasıl bakması gerektiği merkezinde denemeler kaleme almış, edebiyat sahasında keskin bir eleştirel gözle *Ruhun Malzemeleri*'nde, *Köpekçe Düşünceler*'de ve *Yazı İmge ve Gerçeklik*'te bir araya getirdiği metinler yazmıştır. 82 yıllık hayatı boyunca edebî yönüyle birlikte kuşak yetiştirme idealini de her daim canlı tutmuş, elinden geldiği kadarıyla gençlere edebiyat sahasında kılavuzluk etmeye çalışmıştır.

Kendisinin son yayınladığı eseri, ilk öykülerinin iki kapak arasına girmesiyle teşekkül etmişti. Kitabın elimizde dolaştığı zamanlarda vefat haberini aldık. Bir yazar olarak yazarlığa ve okumaya dair ilk tavsiyelerimi aldığım isimdi diyebilirim.

Bir kuşağın yetişmesinde, fikir dünyalarının teşekkül etmesinde kendi kuşağındaki isimlerle birlikte önemli etkiye sahipti. Kendisine Cenab-ı Allah'tan rahmet, kabrinin cennet bahçelerinden bir bahçe olmasını niyaz ediyoruz...

BÜŞRA ÇELİK

HİKÂYE

Yanık Celal'in Kırmızı Rüyaları

*“Belki de yeni bir başlangıç yapmanın vaktidir.
Yeni bir başlangıç için her şeyi yıkmamanın vakti.”*

Bir baba, üvey. Bir ana, dilsiz. Bir Celal, çocuk. Şedit. Erişiyor boyu göklere. Yağız bir delikanlı. Çocuk Celal büyümeden, büyük celal olmadan evvel üvey baba yakıyor ellerini. Bir kazan kaynar su. Dilsiz ana geliyor dile. Feryat ediyor. Celal'den davudi bir ses bekliyor insan bakınca boyuna posuna. Hâlbuki sesi bile çıkmıyor. Öyle çok susmuş ki Celal sırtunda söndürülen sigaralara, kemerle vurulan çökük omuzlarına. Elleri yanınca Celal yine susuyor. Susup susup büyüyor. Karanfil açan elleri kan kırmızı şimdi. Yara bere. İz. Ama Celal ismine rağmen çocuk. İsmindeki hiddete rağmen. Dönüp dolaşıp kasabadaki pazar yerinde kurulan gondolda alıyor soluğu. Uzunca bakıyor renkli, bir o yana bir bu yana sallanan şeye. Çok heves ediyor ama binemiyor. Anasının beş günlük kazancına bedel o gondola binmek, anasının beş gün daha fazla ağlaması, beş gün daha fazla dayak yemesi, beş gün daha dünyaya isyan etmesi demek. O da dünya gibi bir o yana bir bu yana. Başını döndürüyor insanın.

Kusurlu ellerine Allah bir türkü göndersin istiyor Celal. Her gece yanık ellerini açıp dualar ediyor. *Şu Yanık Celal'e biraz ekmek ve zeytin Allah'ım. Anamı da alıp gideyim buralardan.* Demeye kalmadan üvey baba bir kayadan düşüyor. Düşüyor işte. Allah'ın sopası yok dediklerinden. Uzunca bir süre yoksulluk bedenini aşındırıyor Celal'in. Kalp aşınmasın da. Öyle böyle büyüyor Celal. İsminin hakkını verecek kadar genç bir oğlan oluyor. Derken Celal'e bir iş çıkıyor. Madende. Kara elmas çıkaracak. Elmas ile ısıtacak anasını. Toprağın karası ile getirecek rızkını.

Kara ile yanıyor evin ocağı. Celal ise Yeter ile yanıyor.

Yeter akça pakça bir kız. Evin dokuzuncu kızı. O da kız olunca yeter diyorlar. Yeter bu yüzden yetemiyor hiçbir zaman hiçbir şeye. Ne tarlaya, ne hayvan gütmeye, ne aş çıkarmaya... Kadınlığını sevmez oluyor. Kızlığından utanıyor. Saçlarını asker tıraşı yaptırıyor babasına. Annesinin diktiği ince çiçekli entarilerde rahat edemiyor. Yüzündeki ayva tüyler artsın diye dua ediyor. Bir sabah uyanayım da şu yetmezlikten kurtulayım istiyor. Yeter, doğduğuna bin pişman. Bir gün Yanık Celal gelip eşğine, onun oğlan saçlarına sarı sarı türküler yazana dek. Sevilen her kadın gibi daha da kadın oluyor Yeter. Celal güzel ediyor onu, yanık elleriyle değil de yanık yüreği ile istetiyor Yeter'i. Kadın ediyor, ana ediyor. Bir yıl geçmeden Celal'in yanık ellerinde sarıca bir oğlan. Tıngır mıngır büyüyor beşiğinde. Ayaklanıyor, anasına er babasına yoldaş oluyor. Tarlaya da koşuyor, hayvanların peşine de.

Yeter ise isminden bıkkın, ismine küskün. Oğlanlığını hatırlatıyor ona. Gidiyor Celal'in eşğine. Beni kadın ettin bir de isim ver bana, yeniden doğayım diyor. Celal, Yeter'ine bakıyor. Al yanaklarına. Sarı saçlarına. Eğiliyor kulağına, ezanını okuyor isminin. Meryem hoş geliyor dünyaya. Bir adam bir kadını doğuruyor. Her doğumun ölümüne gebe olmasıdır kader. Meryem doğunca onu ana yapan evlat ölüyor. Bir yıldırım düşüyor dağlarda çobanlık ederken. Meryem bir daha olamıyor ana. Yanık Celal bir daha baba olamıyor.

Meryem dayanamıyor olan bitene. Çekip gidiyor. Kayadan atıyor kendini. Paramparça oluyor, öyle ki bedeninin parçalarını kırkyama bir araya getiremez. Celal o gün çok feryat ediyor. Hatta konu komşu evladına bu kadar yanmadı da karısının ardından çok ağladı diye dedikodu ediyor. Celal o günden sonra hiç konuşmaz oluyor sanmayın. O günden sonra çok konuşur oluyor. Çok gülüyor, çok geziyor.

Her sabah kasaba dolmuşuna binen ilk yolcu oluyor. Kör Numan'ın muavini, elleri yanığı kalbi yarığı uzunca yollar yürüyor. Dönüp dolaşıp kasabadaki pazar yerinde çocuklar eğleşsin diye kurulan gondolda alıyor soluğu. Çocukken binemediği gondol şimdi epeyce eskimiş vaziyette. Kasabadaki çocuk sayısı da azalınca rağbet edeni olmuyor artık. Bakımları yapılmadığından hareket ederken gacırcı sesler geliyor. Öyle çok yükseğe de çıkarmıyor

adamı, sanki salıncakta imiş gibi hafif hafif sallıyor. O sallanırken Celal ellerindeki yanıklardan daha kırmızı rüyalar görüyor. Kâh Meryem'ine kavuşuyor yeniden kâh evladını kucaklıyor. Bazen de dilsiz anasına dil oluyor. Onu konuşturuyor. Rüyalar ile yaşıyor. Dünyaya sığmayan mutlulukları ile avunuyor.

Gençlik gidiyor, akıl zaten ondan önce gitmiş Celal'den. Bir vakit kırmızı rüyalarını göremez oluyor. Kasabadaki çınarın köklerine kurulup avuç açıp dilenmeye başlıyor. "Allah rızası için bir rüya" istiyor. İsterken yüzü de kızarmıyor, ellerindeki yanık izlerini önce Allah'a, ardından kasaba halkına açıp bir bir rüya dileniyor. Kimisi hâline acıyor, önüne üç beş kuruş bırakıyor. Celal durur mu, para verenin suratına tükürüyor. Bu olay böyle birkaç kez tekrar edince kasabalı da akıllanıyor, hiç ilişmiyorlar Celal'e. Yanık yanık türkülerini dinliyorlar, göğüsleri kabarıyor, kalpleri çatırdıyor, fakat elden ne gelir. Kırmızı rüyalar göçüp gitmiştir.

Günler, aylar, yıllar böyle geçiyor. Yediveren'in Yanık Celal'i rüya dilenmekten bıkmıyor. İnsan insana nasıl rüya verebilir ki? Derken kasabanın emektar terzisi Tevfik'in kapısından geçtiği bir gün içeride askılardaki takım elbiselere gözü ilişiyor Celal'in. Çınarın köklerini terk edip sabah akşam soluğu dükkânın önünde alıyor. Tevfik'in kumaşları insanların bedenlerine göre evvela ölçüp ardından kesip en nihayetinde nasıl güzel elbiseler yaptığına şahit olan Celal hayretle izliyor olan biteni. Sanki o güne kadar hiç yamalı pantolon giymemiş de iğne iplik görmemiş gibi şaşkın. Koşuyor Celal. Manifaturacı Asım'ın dükkânından renk renk, desen desen kumaşlar alıyor. Yine koşuyor. Tevfik'in eşiğine varıyor. Aldığı kumaşları önüne seriyor. "Bana Meryem'i diker misin?" diye soruyor. Tevfik, "Celal iyice dellendin oğlum sen, ne diyon allasen" deyip başından savmaya çalışıyor. Celal, "Tamam Meryem'i sen dikemezsin ama Yeter'e de razıyım. Yeter'i dik bana." diye ısrar edince Tevfik, tövbe estağfurullah çekip oturtuyor Celal'i bir iskemleye. "Ben nasıl ölmüş insanı dikeyim be Celal? Allah mıyım, tövbe haşa, dinden mi edeceksin adamı?" diye tane tane anlatıyor Celal'e. Celal anlamış gibi usulca dinliyor, Tevfik konuşurken hiç mi hiç itiraz etmiyor. Kumaşları bırakıp dışarı çıkıyor. Kapıda bekliyor. Akşam çöküyor. Celal kapıda. Gün doğuyor, Celal kapıda. Celal'in hâli yaman, dünyası talan. Haftalarca bekliyor. Eline bir

iğne, bir iplik alıp kapının önünde kendince ipi iğneye sokuyor, ipi iğneden çıkarıyor, ilmekler atıyor fakat tek ilmekten öteye gidemiyor. Ama her gün daha da bir seviyor attığı ilmekleri. Boşluğun içerisine bir dünya dolduruyor da kimse fark etmiyor gibi. Tevfik'i aylarca izliyor dükkânın camından. Gariptir, yazıktır, günahtır, zararsızdır diye Tevfik de ses etmiyor bu duruma.

Dokuz ayın sonunda Celal dükkâna giriyor, aylar evvel getirdiği kırmızı pazen kumaşlardan birini alıyor. Kapının önüne geçiyor. Elindeki iğne iplikle koca kumaşı kesmeden biçmeden dikeyor. Saatlerce kumaş parçaları ile yama yapıyor. Upuzun kırmızı kumaşın üzerinde kırk yama. O yamalar ile Meryem'i bir kez daha doğuruyor Celal. Alıyor kucağına, tutuyor yolu. Kasaba meydanında bir tur atıyor kırk yamalı Meryem ile. Bir geriniyor, bir büyükleniyor ki görmeyin. Görenler ah vah etmekten başka bir şey yapamıyor. "İyice dellendi oğlan" diyorlar sadece. Celal kırk yamalı Meryem'ini alıp o gün gondola bindiriyor. Meryem'e yeni entariler alıyor, hepsi sarı. Meryem'in saçları gibi. Derken Kör Numan'ın dolmuşa biniyor, kırk yamalı Meryem ile. "Madende ineceğiz. Hiç görmedi Meryem, bir gezdirip geleyim" diyor. Kör Numan bir türlü geri çeviremiyor, diğer yolcular ile birlikte dolmuş kalkıyor. Celal ve kırk yamalı Meryem madende iniyor. Kara elmaslar yığılmış dört bir tarafa. Etrafta da kimseler yok. Celal, yıllarca çalıştığı madeni adı gibi biliyor. Kasketini takıyor, Meryem'e sarılıyor. Madenin içindeler. Derinlere doğru ilerliyorlar. Daha derine, derine. Yerin bilmem kaç kat altına doğru. Zebanilerle aynı kazanda pişecekleri kadar derine. Meryem sarı sarı, dağların Meryem'i. Yanık Celal'in türküsü. Aşağılara indikçe sanki kan geliyor, can geliyor kırmızı kumaş parçalarına. Meryem evvela gülümüyor Celal'e, ardından ellerini öpüyor. Boynuna sarılıyor. Celal vuslatın koynunda. Meryem'in dirisi yerin üstünde değilse yerin altındadır elbet. Mezarlarda yatanlar ölü değilse şayet Meryem işte buradadır. Kalbi atmaktadır. Celal'in koynundadır. Derken bir uğultu, bir küçük kıyamet. Sessizce, usulca.

Yıllar usul usul geçse de madenden gelen yeter nidaları hiç dinmedi. Yerin üstü Celal'e de Yeter'e de yetmedi.

SEBAHAT MERAKİ

HİKÂYE

İkiz Sahnesi

Aynanın karşısında on yedinci dakikasıydı. Tek teli bir türlü yatmayan saçına jöleyi boca ederek ince kıllı kahverengi tarağını narince gezdirdi. Hadi lan ıslak saç, diye bağırdı Necati. Sebati'nin yüzünde mimik oynama-
dı. Tarağı kenara bırakıp hafifçe dokundu saçlarına. İşte şimdi hepsi geriye doğru yatmış ve dümdüzdü. Musluğu açıp ellerini, parmak uçlarını avuç içine sürterek yıkadı. Su aktı, onunla birlikte zaman da aktı, dışarı çıkıp baksa görecekti, Necati de akmıştı. Tepesinden parmak uçlarına kadar eriyip gitmişti güneşin altında. Nihayet işini bitirip kapıya geldi. Kardeşi daha yola çıkmadan su dolan yüzünü mendille siliyordu. Parmağını sallayıp güneşten değil lan senden, dedi. Sebati cevap vermeden giydi ayakkabısını. Necati önde o arkada sirkın kapısına vardılar.

İçeri girmeden evvel terini son kez silip bıyığını burdu abisi, kardeşi de derince soludu. Rengârenk tüllerle bezeli koridor boyu yürüdüler. Yüzü boyalı bir adam önlerine geçip ne vardı, dedi. İş içindi abi, dedi Necati. Ha siz şu ikizler, dedi adam. Bilinmenin rahatlığıyla ciğerlerinde tuttukları nefesi verip biziz, dedi iki kardeş. Gelin diyen adamın peşinden tüllerle örtülü başka bir yolu geçip kapının önünde durdular. Adam şimdi gülümseyin, dedi. Sebati itaat etmeye hazırdı, hiç zorlanmadan sırttı. Abisi kaşlarını çatıp neden ki dedi. Patron gülmeyen adam sevmey, hele işe hiç almaz, dedi adam, ardından iki kere çaldığı kapıyı hızla açtı. Necati son anda yüzüne bir gülümseme yaymıştı. Dümdüz olmaya alışık dudaklarında eğreti duran ve yüzünü seğirten bir gülümseme. Böyle de nasıl konuşacağız, diye mırıldandı. Kolay abi, dedi Sebati. Patrona dönüp efendim hahah memnun olduk hahah Sebati ben, dedi. Abisi gerginlikten titreyen dudaklarıyla ben de

ikizi Necati, derken yüzü boyalı adam şans dileyip çıkmıştı. Patron hoş geldiniz, oturun bakalım, dedi. Sebati koltuğa yerleştiğinde abisi ve patron sohbet başlamıştı. Çaylar geldi çaylar gitti, kahkahalar arasında kasabadaki harabe okuldan, seyyar sirkten, ölen anne babalarından birkaç kelam ettiler. Son çayla beraber patron da gitti. Ee, ne oldu şimdi, dedi Necati. Sebati sustu. Kalk gidelim, dedi abisi. Ben beklerim, diyen kardeşine bilirim beklersin, diye bağırıp hışımla çıktı. Yüzü boyalı adam Necati'yi kapıda yakalayıp işi aldınız nereye, dedi. Vallaha mı? Adam gülerken beni takip et der demez koştu Necati. O koştukça uçuşan tüller, sabahkinden daha renkliydi. Canlılık vardı tüllerde, onda olmayan, Sebati'de hiç olmayan.

Büyükçe bir makinenin önüne geldiler. İşte alet bu. Sen bunun içinden geçerken sen de hızla şuradaki arka kapıdan gelecek merdivenden seyircileri selamlayarak sahneye geçeceksin, her şey aynı anda olacak bu kadar basit, dedi adam. Hızla derken gösterdiği Sebati'ydi. Necati gülüp o hayatta bana yetişemez abi, dedi. Ben orasını bilmem, biriniz yokken biriniz olacak. Adam konuşurken makineyi inceliyordu iki kardeş. Bir yanı giyinme kabini diğer yanı da şeffaf bir telefon kulübesiydi sanki. Ne makinasıymış ki bu, dedi Necati. Yokluk. Uzaklaşıp baktı makineye, yokluk böyle bir şey değildi, anlamsız bir adı var, dedi içinden. Sebati'nin omzuna elini atıp peki zamanında çıkmazsa, dedi. Elini kaldırarak yooook, dedi adam. Bu fiyata bırakamam diyen esnaf gibiydi. İkizini hemen görmeleri lazım, onu sen sansınlar ki seni de hemen şeffaf kabinden alalım, ölürsün maazallah. Necati saçından ayak ucuna kadar ürperdi. Elini kardeşinin omzundan çekip beline koyarak nasıl yani, dedi. Sen ışığın içinde kaybolup yandaki kabine geçtiğinde bir kaç saniyelik zaman var, fark etmemeleri için. Tam o anda kardeşin çıkacak, seyirciler ona bakarken seni alalım, yoksa kabin kısmında elektriklenirsin, dedi adam. Bakırdan yapsaydınız kardeşim, dedi Necati. Adam güldü, estagfurullah çekip kapıya gitti. İşinize gelirse, dedi. Şimdi de söylediği parayı bir türlü beğenmeyen alıcıya fırça çekiyordu. Ama mal onun değildi. Birkaç saniye sonra sesi inceldi. Bakın kolay iş aslında, ha deyince de ikiz bulunmuyor, patron da sevdi sizi. Uzun bir sessizlik oldu. Adam bugün düşünüp yarın karar verin, demese sabaha kadar uzayacak bir sessizlik.

Yol boyunca Necati'nin zihninde “kolay iş” sözü

yankılandı. İş kolaydı da hız lazımdı o da Sebatî'de yoktu. Ölüm meleği gelse canını alana kadar sıkılır bundan, geri giderdi. Yavaş babam yavaş. Bu yüzden hâlâ ilkokuldaydı bu adam. İçten içe yaptığı kavgadan usanıp hışımla döndü arkasına. Karşındaydı işte, tam elini kaldırmış sövecekti ki ulan ne deyim ki, deyip tükürükler saçarak karıştı yola. Sebatî sağa dönen abisinin arkasından bakıp sola döndü. O yeni bir yöne karar verdiğinde ikizi ufukta kaybolmuştu bile.

Akşam ikisi de masadaydı. Dünden kalma pilav ve çoban salatayı olabilecek en tatsız şekilde yediler. Biraz oflayıp pufladıktan sonra yapabilir misin lan, dedi Necatî. Kardeşi lokmasının midesine inmesini bekledikten sonra yaparım abi, dedi. Her abi dediğinde üç dakikalık bir fark canlanırdı zihninde. Üç dakikalık bir zaman dilimi asla soyut değildi ama rakam da değildi. Üç dakika Necatî'ydi onun için. Kendisinden üç dakika erken geldiği için abiydi. Bu yüzden hızlı olan oydu. Belki de abisi onu itip ağır ol lan, demişti. Yapmıştır, dedi içinden. İkizi pilavdan son kaşığı alıp gidelim o zaman yarın, dedi. İçinden sayamadığı kadar yaparım, geçti Sebatî'nin. Çok basitti, yapardı ama önce şu ağır gecenin sabahı olmalıydı.

Ertesi sabah dünkünden farksız geçen hazırlık ve evden çıkış seremonisini bitirip sirkin kapısına vardılar. Onları kapıda karşılayan yüzü boyalı adam, demek karar verdiniz, hadi geçin de birkaç prova alalım, dedi. Makinenin önüne geçip İstanbul'dan boğaza bakar gibi uzunca baktı ikizler. Aslında düşünecek hiçbir şeyleri yoktu. Hayalleri, hevesleri... Gazetede gördükleri "İkiz Aranıyor" ilanının peşinden gitmişlerdi o kadar. Sadece farklıydı, makine de çadır da. Onlar dışında bir hayat vardı burada, o başka hayata dalıp gitmişti iki kardeş. Adam başlayalım, dediğinde Necatî ceketini çıkarıp telefon kulübesine benzer bölüme geçti. Üstüne kabloları bağladılar. Her dokunuşta gıdıklanıyorum abi dur, diyordu. Alış, aynısını seyirci önünde de yapacağız, dedi adam. Necatî kendini sıkıp anladım abi alışırım, dedi.

Onlar kablolarla boğuşurken sırasını bekleyen Sebatî'ye yaklaşan bir rüzgâr vardı. Usulca yol alıp sonunda parmak uçlarından saç teline kadar dokundu. Sebatî ürpererek rüzgârın geldiği yöne baktı, renkli tüllerin arasından Marilyn Monroe gibi bir kadın topuk sesiyle âdeta şarkı söyleyerek sahneye yaklaşıyordu. O yürüdükçe Seba-

ti yavaşladı, silikleşti, bir silüet olup kaldı. Kadın manolya kokusunu ardında bırakarak önünden geçtiğinde Sebatî yok oldu. Kablolarla uğraşan çocuğa yeni gelenler mi, dedi kadın. O ses zamanı var etti, parçalara böldü. Sebatî annesinin karnındaydı. Evet, dedi çocuk. Kadın Sebatî'ye dönüp hoş geldiniz tatlım, dedi. Sebatî dünyadaydı, vardı, konuşuyordu. Hoş bulduk, derken kendisinden binlerce vardı etrafta, hepsi de efsunlanmıştı. Kimisi kadının saçında, kimisi gözünde, kimisi kokusunda kaldı.

Abisinin hadi lan arkaya geçsene, diyen sesiyle yok oldu Sebatîler. Sıçrayıp tamam abi, dedi. İki kardeş salonun uzak köşelerinde yerini aldı. Bas düğmeye oğlum, dedi yüzü boyalı. Ardından büyük bir gürültü duyuldu ve yokluk makinesi yeni doğan güneş gibi aydınlandı. Sebatî'ye doğru üçe kadar say, diye bağırdı adam. Sebatî bir, dediğinde yanında duran çocuk çoktan üçe gelmişti, telaşa kapılıp ittiği Sebatî birbirine dolanan ayakları yüzünden merdivenlerde, Necatî de ölüm korkusuyla kabinde yere yığılmıştı. Bunun aşağı çeken falan yok muydu nedir ki bu eziyet abi, diyerek çıktı kabinden. İkizini iten adam yerden kaldırırken oğlum ben itmesem daha birdeydin, dedi. Bunu duyunca gözü döndü Necatî'nin. Öyle bir dönmek ki en az yetmiş merdiven boyu uzağındaki kardeşine ke-netlenip onca merdiveni bir çırpıda çıkmak. Necatî, Sebatî'nin yakasından tuttuğunda ortalık çoktan karışmıştı, Marilyn Monroe sahnenin köşesine oturmuş gülüyordu. Abisinin yumruğu Sebatî'nin gözünün kenarına geldi.

Yüzü boyalı adam Necatî'yi tutarken Oğlum ne yaptın be, diye bağıırıyordu. İyi oldu ıslak saça, dedi. Bir yandan da elini sallıyor hani lan hızlı olacaktın, diyordu. Gel şöyle, deyip Necatî'yi uzaklaştırdı adam. Kardeşinin yüzü için de buz getirip sandalyeye oturtular. Marilyn Monroe keyifle yaklaştı Sebatî'ye. Okuma yazman yok muydu, dedi. Kekeleyerek var, dedi Sebatî. Yanındakiler güldü. Alık da bir şey, diyerek uzaklaştı kadın. Gözünün acısı Monroe'nun topuk sesine karışıp giderken etrafına bakındı. Her şey çok karışık, çok hızlıydı ama asıl hızlı olan sol göğüs kafesinin içinde atan o et parçasıydı. Kalbi vardı Sebatî'nin, atarmış demek ki dediği, ilk defa bugün gördüğü bir kalp. O kaşındaki buz ve kalbi arasında gidip gelirken abisi sakinleşti. Kolundan tutup kardeşsiniz siz, diyerek ikizinin yanına getirdiler Necatî'yi. Yüzü boyalı adam da eline bir çay alıp karşılarına geçti, ne var ki bu kadar dert

edecek, bulduk çözümü, dedi. Sebati'nin omzundan tutup oğlum sen bir deyince çıkacaksın, ne olur ne olmaz diye de arkanda biri duracak, dedi. Geri çekilip boşta kalan elini beline koydu, tek eliyle bardak altından tuttuğu çaydan uzunca hüpletti. Bir oh çekip bu kadar basit ya, sirkte kim ölmüş, dedi. Makineye doğru giderken cambazlar hariç, diye mırıldandı. İp cambazlığı başkaydı bak. O sakat işti. İki kardeş birbirine Sebati'nin gözündeki buz kadar soğuk baktı. Tekrar deneyelim, diyen seslerle buz hattından sıyrılıp yerlerine geçtiler.

Çalışan kim varsa eğlence var, diyerek salonda toplanmış, kasabadan önce makineyi ilk izleyen olma lüksüne erişmişti. Bismillah, diyerek düğmeye bastuklarında kelimayı şehadet getiren Necati ışıktaydı yok oldu, *bir* sesiyle ışıklar üstüne çevrilmiş, kollarını iki yana açmış, boş koltukları selamlayan Sebati var oldu. Büyük bir alkış koptu salonunda. İşte bu kadar, diye bağırıyordu yüzü boyalı. Bu ikisini şovsuz çıkarsak yine eğlenirler, diye fısıldıyordu Monroe. Şov bitip de iki kardeş yan yana gelince şimdi sadece aynı olmanız kaldı, dedi adam. Sen şu bıyığı keseceksin. Necati elini bıyıklara götürdü. İşin başından bu yana belliydi ancak yine de karardı içi. Yüzü boyalı haydi paydos, dediğinde, kendilerine sirkteki maymunu izler gibi bakan çalışanlara selam verip çıktı ikizler. Yolun yarısına kadar ikisi de kendi dünyasındaydı. Dünyasından kopup da kardeşinin yarılan kaşına bakan Necati, Sebati'nin omzuna elini attı. Tepkisizdi ikizi. Tamam, be oğlum, dedi. Katır inadı vardı Sebati'de. Kaplumbağa yavaşlığı, katır inadı bir de kuş aklı derdi abisi. Hayvanlar âlemi gibisin oğlum, dedi yeniden. Kardeşi hep gülerdi buna. Ama hak da ettin, dedi. Sebati, abisinin elini itip birkaç adım önüne geçti. Aha kıyamet kopacak, dedi abisi. Gülüşleri, havanın gri rengine karıştı.

Sabah sirke varır varmaz başladı telaş. Önce bıyıklar gitti, saçlar benzetildi. Allah'tan kilonuz boyunuz aynı, dedi adam. Patron arada görünüp çok iyi çok iyi, dedi. Takım elbiseleri de çektikten sonra geçtiler kulise. Akşam olunca rengârenk tüllerin arasından akın akın geldi insanlar. Burada sizi tanıyanlar var tabii ama bu kasabalıyı bile ikna edersek herkesi ederiz, dedi patron. Salon dolunca ip cambazları çıktı sahneye, ardından hayvanlar ve sihirbazlar çıktı. Monroe arada şarkı söyledi. Sonunda gecenin sürprizi açıklandı ve "Yokluk Sahnesi" dedi adam. İki kadın Necati'nin koluna girip sahneye çıkardı, kardeşi de

sahne kapısının önüne gelmiş, arkasındaki garantörüyle beklemekteydi. Bir deyince bir deyince, diyordu içinden. Abisi makinenin içine girdi. Nefesler tutuldu, müzik sanki karınlarında çalar gibi yüksekti. Davulun sesinden kalp sesini duymadı Sebati. Abisi hadi lan Sebati hadi oğlum, dedi içinden. Müzik yükseldi salon karardı makine aydınlandı bir deyince tek ışık Sebati'deydi. Seyirciler işte orada, diye bağırıyor, ısıklık çalıp alkışlıyorlardı. Sebati kollarını iki yana açmış merdivenden sahneye inerken Monroe'dan bile ünlüydü. Küçük çapta bir kıyamet koptu sirkte, herkes yaşıyordu.

O gecedен sonra kasabada kulaktan kulağa yayıldı makine. Üç gösteri daha yaptıktan sonra gitmeye hazırız, dedi patron. Bu harikulade makineyi bekleyen bir sürü kasaba vardı. Evden birkaç eşyayı çantaya koyarken hiç üzülmeydi Necati. Ardında bıraktığı çocukluktan ziyade yükleriydi. Her gün yeniden sırtlandığı, geceleri kapının eşiğinde bırakmaya çalışıp da yatağa bile beraber girdiği yükler. Makinede yok olması bir oyundu ama hayatta binlerce kez yok olmuştu, üstelik geri geldiği için alkışlayan da yoktu. Anahtarı Sebati'ye uzatıp bir iki adım geri çekildi, kardeşi kapıyı ağır ağır kilitlerken sıvaları dökülmüş, mavisini solmuş eve son kez baktı. Kapı kilitlenip de göz göze geldiklerinde Sebati'nin gitmek istemediğini anladı. Ama karar kendisininindi. Çünkü üç dakika, dedi içinden, aslında nefret ettiği o üç dakika.

Yeni bir kasabaya giderken de o üç dakika Necati'yleydi. Çadırlar kurulup da göçebe hayatlarına alışırken de. Ama ne vakit ki aynı anda dışarıda olamazsınız, ikiniz ayrı ayrı bir Hayati oldunuz, dediler o vakit dakikalar silinmeye yüz tuttu. Ne de olsa artık Hayati vardı, Sebati'nin de Necati'nin de üstünde bir Hayati. İkisi de kabul etti olanları, olacakları ve gösteri devam etti. Her şey olması gerektiği gibiydi, ünleri diğer kasabalara kendilerinden evvel gidiyordu. Bir tek Monroe vardı işte. Sebati'nin içini kaynar kazana çeviren Monroe. Gezdikleri beşinci kasabadaki son gösteri gününde karar verdi Sebati. İçindeki kazanı yok edecek, gönlünü serin sularda yüzdürecek bir karar. Bugün konuşacağım, diyerek hızla daldı sirk çadırına.

Kulise döndüğünde tam karşısındaydı Marilyn. Birkaç adım atıp yakınlıktı, kadının asla yüzüne bakmadığı gözlerine dikti gözünü. İçindeki ateş etlerini çürütüyor ve eriyor olmalıydı, küçüldükçe küçüldü. Bir kadının değil,

dağın karşısındaydı sanki. İliklerine kadar hissettiği utanmayla geri dönüyordu ki Monroe kahkaha atıp akşam yemek yiyelim tatlım, dedi. Sebati'nin tepesinde yanan beyaz ışık yüzünü nurlandırdı. Az önce siyah beyaz olan çadıra renk gelmişti. Hafif bir esinti yükseliyordu yerden göğe, balonlar, gül yaprakları, konfetiler rüzgârla beraber havalandı. Bir anda insan doldu koltuklar alkışlıyor, helal olsun Sebati'ye, diyorlardı. Işıklar söndüğünde Marlin kulisine geçmiş Sebati'de abisinin yanına gidiyordu.

Abisi, kardeşinin kızarmış yanaklarına, öne eğilmiş başına bir türlü yerinde duramayan ellerine baktı. Sebati uzandığı yataktan masaya, masadan yatağa, yataktan yere yuvarlandıkça tekrar baktı. Hin bir gülüş yayıldı yüzüne o kadınla mı konuştun lan, dedi. Sebati yalnızca güldü, sadece ağzıyla değil gözleriyle de. Abisi aferin lan sana, diyerek elini kardeşinin omzuna attı. Akşam yemek yiyeceğiz, dedi Sebati. Sessizce düşünürken ilk defa aynı dünyada buluşan iki kardeş, haydi hazırlık, sesiyle döndü gerçeğe.

Artık yemek yemek kadar normal olan hazırlıklarını tamamlayıp sırasını bekledi ikizler. Vakit gelince de Necati kardeşinin omzuna dokunup gülümsedi ve sahne kapısına gitti. Sebati de abisinin ardından bakıp arka kapıya gitti. Her zamanki gibi *bir* deyince onu içeri itecek yardımcı arkasındaydı. Çalışan makinenin sesine karışan bir miyavlama vardı ama kimse duymadı. O miyavlamalar Sebati'ye adım adım yakınlaştı. Sesin sahibi olan yavru kedi garantörün ayağına dolandı, adam sanki yavru bir kedi değil de bir kaplan saldırmış gibi kendisini arkaya attı. Yüzünü tırmıklayan kediyle boğuşurken duyulan miyav değil kükremeydi. Sebati kediyi almaya çalışırken o büyük ses duyuldu. Bir iki üç, demeliydi ya da kediyi almalıydı ama kendisine doğru gelen Monroe'ya dalıp gitti. Ağzı kulaklarına varmış, ılık bir esinti dolanmıştı damarlarında. Ama Monroe o kadar mutlu değildi, elleri yüzünde koşuyor hadi, diye bağıırıyordu. Sebati irkilip yerde yatan adama baktı, o da kediyi tutmuş şimdi, diye bağıırıyordu. Kafasını kapıya dönünce anladı Sebati. Bu üçtü, şimdi çıkmalıydı. Merdivenlere fırladı, ya üç değilse dedi bir ses, düşünmek bile istemedi. Yüzüne düşen ışıklara karıştı düşünceleri, patron gülün ister, dedi aynı ses, güldü uzunca güldü.

Alkış kıyamet koparken makinenin başındaki adamın yüzüne baktı, gülmüyordu. Onun gülmeyen yüzünü görür görmez karanlık kapladı içini. Aldığı nefes yetmi-

yordu, herkes gidip de abisini makineden çıkarana kadar yaşadıkları hayal gibiydi. Olmuş muydu olmamış mıydı, bu bağrış çağrış gerçek miydi anlayamadı. Apar topar çıkardılar Necati'yi, gülüyordu. Durup yüzüne baktılar. Şaşkınlığı ilk geçen patron olmuştu. Gül aslanım böyle gül, dedi. Diğerlerine dönüp gülüyor, iyi o zaman diye bağırdı.

Sebati yaşadıklarını hatırlamaya başladığında hastanenin perde çekilmiş yatağında yoğun elektriğe kapılmış abisinin başındaydı. Arada gözünü açıp altı üstü üç lan, diye sayıklıyordu Necati. Onunla beraber üç rakamı silindi sanki. Sebati'nin gözünde bir Necati vardı şimdi. Artık üç yok, dedi kendi kendine. Gözü yatağı çevreleyen perdelelere takıldı, ne kadar da çadırdaki tüllere benziyordu ama hepsinin rengi solmuştu. Abisine bakıp Hayati öldü, dedi. Ama biz üç deyince eve gideceğiz.

RAMAZAN EKİCİ

HİKÂYE

Bir Hikâyenin Anatomisi

Tanık olduğum cinayeti, yazmaya başlamamın üzerinden bir sene geçti. Bitiremedim. Anlatıcının aynı zamanda katil olduğu bir hikâye yazmak istiyordum. Ancak yazdıkça dehşetini içten içe hissettiğim cinayet, kurgunun önünde duvar gibi yükseldi. Hikâye ile vicdanım arasındaki dengeyi kuramadığım için de kafamın içi bir gölge ile doldu. Belki bu; nefsimin aklımı perdelemek için yaptığı yazma sürecini çıkmaza sokan, şeytansı bir histi.

O gün, tam olarak o dakikada kalenin dibindeki demir kapıyı neden zorlamaya çalıştığımı açığa kavuşturamıyordum. Antep Kalesi'nin restorasyon için kapalı olduğunu biliyordum. Zorlamaya çalıştığım kapının üzerinde büyükçe bir köçek vardı. Kuzey cepheden dış kaleye açılan kapıydı bu. Şimdi o anı hatırladığımda burnumu ağır pas kokusu yakıyor. Bir de güvercin gübresi. Evet, güvercin olabilir. O kapının 10-15 metre ilerisinde otların arasında kurulmuş tuzakta çırpınan bir güvercin görmüştüm.

Güvercinlerin kaleyi düşmanlardan korumak için nöbet tutan askerler olduğunu, hatta bunları öldürmenin şehre büyük uğursuzluk getirdiğini, işgal zamanlarında kalenin tepesinde daireler çizerek durumu ovada-

kilere haber verdiklerini Antep'in tarihini yazan çeşitli kitaplardan okumuştum. Benden önde giden muhayyilemin çoğu zaman ayaklarımı sebepsiz yerden kestiğini bildiğim için o gün, aklıma gelen bu düşüncelerden uzaklaştım. Gerçek olan bir güvercinin durmadan iki ayağıyla yarım metre yükselip kanatlarını tam açtığı anda göğsü ve kafasıyla yere çakılıyor oluşuydu. Şimdi geriye doğru baktığımda o güvercini kurtarmak için, o kapıyı zorlayıp üzerinden aşmaya çalışıyordum. Kaleye girmenin yasak olduğunu bilerek. Ancak o gün güvercine odaklanırken yüz metre ilerde duran kuşçunun -tuzağı kuran- beni izlediğinin farkında değildim. Asıl acı olan, yanından geçtiğim ağacın gölgesinde, her an tutuşmaya hazır kıvılcımları fark etmemiş oluşumdu. Bir yangının içinden daha doğrusu bir yıl boyunca peşinden koştuğum yangının içinden geçmiştim. Hatta o güvercini kurtarmaya yönelmemin nedeni içimde bir yerde kanayan başka bir kuş hikâyesi olduğunu da biliyorum. Ancak bunu bugün biliyorum. Kuşu kurtarmaya yönelirken içimdeki hikâyeden haberdar değildim.

O gün çılgınlıkla yükselmeden önce sırt çantamdan ahşap, kırmızı saplı bıçağı çıkardım. Daha çok keklik yakalamak için kullanılan tuzağın misina iplerini kesmeye çalıştım.

Bunaltıcı bir sıcak vardı. Kuş elimde çırpındıkça kalbi dışarı fırlayacakmış gibi oluyordu. Bir ara alnımdan kuşun gerdanına düşen terin, elmas gibi parıldadığını gördüm. Sonra birinin bana doğru bağırarak koştuğunu... O an dikkatim dağılmış olmalı ki kuşun ayağından bıçağıma, oradan elime bulaşan kanı fark ettim. Kestiğim iple birlikte güvercini telaşla saldı. Birkaç saniye sürmeyen olaydan sonra kayarak aşağıya yöneldim. İşte ne olduysa o an oldu. Bir tarafta kurduğu tuzak için koşan kuşçu, diğer taraftan ne olduğunu tam anlayamadığım bağırışmalar... Ardından yüksekçe bir ses:

- Adam öldürüyorlar! Kuşun, adam öldürüyorlar!

Sesin geldiği yöne baktığımda yaralı yüzlü adam kucağına düşen adama ikinci bıçak darbesini, bilmiyorum, belki de ilk darbeydi. Üçüncü de olabilir. İndiriyordu. O tarafa koştum. Kapının üzerinden nasıl atladığımı hatırlamıyorum. O üçüncü bıçak darbesinin göğüs

kafesini nasıl çıtırdattığını kulaklarım mı duydu, yoksa aklımın bana oynadığı bir oyun muydu, bilmiyorum. Ancak yerde kalan adamın doğrulmak için can havliyle parmaklarını çimenlere geçirdiğini, ağzından gelen köpüklü sıcak kandan ince bir buharın yükseldiğini gördüm. Hatta bunun adamın ruhu olduğunu aklımdan geçirdiğimi hatırlıyorum. Bir de elimde kanlı bıçakla koştuğumu.

O an cinayeti işleyen adamı yakalamak için mi, korktuğumdan mı, yoksa şüpheli duruma düştüğümünden mi tam bilmiyorum. Ancak cinayeti işleyen adamla aynı yöne doğru koştuğumu hatta elimdeki bıçaktan herkesin kenara çekildiğini hatırlıyorum. Antep Kalesi'nin altındaki hamama yakın noktadan Şakir Sokağı'na doğru koşuyorduk. Sonra bu koşuşturma kovalamacaya dönüştü. Bir süre eski Antep evlerinin olduğu dar sokakta cinayeti işleyen adamı kovaladım. Ama bunu ne için yaptığımı net ayırmında değildim.

Ölen adamın son nefesinde çıkan o buharın arasından kulağıma ulaşan "Ah!"dan mı yoksa her şeyi kendi kurgusuna oturtmaya çalışan aklımın oynadığı oyundan mı bilmiyorum. İşte o gün kovaladığım katili gözden kaybettikten sonra Handan Bey Camii'nin avlusuna girip soluklandım. Şadırvana oturup elime ve bıçağıma bulaşan kanı temizledim. Bu tanıklığın bir işaret olduğunu düşündüm. Telefonumu çıkarıp biraz önce tanık olduğum şeyleri sıcaklığına sesli olarak kaydettim. Kurgu için. Bu sefer hikâye ayağıma gelmişti. Bunu kaçıramazdım. Sonraki günlerde rüyamda uzunca bir süre karanlık bir duvarın dibinde bekleyen bir adam gördüm. Bir duvar ustası da olabilir. Ancak uyandığımda her defasında; içimin ezildiğini, tuhaf bir huzursuzluğum ruhuma dolduğunu hissettim.

* * *

Tam bir yıl önce sıcaklığına kaydettiğim, yukarıda bir kısmını anlattığım kayıt kafamı karıştırdı. O kaydın bir kısmı, polisin eline düştüğü için de ayrıca aranmaktayım. Hem tanık olarak hem de cinayet zanlısı olarak. Uzunca bir süre kafamı ve masamı işgal eden bu cinayet sonunda aile meselesine dönüştü. Detayları karımla paylaşmaya karar verdim. Ben detayları söylemeden o internete düşen ses kaydını dinletti bana. O zaman buz

kesildim. Ne diyeceğimi bilemedim. Bu benim sesimdi.

Sonraki günlerde anladım ki karım, bir şekilde telefonumdan kendi telefonuna atmış bu kaydı. Yerel gazetenin eline düşen de buydu.

Kayıt: “Biraz önce bir cinayete tanık oldum.” diye başlamıyordu. “Biraz önce bir cinayet işledim. Antep Kalesi’nin dibinde, bile isteye..” diye başlıyor ve devam ediyor. Kaydı dinlerken bir taraftan buz kesilirken diğer taraftan aklım seslendirme yeteneğimin büyüklüğünü içimde tartışıyordu. Tabii bastırdım bu sesleri. Eşimin dinlediği kaydın tek kayıt olmadığını ona anlatırken o gün hem tanık olduğum cinayetin detayları hem de telefonumda özel bir yere kaydettiğim diğer kaydın detayları zihnimden geçti. Sonra hem yazmaya çalıştığım hikâyeyi hem de bu hikâye için topladığım malzemeyi (haber kupürlerini) eşime gösterdim. İkna olmadı eşim. Cinayet dosyasını kurcalamaya devam etti. Katilin kaldığı ceza evine ulaşarak onunla bir gazete adına görüşme talebinde bulundu. Sanırım yapmaya çalıştığı şey beni gerçek ile yüzleştirip yazmaya çalıştığım hikâyeden çıkarmaktı. İstanbul’dan, bir yıl sonra olayın işlendiği yere, Antep Kalesi’ne böylece geri döndük.

Suç mahalline dönen katiller gibi cinayetin işlendiği kalenin etrafında uzun süre dönüp durdum. Hava sıcaktı. Adamlar, kadınlar, çocuklar buldukları ağacın altına kendilerini atmışlardı. Bunların arasından bir adam gözüme çarptı. Diğerleri gibi ağaçların altına, çimlerin üstüne değil de banka oturuyordu. Bir köşeye geçip onu izledim. Güneşten kavrulduğu belli olan yüzü tuhaf şekilde bronzlaşmıştı. Arada elindeki -kendi sardığı belli olan kalın- sigarayı ağzına götürüp burnundan kara treni hatırlatan dumanlar çıkarmazsa herkes heykel sanabilirdi. Hatta bir ara Çamlıbel’in şu meşhur “*Sanat*” şiirinden iki mısraı mırıldandım. Sonra içimi tuhaf bir huzursuzluk kapladı. Bir anda midemdeki ağrı ve yine karnımda nükseden kasılmayla birlikte bulantı hissettim. Bu benim kendi iç dünyamın çoğu zaman bedenime yaşattığıydı. Ancak izini sürdüğüm hikâye daha başkaydı. Karar verdim. Kahramanı olmak istediğim cinayetin gerçek katiliyle yüzleşecektim.

Hikâyenin aslına gelince (cinayet) o kadar da çetrefilli bir olay değildi. Yani dışarıdan bakıldığında. Aile içi bir olaydı. Adi bir ihanet. Öyle kayda geçilmişti. İki tutanak vardı: Biri, birbirine giren kendi içinde bir sırra dönüşen Arapça bir metin. Diğeri de bu metnin tercümesi olduğu belli olan daha çok tercümanın muhayyilesiyle sanki bir araya getirilmiş uzun cümlelerden ve bol betimlemelerden oluşan insanın zihninde hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde tutulmuş tutanaktı. Ortak noktaları altlarındaki imzaydı. Biraz göz attım:

Yusuf (katil): “Savaş zamanlarında düşmandan çok ihanet insanı yaralar. En çok da insanın yakınlarından hatta hiç beklemediği yerden gelen ihanet. Bir mg3 mermisi gibi bir nokta olarak girer insanın içine ama çıktığı yeri parça parça eder.”

(...)

Yüzünün bir parçası uçtuğu (sanırım vücudunun başka bir yerinden alınmış et parçası vardı) hâlde hâlâ gözlerinin derinliklerinde, göz çukurlarının içinde acının görüntüleri siyah beyaz bir gangster filmi gibi canlıydı. Çok fazla detaya ihtiyacım yoktu. Zaten sadece yüzü, uzun bir hikâye yazmak için yeterliydi benim için. Suçunu da başta itiraf etmişti.

Dediğim gibi ben sormadan o detayları eski bir dantel gibi dokumaya hatta ortaya çıkan boşlukları da “Değil mi? Allah aşkına sen söyle, bir kardeşe bu yapılır mı?” diye benden onay bekleyen gözlerle önüme serdi.

O hikâyesini anlatırken benim, onu dinleme niyeti mi sezmiş olmalıydı ki bir an gözleri boşluğa düştü. Sözlerinin ruhu birden çekildi. O an kulaklarıma kadar kızardım. Aklımın başka bir yere, detaya kaydığını söyleyerek ikiyüzlü görünmeme rağmen, “Kardeşinin ilk ihaneti ne zamandı?” diye sorarak adamın çocukluğuna inmeye çalışma cüretinde bulundum. Ama o beni anlamadı. Sonuçlara odaklanmıştı. İlk bakışta hikâyesini bu sonuçlar üzerinden anlatacaktı.

Anlatırken içi harlandı, sesiyle birlikte kalp atışları yükseldi, boyun damarları şişip morardı. Ama sonra sanki yazgısına teslim olmuş gibi bütün bu kızgınlık söndü. Sözleri, bedeni hatta ruhu da bu acının içinde pişmiş de olmuş gibi bambaşka bir havaya büründü. İşte bu yeni

ruh hâli benim çaresiz kaldığım bir hâl idi ki bu hâlin, içinde sanki her hareketin arkasındaki ruhu, varoluşu biliyormuş gibi derin bir tecrübe ile konuşmaya, benim asıl kavramam gereken şeylerin üzerinde durarak anlattığı olay içindeki temayı kendi lisanınca tahlil etmeye başladı. O zaman eşitlendiğimizi, artık birbirimizi ön yargısız dinlemeye başladığımızı anladım. Aramızdaki konuşma mırıltıya dönüşmüştü. Bütün perdeler kalkmıştı. Elimdeki ses kaydedicisinin düğmesine bastım. O konuşmayı sürdürdü:

“Olaylar patlak vermeden de ailelerimiz parçalanmıştı. Kimse kimsenin aklını beğenmiyordu. Elbette herkesin akli kendi hayatını süsler ama bununla kalınmadığını, bu aklın vicdanı ve adaleti de belirlediğini sonraki yıllarda daha derinden yaşamaya başladık. Savaş başladıktan sonra ise kontrolden çıkan bu aklın, bin bir yüzünü gördük. Bir isyan bayrağı açılmıştı zulme karşı. Yani biz öyle görüyorduk. Tabii başkaları başka. Sonra bütün dünyanın gözü önünde başımıza bombalar yağmaya başladı. İnsan en çok savaşın içinde değişiyor. Akli, ruhu, kalbi. En çok da bedeni.

Beden dediğinde eli istemsiz yüzüne gitti. Gözleri sanki yerlerinde üçyüzaltmış derece döndü. Alnındaki kırışıklar derinleşti, kalınlaştı, kurumuş bir nehrin yatağına, kollarına döndü. Ardından birden ciddileşti:

“Ama benim anlatacağım bu savaş değil. Zulme başkaldıran gruplar ortaya çıktıkça her gün farklı farklı ihanet grupları da oluştu. Büyük göç kabileleri Türkiye’nin sınırında birikmeye başlamıştı. Çok sürmeyecekti savaş, birkaç ay. Belki bir yıl. Ancak dört yıl hapis yattıktan sonra bu savaşın kıyamete kadar süreceğine ikna oldum. Evet, bu hak ile batılın savaşıydı. Adaleti sağlayacak akıl bir kez kirlenmişti. Haset insanın içine çöreklenip dikmişti kinden putlar. Ki Habil ile Kabil arasında başlamamıştı. Aslında daha önce Şeytan’ın, Âdem’i kıskanmasıyla başlamıştı. Zaten o gün bu gündür devam ediyor.”

Arada yüzüme bakıyordu, sıkıldığını veya asıl konuya gelmesini istediğini ifade eden yüzümü gördüğünde doğrulup duvara bakıyordu. Çektiği acıların boşa olmadığını imler gibi derinden soluyordu. Öyle anlarda yine aramızda bir mırıltı. Nefeslerimiz birbirine karışır-

yor, havanın bedenlerimiz üzerinde oluşturduğu basınç eşitleniyor, yıllardır aynı iklimin şekillendirdiği bir ruhla birbirimize bakıyorduk. Onu sadece bir yazar, tanık olarak dinlememi istemiyordu belki. Dinledikçe ikna oldum buna. İşini yapan vicdanlı bir gazeteci de değil. O bakışlarda bir insan olarak kendi içime bakmama olanak sağlayan bir boşluk vardı. Bunu hissettikçe huzursuzlanıyordum çünkü bu boşluğu ne ile dolduracağımı bilmiyordum. İçten içe yazmaya çalıştığım hikâyenin kontrolünü kaybettiğim gibi sinirleniyordum da. Ama o sanki yıllarca içeride kalmanın derinliği ve hatta içinde yakalamış olduğu derin huzuruyla sözlerin arasına başka bir mana serpiştiriyordu. Sonunda ikna oldum. Telefonuma baktım. Görüşmenin bitmesine on beş dakika vardı. Bir daha gelmeyi göze alamayacağımı düşündüğüm için en azından bundan sonrası için ona teslim olabilirdim. Hatta hikâyesine saygı duyduğumu bilmesini istiyordum. Ben böyle düşünürken o ayağa kalktı. Demir pencerenin önüne gitti. Göğre bakacağını sandım. Bakmadı. Duvarın içinden geçip çok uzaklara yürüdü. Yürüdükçe de gittiği yol gözlerimin önünde çiçeklendi. Sonra geri geri geldi. Sanki hiçbir şey olmamış gibi karşımdaki masaya oturdu:

“Nerde kalmıştık?”

Biraz önce benim zihnimde beliren görüntüyü görmüş gibi tebessüm etti. Ama öyle normal bir tebessüm değildi bu. İma yoktu. Ne benim durumumu ne de kendisinin içinde bulunduğu durumu anlamlandıran, daha doğrusu anlatan. Tamamen insana, insanın ruhuna ferahlık veren âdeta insanın kalbini genişleten bir tebessümdü. Zihnim tekrar dalgalanmıştı. Gök birden kararmış, her şey karanlığa bürünmüştü de sanki içime, yüreğime akıyordu. Bu sefer ben doğruldum. Onun bakışlarıyla birlikte sözünü de kestim. Biraz önce onun içinden çıkıp gittiği duvarın, pencerenin dibine kadar yürüdüm. Onun çıkıp gittiği gibi gitmek istedim. Ama olmadı. Duvara, soğuk nemli duvara çarparak geri döndüm. Zihnimde toplanan karanlığın daha fazla yüreğime sızmasına izin vermedim. Tekrar hikâyenin kurgusuna hâkim olma niyetiyle konudan sapan her şeyi sildim. O da sorusunu tekrar etti:

“Nerede kalmıştık?”

Cevap vermemi beklemeden devam etti:

“Keşke bütün kışkırtmalara, tahriklere boyun eğseydim de Kabil gibi kan akıtmasaydım. Evet, kanını akıttığımı Habil değildi ama ben Kabil oldum. İmtihani kaybettim. Suriye zindanında canlı çıkmasaydım da bunları yaşamasaydım. Ama şimdi yaşadıklarımın kurmak zorunda olduğum bir hayat var. Kardeşim bile isteye beni Esat zalimine ihbar etmiş. Hapisteyken hep neden? Neden! diye kafamı duvarlara vura vura sordum. Sonra yine o gardiyanların cevapları...

Onlar zalimlikte sınır tanımıyorlardı. İçleri öyle çürümüşlerdi ki ağızlarından çıkan hep pislikti. Direndim. Sadece aklımı korumak için değil, boşa yatmadığımı tek bir kişi kalsam da bir hakikatin olduğunu ve Allah'ın yeryüzünde nurunu tamamlayacağını haykırmak için, direndim. Direndikçe parça parça edildi yüzüm, ellerim, ayaklarım ama direndim. Sonra bıraktılar beni. Beni kardeşimin ihbar ettiğini hatta bu oyunun içinde karımın da olduğunu söylediler.. Elime bir adres tutuşturarak saldırlar beni. Tam dört yıl sonra. Gaziantep'e gelmeden Halep'teki komşular içerde söylenenleri doğruladı. Bu da yetmezmiş gibi içimdeki ateşi dağılayıp başka başka hikâyeler anlattılar.

Ailelerimiz dağılmıştı. Çocuklarımız, umutlarımız parçalanmıştı. Ama kardeşim yaşıyordu. Günlerce takip ettim. İşinde gücündeydi. Yemiş semirmişti domuz gibi. Elim, birkaç kez belime gidip geldi. Savaşı kaybetmiştik. Hak adalet diyenlerin birçoğu savaşta değişmişti. İnsanların ruhları bir hayvan gibi alınıp satılmıştı. Elim hep belimde kaldı. Hak ile batılı ayırt ettiren zemin ters yüz olmuştu. Kızdıkça mermiyi sürüyordum namluya ama besmele çektiğimde elim ağırlaşp yere düşüyordu. İçimde dünyaya duyulacak hiçbir öfke, kin, nefret kalmıyordu.

O gün, cinayetten birkaç gün önce, hiç ihtiyacım olmadığı hâlde Ökkeş Usta'nın dükkânına girdim. Tam bir yıl önce. Niyetim iş sormaktı. Ama o gün orada o kırmızı saplı bıçağa kaydı gözüm. Ahşaptı sapı. Hafif kırmızı. Ağzı parlıyordu. on beş lira verip sardırdım gazeteye. Ben çıkarken sen girdin içeri. Bir an donup kaldım. Kardeşime öyle benziyordun ki bir an elim belime gitti. Tam orada.

Sahtekârdın. Zalimdin. Hırslıydın. Hakikate hürmet eden bir şey yoktu yüzünde. Sanki binlerce mazlumun kanı vardı da elinde, yüzün maskelerden bunu kapatmak için devamlı bizim Suriye zindanlarının kapılarında bekleyen cellatlar gibi sırtıyordun. O an kanını akıtmak içimden geçti. İçimdeki şeytana lanet ede ede. Geçtim. Dükkânın karşısındaki çimlere oturdum. Gözüm sendeydi. Mekâna nüfuz etme gayretiyle her şeyi incelemeye başladın. Her şeye dokunma hakkın varmış gibi dokundun. Yüzün halden hâle giriyordu. En sonunda benim biraz önce aldığım kırmızı saplı bıçağa işaret ettin. Sonra sarıp verdiler sana. Sırt çantanın dibine attın. 20 TL uzatmıştın. Biraz önceki işgal ettiğin alanın hakkını ödemek istiyormuş gibi üstünü almadın. Kapının eşiğinde uzaktan göz göze geldik. O an karar vermiştin sanki bir cinayet hikâyesi yazmaya. En azında Ökkeş Usta'nın dövdüğü bıçakla olacaktı. İkimiz de incelemiştik bıçağı. Aşkla yapacaktık bu işi. Hem kırmızı saplı bıçak çok manidar görünmüştü gözüne. Öyle siyah saplı değildi. Sıcak bir kırmızıydı. Ahşaptı. Hafifti. Ama keskin. İnce bir iz bırakırdı. Kâğıt kesigi gibi. Birden girip damarı keser ve çıkardı. Çok hissettirmeden öyle düşünmüştün.”

Tamam! dedim.

Bu kadar yeter. Donup kalmıştım... Sanki aynaya konuşuyordum. Sanki orada onu yani gerçek katili dinlemiyordum da kafamın içinde kendi karakterimi konuşturuyordum. Aslında aklım böyle bir gerçekliği kabul etmek istemiyordu. Bunun için yeni baştan düşünmesi gerekiyordu. Yani bedenimin varlığını taşıması yani denge kurması için emek harcaması gerekiyordu. Ama nefsim bunu göze almak istemediği için ben böyle bir konuşmanın gerçekliğini kabul etmek istemiyordum.

Orada onun (katilin) aslında benim kafamın uydurduğu hatta iç sesim olduğunu kurguya oturtmaya çalıştığımı fark ettim. Yani onun anlattıklarının önemi yoktu. Hakikat nasılsa parçalanmıştı. Tek bir doğru, tek bir cevap yoktu. Böyle düşünüyordum.

Ancak katil konuşurken değişen ses, inlemeleri, mırıltıları... Bunlar benim anlatma yeteneğim miydi? Hikâyede önemli olan olay mı diyecektim? Belki vicdanı yorulmasın, içi ezilmesin diye okura böyle bir son yaza-

bilirdim. Hatta bütün bu cinayeti eşimin kurguladığını, yazma sorunumu aşmam için böyle bir dümen kurduğunu da yazabilirdim.

Bilinç ne kadar felç edilirse hikâye ne kadar pornografik bir hâl alırsa o kadar etkileyici olurdu. Acı mı? Trajedi mi? Bu coğrafyada bundan daha basit, sıradan ne var ki? Sonuçta okur yeni farklı çarpıcı kendini sarsan şeyler istemiyor mu?

Tamam, tamam, dedikten sonra masadan kalkmışım.

Dışarı çıktığımda eşim beni bekliyordu:

- Neden bu kadar uzun sürdü? Ne konuştunuz?

- Hiç, dedim.

Bize yol gösteren gardiyan pis pis sırıttı:

- Adam ne konuşacak!

- Esat, dilini kesmiş!

H Ü M E Y R A D U T A R

H İ K Â Y E

Tekli Kişilik Bozukluğu

sevgili papatya kokan dostlarım merhaba;

seviyor-sevmiyor, iyileştiriyor-iyileştirmiyor, seviyor-sevmiyor, iyileştiriyor-iyileştirmiyor. aaaaaa, bitti! nasıl iyileştirmez çıktı ama. hahahahahhahha. güldüğüme bakmayın; kendi doktorunuz olun. güldüğüme bakmayın; kendinize doktor olun. sen olmazsan diğeri olur, güzel papatyacık derken kalan mahzun dal parçasını iki parmağınızın arasından göğün kızılığına doğru fırlatın gitsin.

bir kahkaha daha atacağım şimdi hazır olun. ahhh, bahçemin yanından yamacından geçerken ters ters bakan komşularıma dönüp “şifalı günler” demeliyim. sonuçta terapi merkezi ilan ettiğim papatya bahçem onların sayesinde var. bilirsiniz efendim apartman hayatını; hepimiz, her şeye izin vermeliyiz ki bir kararı uygulayabilelim. bir çoğunluk oluşturmamız gerek ki imzalar atılsın. bense hem kendim hem de şifa arayan siz dostlarım için bu işi kolayca halletmenin yolunu düşündüm taşındım, buldum ve apartman yöneticisine meramımı anlatan kısacık maili atıverdim.

şöyle yazıyordu;

hiç sakin olmayan sevgili site sakinlerimiz, açtım parantez kendini dahi yönetemeyen sözde yöneticim kusura bakma burada senden daha çok ağırlığı olan canım komşucuklarıma seslenmeyi tercih ettiğim için. kapattım parantezi ki sonra kendi üzerine alınmasın, ben miyim lan hastalıklı ruhlar kralı diye düşünürken rica minnet açtıracığım bu minimal terapi merkezimi yok etme fikrini dahi aklının ucundan kıyısından geçiremesin. §§§§§§§§§§. laf aramızda bu videoyu kendisine gizleyeceğim ki eşeğin aklına karpuz kabuğu misali olmasın. dikkat ederseniz misal

diyorum, kendisine eşek demiyorum. hakarete karşıyım, önceki videolarımı izleyenler iyi bilir. laf lafı açıyor, çok konuşuyorum. yirmi dakikalık videoyu yarım saatlik yapıyorum. amaaan, tek kusurum bu olsun, ne olacak.

“Beğen tuşu aktif.”

her neyse mailin devamında aynen şu kelimeler vardı; “kapının yanında, sizin mülk edindiğiniz küçük bir toprak var ve ben bu alanı kullanmak istiyorum. papatya ekeceğim. niçin papatya dersiniz videolarımı hepimiz izliyorsunuz, farkındayım ama ben yine de çenemi yormadan meramımı anlatayım. çoklu kişilik bozukluğundan tekli kişilik bozukluğuna evrilen bir hastalığa sahibim! ben koydum hastalığın ismini. ben buldum çaresini.”

üç tane değil bir tane ünlemle işimi hallettim. üç cümleydi ama ağırdı. mırın kırın edecek kimseye alan dahi açmamalıydım. kendi isteklerimden vazgeçeceğime gençler sizin deyiminizle: “cağğğğnımmmm kendimden ödün mü verseydim? yeminle beş binnn IQ’yum kral.”

“Beğen tuşu aktif.”

tamam, tamam kendimi övmeyi bıraktım olaya dönüyorum. gelen yanıt: “boş kalan bütün toprak parçalarını size tahsis ettik. iyi günler.” maili okur okumaz ekrana kafa göz dalmak istedim ama dalmadım tabii. masamın üzerinde, yatağımın kenarında, insan kılıklı abajurum hüsamettin’in kollarında, mutfak tezgâhının iki ucunda ve balkondaki saksılarımda bulunan papatyalardan üçer beşer koparıp demetleyip suyun içine attım. damıtmaya vaktim olsa kokusunu çıkartırdım ama acil alarmı çalmaya başlamıştı kafamın içinde. sirenden daha ince bir ses ötüyordu âdeta. bu sesi susturuncaya kadar yanıtlamadım gelen maili. papatyaları kaynarken izlemeye bayılıyordum. onlar kaynadıkça ben rahatlıyordum, su fokurdadıkça içim kıpır kıpır oluyordu. neşeli bir müzik açıp iyice dağıtayım dedim ama olmadı. iyi günler kelimesi kırmızı kocaman puntuyla gözümün önünde patlayıp duruyor. flaşlı ve sınırlarımı zorlayan bir kelimeydi. bilerek yapıyorlar, sahibi olmadıkları bütün toprakları kendilerine zimmetleyip akıllarınca mal mülk yarıştırıyorlar kendi aralarında. düşününce nazik komşularım da kendince haklıydı. değilse yan komşu iki üst komşuya pastasının dilimini ağzında kıvırtı kıvırtı çiğnedikten sonra pek kıymetli biricik oğlunu överken bizim de aşağıdaki bahçeden oğlana biraz his-

se düştü, diyemezdi. öğretmen olan komşu hemşire olana orayı biz kreş için tahsis etmiştik ama bilmiyorum artık, çalımıyla cevap veremezdi. beş metre kare alana yüz hane sahip olursa böyle saçmalıklar savrularak komşuculuk yarışı yapıldı. beş metre karecik kırmızı verimli toprağı hepsinin elinden alıp sitenin lehine bir iş için kullanmaya başlayacaktım. tabii iyi günler yazacaklardı. beni memnun etmek için şifalı günler mi diyeceklerdi?

“Beğenileri gönderin, gelsin.”

şu dileğin güzelliğine dikkatinizi çekerim. merhaba neymiş, selamtle kimmiş? herkesin iş yoğunluğundan kendine dahi bakmadığı, evine uğrayamadığı, karşılıklı iki kelam dahi edemediği, sana kahveye geliyorum diyeemediği; ofislerde, okul binalarında, hastanelerde, belediyelerde, askerî nizamla çalıştığı altın zamanların içindeydik. şifaya değil paraya ihtiyacımız vardı, şifa yarışına hazırlanmak yerine içinde kahvaltılar edemediğimiz akıllı evler almak lazımdı.

şifalı günler dememeyi huzursuzluk saydığım için deli olduğumu düşünüyorsanız, değilim. kendi şifasını kendi bulmuş biri olarak size güzel şeyler aktarmak istiyorum. ne zor günlermiş; kendimi insanlar arasındaki yalnızlıktan kurtarmak için kuyuya attığım zaman, çırpınmasam, dipsiz karanlıktan çıkmak için çareler düşünmesem, deste deste paralar saçacaktım herkes gibi. yutub’da izlenecek video listesi oluşturmaya çalıştığım, en az izlenmesi olandan en çok izlenmesi olanları başa sarıp sarıp tekrarladığım günlerin, ayların, yılların geçtiğini anlamamışım. yaşlılık kapımı çalsa da bilgisayar başında üflediğim mumlu pastaların sayısı giderek azalıyor olsa da buna seviniyorum.

huzurunuzda internet hazretlerine ne kadar teşekkür etsem az olacak. google dedenin ruhu için vereceğim papatya ziyafetinde buluşunca sizi rahatlatıcı yağlar, kaynatılmış şifalı sular, damıtılmış esanslar ve kocaman bir papatya demetiyle buluşturacağım. bu kutlu günde birlikte dağıtalım, birlikte dağılalım.

“Yorumları göndermek için tuşa basınız.” Aynalarla dolu metal odanın içinde bulunan bilgisayar başındaki robotlara iletilen mesaj butonu yanıp sönmeye başladı. Kendi şifasını bulduğunu iddia eden birinin tatmin mekanizmasıydı bu sloganlı yorumlar.

NEVRA GÖZDE HATİPOĞLU

HİKÂYE

İsimsiz

“Öyle mi?” dedim. Öyleymiş. Ben bir hazineymişim. Başından sonuna kadar bir gömünün içine gizliymiş bendim. Gözleri iştahla açılmış olan doktorun söylediğine göre define avcıları beni kazarken polis sirenleri duyulacaktı. Yemekten daha yeni dönmüş, o yüzden böyleymiş suratı. Benimle ilgisi yokmuş. Böyle söyledi ama söylerken karnı doydum. “Çıkarmalıyız.” derken gözlerindeki kıpraşmayı tekrar gördüm.

-Beni mi?

-Hayır, karnınızdaki inciye.

-Karnımda inci yok benim.

Doktor arkasını dönüp parmağını şıklattı. Sesi titredi. Yüzüne karşı “İstiridye değilim ben.” demeliydim. Benim karnımda inci ne yapsın? “Kendine yararın yok.” derdi eski eşim. İnciye ne yararım olsun?

-Görmediniz mi olduğunu? Var işte.

Hayır yok, demeliydim. Öylece sırtını izledim doktorun. O ise duvardaki fotoğrafı izleyerek konuşmaya devam etti. Tarihten, ameliyatlardan bahsetti. Dudağımdaki uçuk sızım sızım sızladı. Çok geçmeden ameliyat olabileceğimi söyledi, elime de bir kâğıt tutuşturdu. Yarım ağız bir teşekkür edip çıktım.

Hastaneden çıkana kadar yalpaladım durdum. Sağa ve sola salındım, gözlerim kapanmaya yakinken bulduğum en yakın beton parçasına yaslandım. Gözüm diyemem ancak aklıma yakın bir yerlerde gördüğüm görüntüler bitti. Korktum ki hayalimde canlananları anlatmaya aklım yetmez; hafızamı yitirmenin ötesindeki korku nedir ki zaten?

Daima, dönmek; hayatımızın önemli edilgenlerinden derim. Hemen uzaklaşmayın, bir sandalye bulabi-

lirdim sizin için ancak bulmayacağım, oturmazsanız daha iyi anlarsınız beni. Dünya döner, ay döner; güneş dönmez! Bunların ötesinde bu ve şu vardır ki... Etken olan edilgene ettiğini kendine etmez. Lakırdıyı bırak diyorsunuz değil mi? *Estağfurullah efendim, ne lakırdısı*. Güneş, dünya, ay; en iyisi bunları geçelim, bırakalım ardımızda, reklam panolarının arkasında. Uzay turizmi yapanlar düşünsün tüm bunları, Biruni demiş zaten diyeceğini - böldüm bir kez daha, affedin. Ama daha çok anlayacağım var benim.

İki nefes arasında “Yahu ben kendimi hep böyle yerlerde buluyorum.” dedim. Aymaz insanların tamamı beni mi bulur? Ali aradı akşam, “Abi gel de biraz dertleşelim.” dedi. “Dertleşelim”in karşılıklı bir fiil olmasına sakın ha kanmayın, o kelimelerle dertleşecek; ben şahitlik edeceğim. Ben söndüreceğim o yanacak. Ben söndüreceğim, o yanacak... “Bir de - hayır!” Belinden tuttuğu çay bardağını hırsla tabağına vurdu. “Problem ne, anladın mı? Başkasına gitmiş - bir de - daha ucuza satmış! Kaç senelik dostuz be dedim, hiç utanman yok mu senin?”

Ali çay bardağını birçok kez vurdu tabağına. Hep bardağı belinden tutar, hiç de kırmazdı - ne bardağı ne tabağı. Garson gelip çayını yenilediğinde kendinden utanır bir ifadeyle suratına baktı. “Sende ne var ne yok?” dedi. N’apayım ben Ali, dedim, bildiğin gibi işte. İnci yetiştiriyorum karnımda. Evet, koskoca bir sera, inci serası. Gönülünü rahatlatmıştı ya, oh olsun ona.

“Ne edeyim şimdi ben?” dedi. Şimdi ben ne edeyim Ali? Kime gideyim falan deme bana. Şimdi benim karnımdaki incinin anası istiridye ne etsin? Asıl inci olan istiridye kimlere gitsin, söyle bana. Buralar hep senin, değil mi? Öyleyse götür kendini buralardan. İstiridyelerden anlamazsın. İncilerin parlaklığı yalnız kadın gerdanında güzeldir senin için. Şimdi bana aldırılmaz davranacağına, sahte tevazuyla yaklaşacağına kaçıversene tan vakitlerinden, gece yolculuklarından. Bunlar senin göreceğin işler değil. Mülkiyetinin içinde boğul he mi, boğul inşallah.

Kendimi Ali’den kaçırana kadar neler uydurdum inanamazsınız. Yarın doktor randevum var dedim de öyle kurtulabildim. Yoksa sabah erkenden kalkıp tüm bunları size anlatamazdım. Domino taşları gibidir benim zaman anlayışım. Belki bir gün anlarsınız. Ayağım bir kaldırım taşından kaydı mı omuzlarımdan başlar düşüşüm. Düşer, düşer ve kendimi bir başka koltukta bulurum. Yahu, de-

rim, ben kendimi hep böyle yerlerde buluyorum. Yeğenim Gülfidan, elindeki kahve dolu bardağı yere düşürmeden önce de aynısını söyledim. Bardak yere düştüğü gibi ufak bir hengâme kopuverdi evin içinde. Annesi, Gülfidan'ın suratına utançla bakıp mutfağa gönderdi: “Git de bir bez getir.” Parkenin üstündeki kahve silinip kırık cam parçaları toplandı, “Cana geleceğine mala gelsin.” denildi. Gülfidan da benim yanımdaki üçlü koltuğun köşesine sindi. Öyle bir sindi ki küçücük oldu. Kız kardeşi, annesine şöyle dediğinde anca gevşeyebildi:

-İsmim ne olacak benim?

-Yavrum senin ismin var ya.

-Hayır, ben niye bilmiyorum o zaman?

Gülfidan kıkırdadı. Gözünün pınarında, bir kumaş gibi birleşiyordu göz kapağı. Herkes kız kardeşiyle ilgiliniyordu. Yalnızca çocuklara verilen sessiz kahkahalar sarmıştı sohbetin etrafını. Gülfidan'ın hepsinin berisinde, halının desenleri arasında gezinişini izlerken ağabeyim dokundu omzuma.

-Nedir sendeki bu coşku? dedi alayla.

-Haklısın, dedim. Gördüğün gibi işte.

-Bir değişiklik var mı?

-Yok, bu saatten sonra da olmaz artık. Ne olacak sanki.

-Barışmaz mısınız?

-Ne barışması... Suratını görmeyeli kaç sene oldu.

Başlar birbirine doğru eğilmişken konuşulacak meseleler değildi bunlar ama illa sorulacaktı.

-Boşandıktan beri görmedim.

Halı ve diğerleri gözümün önünden çekildi, gömüldüler yerleri neresiyse. Ben de döne döne arayadurdum isimsizleri. Ayağım kaydı kaymasına ama kendimi başka bir koltukta bulmadım. Bir çorap reklamıydı beni durduran. *Şimdi ruh hâline göre çoraplarını değiştir* – nasıl istersen sevgili ayna. Bir çöp kovalasına doğru ilerledim. Bu yaşadıklarım bana tanıdık geliyor, sanki duymuştum daha önce. Dünya haritasının üzerinden karışla ölçü alırken duyduğum efsanelerden mi yoksa? Çöp kovalasına doğru kafamı eğdim. Hepsini gördüm onun içinde. Birkaç top kumaş, bir ayna, define avcıları, boşanma dilekçeleri... Bir de deşersizsin dersiniz bana reklamlar. Bakın işte, çöp kovaları bile vermiyor beni kimseye.

Ama şimdilik bırakalım, geçelim tüm bu anıların üzerinden. Yağmur yağmayacak, lodos sarmayacak, güneş hiç batmayacak. Konuşmanın önemi ermeyecekse güneşle beraber, ne gerek var ki güneş batsın. Bir başkasının eline geçerse diye, çamurdan lapa olmuş fotoğraf arkalarına yazı yazmaya yine korkacağız. Ben ameliyat olacağım, ey aynı kandan olduklarım! Küçümsediğiniz ben - evet gerçekten ben, ben olan ben – karnında bir hazine saklıyor. Sizin küçükken çizgi filmlerde gördüğünüz o altınlarla, incilerle dolup taşan define bende. Abartıyor olabilirim ama ağzımızdan çıkanlardan abartı olmayan bir ses söyleyin bana sevgili ailem! Nedir sendeki bu coşku diyordunuz ya, evet işte. Bende bir abartı coşkusu var, hiçbirinizde bulunmaz. Gülfidan'ın döktüğü kahvenin yere düşmeden hemen önceki ânını siz de durdurabilseydiniz bu yetenekle şereflemiş olurdunuz. *Sevgili günlük, senin de giydiğin çoraba göre ismin değişiyor mu?* Pek tabii değişiyor isimsiz çocuk.

Acıyla istifra ettim çöp kovasının içine. Ama acısına değdi ya, şükür. Ne Doktor, ne Ali, ne Gülfidan. İnci de dâhil hepsi çıktı karnımdan. Aynada hepsinin yüzünden parçaları görünce “Ben sizin derdiniz ne bilmez miyim?” dedim onlara. Ben sizin derdinizi bilmezden gelirim.

MÜCAHİT ŞENGÜL

HİKÂYE

Ay

Vahit, babası Abdullah ile at sırtındaydı. Babasına arkadan sıkı sıkı sarılmıştı. Abdullah, oğlunun güçsüz kollarına pek güvenemeyip arada eyeri tek eline alarak karnını saran kollarını tutuyordu. Atın geçtiği yerlerde ağır ağır dağılmakta olan toz bulutu hiç eksilmiyordu. Yazın ortalarıydı.

Vahit on yaşlarındaydı. Üzerinde neredeyse beş yıldır giydiği, bolluğu artık yitmekte olan yamalı kahverengi bir gömlek ve güneşten artık rengi kızaran bol yamalı bir pantolon vardı. Aslında kıyafetleri onun yaşında biri için oldukça küçük olabilirdi. Ancak Vahit çelimsiz olduğu için bol bile geliyordu. Zaten babası da bu sebeple yola düşmüştü. Şehre varıp oğlunu bir hekime göstermek istiyordu. Köyün haftanın bir bazen de iki günü gelebilen hurda minibüsünü beklemek hiç akıllıca değildi. Vahit'in hâli artık hâl değildi. Abdullah bunu anladığı anda hiç beklemeden atına atlamış oğlunu hekime yetiştirmeye niyetlenmişti. Sabah namazını kılıp çıktıkları seyahatleri öğleden hemen önce bitecek gibiydi. Yolları uzundu. Bitmek bilmeyen uzunluktaki dümdüz yollarda ilerliyorlardı. Atları Şahin'i bazen rahvan bazen de aheste sürüyorlardı.

Sabah namazından beri hiç durmaksızın bu şekilde üç saati aşkın süre ilerlediler. Nihayetinde Abdullah, oğlu Vahit'e ve çok sevdiği Şahin'e kıyamayıp bir mola verme gereği hissetti. Murat Nehri'nin kenarında bir ağaçlığın altında mola verdiler. Atın heybesinden çıkını alan Abdullah atını çekti. Atı Abdullah'ı çok severdi. Abdullah'ı sesinden, ışığından tanır hemen ona koşardı. Acil bir durum olduğunda fişek gibi giderdi.

Abdullah, Vahit'in gözlerine bakıp yanına, ağacın gölgesine oturdu. Çıkını ortaya indirip çalışmaktan kabuk bağlamış parmaklarıyla çözmeye koyuldu. Vahit babasına bakıyordu sadece. Bu hayatta babasından daha çok sevdiği biri yoktu. Yaşı daha küçüktü belki ama yıllar sonra bile bunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirdi. Babası çıkını çözmeye uğraşırken Vahit kafasında bumerang gibi dönüp duran soruyu sordu.

"Annem neden gelmedi baba?" Abdullah birden durdu. Çıkını açmayı bıraktı. Ağır ağır başını kaldırıp Vahit ile göz göze geldi. Babasının yemyeşil gözleri ona her şeyi anlatıyordu ama dilinden de duymak istiyor gibiydi. Abdullah'ın omuzları düştü. Bir müddet ne demesi gerektiğini düşündü. Ama göz temasını da kaçırmadı hiç.

"Annenin evde işleri vardı hem o gelseydi at arabasını almak zorunda kalırdık. Daha yavaş giderdik o zaman da." Bunlar Abdullah için sağlam gerekçelerdi. Ancak Vahit pek de ikna olmuş gibi değildi.

"Dün at arabasını hazırladığınızı gördüm." Abdullah hiçbir şey diyemedi. Sadece bakmaya devam etti. Mücadele etmek, oğlunu kazanmak, onun küçük kalbini hoşnut kılmak istiyordu. Hâlâ elleri çıkının üzerinde öylece duruyordu. Vahit babasını daha fazla bu ıstırapta bekletmek istemiyordu. Ancak söylemeden de edemedi. "Sabah annemi çağırdığında sana ne dediğini de duydum, at arabasını Şahin'den ayırdığına da şahit oldum." Abdullah son bir şey söyleyecekken vazgeçti. Gözlerinden hiddeti kor gibi görünüyordu ama bu Vahit'e olan bir hiddet değildi.

"Hadi bir şeyler atıştıralım, yolumuz uzun." dedi. Vahit hiçbir şey demedi. Defalarca uğraştığı çıkın şimdi kolaylıkla çözüldüncə bir küfür savurdu içinden.

Haşlanmış yumurta, bir parça tandır ekmeği, bir parça tuzlu mu tuzlu peynir. Abdullah hemen hepsini küçük küçük parçalara ayırdı. Güçten düşmüş zayıf oğluna yedirmeye çalıştı. Vahit, babası ekmeğin arasına haşlıkları koyarken yine ona bakıyordu. Cesur, babayığit, dürüst, ehli iman... Babasının her hareketi, davranışı ders niteliğindeydi ama bazı şeylere de istemsizce boyun eğmek zorunda kalıyordu işte. Birkaç lokma yedi. Abdullah da birkaç lokma alıp sırtını ağaca yasladı ve cebinden taba-

Altın Ödül 4. Kez Ziraat Katılım'ın!

kasını çıkararak Muş tütününü ağır ağır sardı. Yeleğinin cebinden Kılıpır (Clipper) model -o yörede muhtar çakmağı denirdi- çakmağını çıkardı. Sabahları bir iki lokma yemenin bahanesiyle içmeye niyetlendiği sigara ağır ağır yandı. Derin bir iki nefes çeken Abdullah ayaklarını da uzatıp dinlenmeye koyuldu.

Vahit de önündeki birkaç lokmayı yiyip gerisini bıraktı. Dudakları arasında duran sigara koyu bir dalga ile yükselirken Abdullah'ın hayal dünyası da duman ile sanki yükseliyordu. Az önceki muhabbetleri canını yakmıştı. Cigarparesinin olanların farkında olması da iki kat canını yaktı. Fakir olmak zordu. Hayvancılıktan, yıldan yıla biçilen buğdaydan yıllık tayınlarını ucu ucuna yetiştiriyorlardı. İki göz evde altı kişi yaşıyorlar kıt kanaat geçiniyorlardı. Bunlar Abdullah'ı üzmüyor, yormuyordu. Tek erkek oğlu için hemen oracıkta canını bile verirdi ama bazı şeylere güç yetirememek, Abdullah'ı bu zorluklarla dolu hayattan daha fazla zorluyordu.

Elini sigarasına attı ki neredeyse tükendiğini fark etti. Son bir fırt çekerek sigarayı eliyle iyice söndürdü. Söndüğüne ikna olduktan sonra kenara kaldırıp ayağa kalktı. Vahit hâlâ öylece oturuyordu. Oğlunun bu kadar zayıf olması onu oldukça korkutuyordu. Neredeyse hiçbir şey yememişti. Artık oğluna nazlı veya sitemli bir şekilde “Yemek ye.” demekten usanmıştı. Başını hafifçe salladı.

“Doktor sebebini söyleyecek artık.” dedi kendi duyacağı şekilde. Ardından, “Hadi Vahit gitme vakti. Çıkını topla Şahin'i getir. Hadi benim aslan oğlum. Baban kurban olsun sana.” Vahit bu güzel övgü ve sevgi sözcükleri eşliğinde hemen kalktı. Çıkını Şahin'in heybesine bırakıp yularından tutup babasının yanına geldi. Bir yandan Şahin'in yüzünü sevdi.

Abdullah atına atladı. Vahit'in güçsüz kollarını tek eliyle sıkı sıkı tutarak Şahin'i koşturmaya başladı. Vahit semada gümüşü rengiyle parıldayan Ay'ı gördü. Bir süre daldı gitti. Kimi yerleri koyu kimi yerleri açık renkteydi. Ama tüm haşmetiyle Güneş'e inat oradaydı.

“Baba!” dedi. Abdullah başını hafif geriye çevirerek:

“Ne oldu oğlum?” dedi.

“Ay ile Güneş aynı büyüklükte demiştin eskiden... Ama niye Güneş çok parlak da Ay parlak değil?” Abdullah bu soruyu biraz düşündükten sonra:

“Hatırlıyor musun Ay bir defasında görünmez olmuştu.” dedi.

“Hatırladım. Yılan yutmuş da ondan görünmüyor. Midesine inince görünecek demiştin.

Senin annen, Asya nine öyle söylemiş sana.”

“Aferin oğlum! İşte o yılan Ay’ın o çok büyük ışıklarını diğer zamanlarda da tutuyor diye ışığı az.”

“Ay ne kadar uzakta baba?” Abdullah Vahit’in sorularını severdi ama bu sorular biraz zordu.

“Ay’a bizim ilçe arabasıyla gitsek yirmi otuz günde gidebiliriz. Ama oraya giden bir yol yok. Hem yol olsa bile oraya gidersek sıcaktan ölürdük.”

Vahit artık bir şey sormadı. Sadece Ay’ı izledi. Çok parlak değildi. Sıcak olması hele de Güneş kadar sıcak olmasını aklı almadı. Yine de gönlünü kaptırdığı gümüş renklerine bayıla bayıla bakmaya devam etti.

Gün öğleye kavuşmadan sıra alıp doktorun odasına girdiler. Odada kırık dökük bir masa, köşede tekerlekli seyyar bir yatak duruyordu. Belli ki bir marangoza yaptırılmıştı. Kararmış bir ampul tavanda asılı duruyordu. İçerisi iyi ışık aldığı için kapalıydı -ışık almasa bile tasaruf tedbirleri gereği çok karanlık olduğunda açılabilirdi.

Tahtadan sandalyesine ilişmiş doktor, sırası gelen Vahit’e ve saygıyla bekleyen uzun boylu adama baktı.

“Gel evladım otur bakayım. Neyin var?” dedi. Vahit heyecandan biraz duraksayınca Abdullah araya girdi.

“Oğlum çok zayıf, çok güçsüz doktor bey. Nedenidir acaba?” Doktor, Abdullah’a ardından Vahit’e baktı. Kolunu, gövdesini, sırtını yokladı. Yanında duran tartıya çıkarıp kilosuna, boyuna baktı. Vahit’in elbisesini çıkarıp vücudunu incelerken Abdullah dün akşam Vahit’i yıkadığı için kendine aferinler çekiyordu.

“Şu an için çok kötü bir şey yok gibi bey amca. Dert etme. Bir kan tahlili yapın...” Eli ile yan odayı işaret etti.

“...sonuç çıkınca da getirin, bakayım.” Abdullah başı ile tamam yaparken:

“Tamam doktor bey, sağ olasın.” dedi.

Aradan iki gün geçmişti. Abdullah, Vahit ile birlikte şehirdeki uzak bir ahhbabında kalıyordu. Neredeyse her gün gidip hastaneden sonuçları soruyordu. Bugün yine gitti. Nihayet kocaman gözlüklü, şişman adam sonuçların çıktığını söyledi ve eline sarı bir kâğıt tutuşturdu. Abdullah alır almaz koşar adımlarla doktora yetişti. Kapısını iki üç defa çaldı, bekledi. Nihayet büyük bir “GİR!” sesinden sonra içeri girdi. Doktor Abdullah’ı tanımadı. Sonuçlara bakarak:

“Oğlun muydu? Çok iyi, sadece yemesine içmesine dikkat etmesi lazım. İlaç yazacağım iki tane. Vitamin için... Onları kullansın, düzelir.” Abdullah neredeyse keyfinden havalara uçacaktı. Kendinden küçük olmasına rağmen eline gitmeye çalıştı. Doktor izin vermedi.

“Allah razı olsun doktor bey, çok sağ ol!” Reçeteyi aldığı gibi çıktı. SSK’lı değildi. En yakın eczaneye koşar adımlarla girdi. Reçeteyi verdi. Eczacı ilaçlara ve Abdullah’a baktı.

“İki lira yirmi beş kuruş.” dedi. Abdullah’ın tüm keyfi bir anda silindi. Bu, çok paraydı. Zaten paranın neredeyse hepsini veznede hastaneye yatırmıştı. Elini “Ver” anlamında salladı. Eczacı bir şey demeden reçeteyi verdi. Eczanenin önündeki basamaklara çöken Abdullah bir sigara sardı ve derin düşüncelere dalıp içmeye başladı. Şuracıkta canını vereceksin deseler düşünmez verirdi Vahit için ama parası yoktu. Sadece on sekiz kuruş vardı cebinde, eczacıya diyemedi. Derin bir ah çekerken sigara dumanını ciğerine doldurdu. Çaresiz hemen doğruldu. Bir gıdım kalmış sigarasını yere attı. Ardından aklındaki şeye yoğunlaşarak sigarayı bir güzel ezip söndürdü.

Tekrar koşar adım hastaneye gitti. Doktorun kapısına vardı. Bereket içride hasta yoktu yine. Kapıyı çaldı yine. Doktorun tepkisinden sonra içeri girdi. Uzun boylu koca adamın iki büklüm içeri girdiğini gören doktor tüm vücuduyla ona döndü. Elinde emaneten duran kâğıda ilişti gözü. Abdullah başı önünde beklemeye koyuldu. Sol

eli ile sağ bileğini tutmuş ve kâğıdı da sağ eline almıştı. Doktor daha fazla beklemeye ve bu koca adamı bu azapta bırakmaya dayanamadı.

“Ne oldu beybaba?” Abdullah mahcup bir eda ile başını kaldırdı. Sanki sırtından bıçaklanmıştı. İç âlemindeki büyük fırtınalara yordu doktor bu kaskatı hâlini. Artık konuşması gerektiğini düşünen Abdullah istemsizce konuya girdi.

“Doktor bey... Ben köyde yaşarım... Bir maaşım da düzenli gelirim de yoktur. Olan paramı da vezneye yatırıyordum. Param yok ilaç almak için.” Doktor merakla Abdullah’ın gözlerine baktı. Her hastada hissedemediği bir acı hissetti.

“Ne kadar tuttu beybaba? Ben sana alay...”

“Yok, yok. Doktor bey! Ben para istemek için gelmedim. Ben bu ilaçları hemen almasam olur mu diye sormaya geldim. Bir iki hafta sonra alsam olur mu yani? Oğluma bir şey olur mu?” Doktorun gözleri doldu ama belli etmemek için çabalayıp gizledi. Başını önüne eğerek durdu bir süre. Ardından kendini toparlayınca Abdullah’ın gözlerine baktı.

“Bak beybaba. Ben sana iki tane ilaç yazdım.” dedi eli ile iki parmağını göstererek. “O iki ilaç da vitamin ilacıdır. Oğlunun kaslarını geliştirecek, iştahını açacak ilaçlar. Bak şöyle yapalım. Dut ağaçların var mı?”

“Vardır beyim.”

“Hah! Tam da mevsimi! Onları bir güzel kaynatıp pekmez yapın. Sabah, akşam bir kaşık içir. Her sabah her akşam bir tane yumurta haşlayıp ver. Tavukların da vardır illaki.”

“He ya. Var var!”

“Çok güzel! Bir de süt. Her akşam uyumadan ver. Bulabilirsen de bal... İşte o ilaçların içindeki şeyler bunlarda da var. Bunları her gün verersen yaz bitmeden gelir bana dua edersin. Oğlun aslan gibi olur!”

“Hay Allah senden razı olsun doktor bey. Ver elini öpeyim!” Doktor yine geri çekilerek elini kaçırdı.

“Etme beybaba, ver ben senin elini öpeyim. Oğlun çok şanslıymış babası onu çok seviyor. Herkese böyle baba nasip olur mu?” Tokalaştılar. Muhabbetle birbirle-

rine baktılar. Abdullah koşar adımlarla çıktı hastaneden. Yayan geldiği on kilometre yolu bir çırpıda bitirdi.

Vahit babasının beline yine sıkı sıkı sarılmıştı. Akşam da çökmekteydi. Hava kararınca köy yolu üzerinde duran dolunay yüzünü tüm güzelliğiyle gösterdi. Vahit ışığa muhtaç bir ayçiçeği gibi aya bakakaldı yine. Bir süre baktı, baktı, baktı. Sonra evini, hâlini, ailesini düşündü. Güneş kadar sıcak, araba ile kısa sürede gidilebileceği Ay'ı inceledi. Babasının yamalı gömleğine baktı, kendi yamalı elbisesine baktı. Köyün neredeyse her gidişinde bozulan hurda minibüsünü düşündü. Şahin'in attığı her adımda sallanırken Şahin'i bile düşündü. Her adımında kulaklarını ziyaret eden nal seslerini... Sonra tekrar Ay'a baktı.

Babasının karnında birleştirdiği ellerini sıkarak babasına işaret edince Abdullah başını biraz geri çevirdi. Dinlemeye koyuldu. Vahit aydan gözlerini hiç ayırmadan:

“Bugün radyodan duyanlar anlattılar. İnsanlar aya gitmiş, üzerinde yürümüş.” dedi.

ASUDE AKMAN

HİKÂYE

Delilik Çıkmazı

Pencereden dışarıya bakıp uzunca daldı, diyerek başlayabilirdim bu hikâyeye. Ama pencereden dışarıya baktığında uzunca dalmakla kalmadı. Bu yüzden okuyucuya bilgiyi böyle vermek haksızlık olur. Pencereden dışarıya baktığında gözlerinin değdiği her yere uğradı. Üstelik uğradığı her yerde kendisinden bir parça bıraktı. Dağılan her parça yeni bir benlik oluşturdu ve bölündükçe çoğalıp bambaşka şekillere büründü. Sırf gözü daldığı için aşağı parktaki çocuğun bedenine girdi ve kaydırdan kayarken plastiğe sürtünen kolları yandı. Karşı dairenin mutfağında yemek yapan kadına dönüştü bir bakışla. Sabah, eşiyile kavga ettiği için pek bir mutsuz yaptı yemekleri. Bastonuyla parkın köşesinde yürüyen yaşlı amcaya dönüştü sonra da. Parkta oynayan ufaklığı torununa benzetince içi özlemle kavruldu. Bir bakışla onlarca hikâyenin içine girdi. Bu yüzden bölünmekten yorulup pencereden uzaklaştırdı bakışlarını. Karşısındaki adama döndü. Adam sanki onun ağzından bir kelime çıkmasını bekliyor gibiydi. Bir an bütün kelimelerinin nereye gittiğini düşündü. Bölünen benliklerle birlikte kelimelerini de dağıtmış olmalıydı çünkü söyleyecek bir şey bulamıyordu. Yaklaşık on beş dakikadır bu adamın karşısında hiç konuşmadan oturduğunu fark etti. Onu bulunduğu anın içine taşıyan macerayı zihninde yaşadı.

Sabah bir anda içinde boşluktan başka bir şey olmadığını fark etmişti ve bir psikiyatra gitmeye karar vermişti.

Evet, macera bu kadardı işte. Şimdi ise oturmuş ve karşısındaki psikiyatra -anımsadığı kısa macerası, karşısındaki adamın psikiyatr olduğu varsayımını ortaya atmıştı ne söyleyeceğini düşünüyordu.

“Nereden başlayacağımı bilemiyorum. Şu anda beni

buraya getiren nedenleri bile sıralayamayacağım. Bildiğim tek şey hayatımın belirli bir noktasında duygularımı kaybettiğim. Bu yüzden o gün bugündür duygularımı arıyorum. Bir zamanlar bir bütündüm ve gitgide parçalandım. Yaptığım eylemlerde anlam bulamıyorum. Kimim ben? Neden buraya geldim? Buraya gelmeye karar veren ben ile burada oturan ben aynı kişi mi? Bu soruların hiçbirine cevap veremiyorum. Hayat koskocaman bir labirent ve ben her kaybolduğumda çıkmaz bir sokağın köşesine kendimden bir parça bırakıyorum. Bu parçalar bir bütün oluştururken bir benliğim var mıydı onu bile bilmiyorum. Evet, evet şimdi hatırladım neden burada olduğumu. Size söylemek istediğim şuydu; ben kişiliği olmayan bir insanım. Bunu bir hakaret olarak dile getirmiyorum. Gerçekten de kişiliğim yok benim. Yaşadığım bir kimlik karmaşası değil. En baştan beri kimliksizmişim aslında ve bunu göz ardı etmişim. Ne yaparsam yapayım kendime dair bir bilgi edinemiyorum. İnsanın hayatta en yabancı olduğu kişiyle aynı bedeni paylaşıyor olması çok zor bir şey doğrusu.”

Psikiyatr tepki vermeden dinliyordu. Bu tepkisizlik bile dikkat dağıtıcı olabiliyordu. Söyleyeceklerini tekrar toparlamaya çalıştı.

“Sürekli kafamın karışık olduğunu itiraf edeyim. Karşılaştığım herkeste kendimden bir parça olduğuna ikna oluyorum ama tahminlerim yanlış çıkıyor. Herkes en değiştirilemez biçimiyle kendisiyken ben hep birileri olmaya çabalıyorum. Bu nedenle içim bomboş doktor bey. Size gelirken içimin boşluğuna bir anlam giydirebileceğinizi düşünmedim açıkçası. Neden geldiğimi ben de bilmiyorum belki de sadece kendimi anlatmak istedim. Belki de yalnızca sizden bir parça almak ve size benliğimden bir parça emanet etmek için geldim. Çünkü işin doğrusu siz benim için sadece labirentin çıkmaz sokaklarından birisiniz. Karşımda oturuyorsunuz ama aslında bir yandan da içimdesiniz. Sizinle konuşurken bile hitap ettiğim aslında kendi benliğim.”

Karşısındakinin suskunluğu onu buraya geldiğine pişman etmeye başlamıştı.

“O doktor önlüğünü giymişsiniz ve sanki bir anlam ifade edecekmiş gibi karşıma geçmiş ağzımdan kelimeler dökülmesini bekliyorsunuz. Size anlatılanların ne kadarını tamamen anlayabilirsiniz ki? Bana kalırsa bir dolandırıcıdan farksızsiniz. Çünkü iddianız bir benlik taşıdığınız.

Oysa bu koltuğa gelen herkes benliğinin bir parçasını sizin yanınızda bırakmıyor mu? Siz onları kendi benliğinizden bir parça vererek iyileştirmiyor musunuz? Sahi, iyi dediğiniz nedir tam olarak? İyinin ne olduğuna tam olarak kim, ne zaman karar verdi? Aklını kafasında tutan mı iyidir size göre? Bana kalırsa siz de sahtekârsınız, iyi olduğunuzu iddia eden insanlar da sahtekâr. Bütün insanlık deliliğini gizleyip iyi numarası yapan iki yüzlülerden oluşuyor. O yüzden beni iyileştireceğinizi söyleyerek boşuna nefesinizi tüketmeyin. Benim için bunların hepsi anlamsız. Söyleyecekleriniz beni iyi yapamaz sadece daha da derinlere dalıp iyice kaybolmama neden olur.”

Yargılandığımı hissediyordu. Burada güvende değildi ve ne kadar konuşursa konuşsun karşısındaki anlamayacaktı.

“Bana öyle bakmayın rica ederim. Deliymişim gibi bakıyorsunuz ve benim deli olduğum inancı sizi güvende tutuyor. Oysa sizin haykırmak istediklerinizi haykırıyoruz. Beni kendinizden tamamen uzak tutmak isteyeceksiniz. Bana karşı büyük kapılar kapatacaksınız böylece ben labirentimde dönüp dolaşırken siz dümdüz giden yolumuzda rahatça ilerleyeceksiniz. İşin doğrusu doktor bey, akıl sağlığı dediğiniz kavram göreceli. Siz benim deli olduğum kanısına vardığınız andan itibaren bu benimle alakalı olmaktan çıkıp sizinle alakalı oluyor aslında. Bir deliyi fikirleriniz doğrultusunda var edip onu olabildiğince uzak bir konuma yerleştiriyorsunuz. Böylece aslında deliliği benliğinizden itmeye çalışıyorsunuz. Tam da bu nedenle deliliğim benimle değil sizinle ilgili bir mesele. Öyle tanımladığınız için bir deli olarak yaftalanacağım. Siz istediniz diye deli olacağım. Buraya gelirken benimle empati kurabileceğinizi de düşünmedim. Tahmin edilebileceği gibi bir korkak için bu da tehlikeli bir yol olur. Deli biriyle empati kuracak kadar yürekli değilsiniz. Kaçın öyleyse. Arkanızı dönüp gidebildiğiniz kadar uzağa kaçın. Ama şunu söyleyeyim, bu dünyada deliliğin sizi yakalamayacağı bir yer yok. Siz yine de kaçın!”

Gerisini anlattığımda çok da şaşıracağınızı sanmıyorum. Bu kişiyle alakalı anlatılanların hiçbirini okuyucuya şaşırtıcı gelmeyecektir. Çünkü hepimiz çoktan kendimizden olabildiğince uzağa koyduk onu. Son cümlesini kurduğu andan itibaren psikiyatr gitgide uzaklaşmaya başladı. San ki derin bir aynanın içine girmişlerdi ve bir güç, psikiyatrı

oturduğu yerden geriye doğru çekip uzaklaştırıyordu. Karakterimizin önünde bir pencere oluştu. Artık psikiyatra bu pencerenin arkasından bakıyordu. Bir anda çevresindeki oda şekillendi ve kutu gibi bembeyaz bir odanın içerisinde olduğunu fark etti. Beyaz çarşaf örtülü bir yatak, beyaz bir masa ve üzerinde oturup pencereden dışarıya baktığı beyaz bir sandalye. Duvarlar bile beyazdı. Sanki bütün oda geri kalan bütün renklere kafa tutar gibi alabildiğine beyazdı. Bu renksizlik karakterimizin midesine bir yumru gibi oturdu. Nerede olduğunu ve neden burada olduğunu anımsadı. Pencereden baktığında gördüğü manzara artık bir park değildi. Karşısında bir bina yoktu. Az önce yanında olduğunu sandığı fakat aşağıdaki bankta oturan psikiyatra baktı. Yanına doktorlardan bir diğeri gelip oturdu ve konuşmaya başladılar. O sırada karakterimizin odasına bir hemşire girdi. Elindeki tepsiyi kaldırıp gösterdi.

“İlaç saati.”

KADRİYE ADMIŞ

HİKÂYE

Tekerlek İzleri

“Tekersan bisikletleri” dedi çocuk: “En hızlı, en güvenli.” Sapsarı saçları, kırmızı kaskının altından alnına dökülüyordu. Askılı bir kot pantolon giymiş, dizlik takmıştı. Bir sıçrayışta bindi bisiklete. Televizyon ekranının orta yerinde, pedalları çeviren beyaz spor ayakkabıları görüldü. Pedalların, spor ayakkabıların ve tekerlerin dönüşü Saffet’in başını döndürdü.

Ece, televizyonun karşısındaki koltukta oturuyor, ekrana hipnotize olmuş gibi bakıyordu. Televizyondaki çocuk bir süre yeşillik bir patıkada bisiklet sürdü. Karşısına çizgi karakterler çıkıyordu. Tek tekerli bisikletiyle zıplayan bir kanguru, gidonun önündeki sepete bal kavanozu koymuş bir ayı ve boşta kalan dört kolunu sallayarak onu selamlayan bir ahtapot gördü. Kanguruyu solladı (Bu esnada fondaki müzik hızlanmıştı.). Yoldaki taşlar, ayının bisikletini hoplattı ve bal kavanozu düşüp kırıldı. (Dış ses konuştu: “Tekersan bisikletleri amortisörlüdür.”) Ahtapot, kollarını sallarken dengesini kaybedip yere yuvarlandı. (Dış ses tekrar konuştu: “Tekersan bisikletlerinin güvenlik ekipmanları mevcuttur.”) Derken çocuk, minik elleriyle frenleri çekti. Çizgi karakterler kayboldu, şarkı sustu; hipnoz bozuldu. Kamera çocuğun yüzüne odaklandı. Kaşları kalkık, bakışı iddialıydı. Ekrana muntazam bir gülümseme gönderdi: “Siz de böyle bir bisiklet isterseniz, en yakın Tekersan mağazasına bekleriz.”

Ece kumandayı televizyona doğru salladı: “İstiyorum, istiyorum!”

Annesi Zeliha mutfaktan, tabak çanak sesleri arasından seslendi: “Bağırma kızım! Deden rahatsız olur.”

Saffet, ilk kez görüyormuş gibi şaşırarak baktı Ece’ye -hâlâ kumandayı sallamakta olan, yedi yaşındaki torunu-

na-. Rahatsız olmadığını söylemek için ağzını açtı ama konuşamadı.

“İstiyorum! Bisiklet istiyorum!” diye üsteledi Ece.

Saffet, dünyaya dede olarak gelmediğinin farkına henüz varmıştı sanki. Evet, bir zamanlar kendisi de Ece kaddı. Yıllar öncesine gitti aklı. Bisikletlerin mahallede yarıştığı, tekerleklerin toprak yollarda iz bıraktığı zamanlardı. İzlerin üzerinde çıplak ayaklarla koşan çocuğu hatırladı.

“Bir kerecik binsem,” demişti çocuk.

“Olmaz,” demişti Mustafa, “Necmi’yle yarışacağız.”

Necmi, Mustafa’yı onaylarcasına kollarını kavuşturmuştu.

“Hamit, sen versen.” demişti çocuk.

“Olmaz,” demişti Hamit, “Peşlerinden gideceğim, kimin kazandığına bakacağım.”

Çaresizce ikizlere dönmüştü çocuk. İkizler, Nedim ve Kerim, haylazca bakışmışlardı: “Yakalarsan verimiz.” Hemen sonra da tartışmaya başlamışlardı: “Beni yakalayamaz!” “Kim demiş, asıl beni yakalayamaz!”

Hamit sabredememişti onları dinlemeye: “Başlıyoruz, hadisenize!” Hepsi bir hizaya gelmiş, Hamit’in üç deyişle fırlayıp gitmişlerdi. Çocuk da fırlamıştı arkalarından. Koşmuştu, dizlerinin dermanı kesilene dek, tabana kuvvet. Ama yetişememişti -hiç yetişemezdi, zaten mümkün müydü yetişmesi?- Saffet, içinde bir burukluk duydu. Bisikletlerin gözden kayboluşunu bir parça hayranlık, bir parça kıskançlıkla ve ıslak gözlerle izleyen bu çocuk; kendisi değil miydi?

Şimdi torununun bakışlarından aynı hayranlık, kumandayı sallayışından aynı kıskançlık okunmuyor muydu? O da bisiklet istiyordu işte, her çocuğun isteyebileceği gibi. Bir an için Ece’yi televizyondaki çocuğun yerine koydu. Askılı kot pantolonu ve beyaz spor ayakkabıları giymiş, pedalları süratle çevirirken o çocuk gibi mutlu olmaz mıydı?

“Anne, bisiklet istiyorum! Anne!”

Ece, sabırsız haykırışıyla, dedesini çocukluk rüyasından uyandırdı. Zeliha hızlı adımlarla oturma odasına geldi, belli ki sabrı taşmak üzereydi: “Kızım, az önce ne dedim ben sana?” Konuşur konuşmaz, bu anı çıkışından ötürü özür diler gibi baktı babasına. Ama babası dalgın görünüyordu, sanki ayırımında değildi bunların.

“İyi misin baba?”

“İyiym kızım,” derken Saffet zoraki gülümsedi. Zeliha ikna olmuş göründü, mutfağa döndü. Tabak çanak singirtisi yeniden başladı. Kızı için üzüldüğünü düşündü Saffet. Hep bir şeylerle uğraşması gerekmiş, hâll edilmesi gereken bir işi olmuştu. Bulaşıklar, çamaşırlar, yer bezleri ve toz bezleri arasında dönüp durmaktaydı.

Ece kumandayı sallamayı bırakmış, gözlerini ekrana sabitlemişti. Yeni başlayan çizgi filmi izliyordu. Birkaç saniye içinde her şey normale dönmüştü, bisikletin adı bile geçmemiş gibiydi. Ama Saffet derhâl vazgeçti bu kanıdan; torunu bir bisiklet istemişti, yıllar önce tekerlek izlerine hasretle bakan dedesi gibi.

Dizlerinde çocukluktan kalma bir derman bulup kalktı, sanki yine bisikletlerin arkasından koşmaya başlayacaktı. Zeliha'ya da söylemek istedi bunu. Koridora yöneldi. Mutfak kapısının önüne gelince yüzünü buruşturdu, lavabo kokuyordu. Musluk sonuna kadar açıldı ve Zeliha; elleri köpüklü, gözleri dalgın, ukanmış lavaboyla uğraşıyordu. Saffet vazgeçti, askıdan paltosunu aldı ve usulca evden çıktı.

Saatlerce dolaştı. Tanıdık sokaklardaki yabancı dükânları -oyuncakçıları- araştırdı. İster istemez kendi çocukluğunu hatırlıyor, etrafına baktıkça şaşıırıyordu. Yalnızca çocuklar için mi yapılmıştı bunca şey? Olacak iş değildi. Bu zenginlik Saffet'in başını döndürmüştü; artık herhangi bir bisiklet değil, en güzel bisikleti almak istiyordu.

Girdiği ilk dükkânda uygun boyutta bisiklet yoktu. Oysa Saffet, tam Ece'nin boyuna göre olsun istiyordu. Bir başka dükkânda satılan bisikletler ağırdı. Saffet şöyle bir tarttı, Ece'yi yormasından endişe etti. Uygun boyutta ve ağırlıkta bisiklet bulduğu zaman da rengi güzel olsun istedi.

“Toruna mı?” diye sordu girdiği son dükkânın kasiyeri.

Gülümsedi Saffet, başını salladı. Nihayet dilediğini bulmuştu. Kasiyer parayı çekmecelerdeki ufak bölmelere paylaştırırken gülümsemeye devam etti. Verdiği paraya değecekti. Kırmızı bir bisiklet seçmişti. Selesinde pembeli beyazlı mine çiçekleri, vites kollarında rengârenk püsküller vardı.

Saatlerce dolaştığı sokaklardan, dizlerindeki derman kesildiği hâlde bir de kucağında bisikletle yeniden

geçerken, gülümsemekten vazgeçmedi. Ne dükkânları ne insanları görüyordu yürürken. Aklı fikri çocukluğunun toprak yollarındaydı. O zamanlar gözden kaybettiği bisikletlileri şimdi bulmuş, hatta şimdi onların arasına karışmış gibiydi.

Heyecan içinde eve geldi. “Çok merak ettim baba, neden haber vermedin?” diyerek kapıyı açtı Zeliha. “Neredeydin?” diye soracağı anda bisikleti fark etti. Yüzünde bir hayret ifadesi, babasına sarılmadan önce ellerini buluşuk önlüğüyle kuruladı. Mutfak işi hâlâ bitmemiş, diye düşündü Saffet, burukluk duydu. Mercimek çorbasının kokusunu alınca minnet de eklendi bu duyguya. Neyse ki Zeliha şaşkınlığını atmıştı, sevinçliydi. “Kızım!” diye seslendi oturma odasına yönelip: “Bak, deden sana ne almış!”

Ece, yüzünde ışıklı bir gülümseme, koşarak kapıya geldi. Önce dedesine baktı, sonra bisiklete. Kırmızı gövdesine, selesindeki mine çiçeği desenlerine, gidonundaki püsküllere. Birkaç adım yaklaştı.

“Tekersan’dan mı aldın dedeciğim?” diye sordu yavaşça.

“Oyuncakçıdan aldım, en güzelinden.”

Ece’nin gülümsemesindeki ışık sönmüş gibiydi, dahası, gülümsemesi de soldu solacaktı.

“Tekersan bisikletleri,” dedi hasretle, “En hızlı, en güvenli.”

Der demez de sırtını dönüp gitti. Zeliha, elleri önlüğünde, karmakarışık bir suratla kalakaldı. Bir şey söylemek istiyor, hafızasını zorluyor ama doğru kelimeyi bulamıyordu.

Saffet de hafızasını zorlamaktaydı. Bu lafı, Tekersan lafını, daha önce bir yerlerde duymuş gibiydi ama çıkaramadı.

SALİH MUSTAFA KAZDAL

HİKÂYE

İki Kişinin Duası: Hakkında Hayırlısı

*Erişemeyeceğim bir şeyler diledim.
İyi bir insan olmakta hayalim.*

Işıklar kapalı, burası Londra. Hava bulutlu, içimse kara. Şiir dizelerim hem umutsuz hem vaka. Duymayı istemediğim, gözlerimin görmekten kaçtığı her şey burada. Ve ben, evet, buradayım. Ölüm yanı başımda. Ama sevdiklerim uzakta. Sevdiğim ise bilmediğim bir adamla. Çiçekler karşımda, görüyorum mezarımı süsleyeceklerini. Bedenimin üzerinde doğacaklar, aynı yerde ölecekler. Rüzgâr sökecek köklerini. Yoldan geçenler bilmeyecekler beni. Mezarın içindekini. Yeşermedim ben hiç. Filizlenmedim. Kök vermedim. Sevilmedim. Sevilmeyen adamın kökü mü olur demedi, hiçbiri. Olsa da ona sırt dayanılmaz da denmedi. Tutunulmaz da. Bunları hiç kimse bilmeyecek. Yaşanılmadan bir ömür geçecek. Bir dua edeceğim yıllar sonra. Kabul olmayacak. İyi bir insan yeryüzüne doğmayacak.

Ölümü beklemeliydi insan, hazır olmalıydı, tanınmalıydı. Kişi tabutunu da tabutçusunu da. Sadece şimdiki gözleriyle bakıp görebileceği her şeyi görmeli. Gördüklerini gömebilmeli. Kara bir ceset torbasından fazlasını sığdırabilmeli içine. Düşündü bunları, uzun uzun. İki metre bir torba, altmış altı kilo bir ceset. İçinde sessizlik, morgdan kalma buz gibi son bir nefes. Yatırılacak ama kaldırılmayacak. Bir daha hiç doğrulmayacak. Sessiz ve sükût. Ne torbanın içinde ne de dışında. Sessizliği bozacak hiçbir şey gelmeyecek aklına. Başkalarının da. Adını anan son kişi yine kendisi olacak.

Bozmalıydı sessizliği. Birileri de konuşmalıydı. Yaşamasa da doğmuştu. Bu ezelden almadığı bir karardı. Kendisine ait değildi, sorulmamıştı. Bilgisayarı açtı. Sitelere girdi. Mezarlıklar satılıyordu mezarıcılar çalışıyordu. Taş yapıyorlardı. Tabutçular da iş başındaydı, tahta kesiyorlar, tabut çıkarıyorlardı. Taş işi

sonra, dedi. İçinden. Sessizliği bozmadan. Vakti var, önce ölünmeli. Ölüm, tarih ve zamanla vuku bulur. Tarih olan, buna göre yontulur. Selası da duyulmalı ayrıca. Azrail ile tanışılmalı. Sonra tabuta girmeli. Ama tabut önce de olur. İnsan yaşarken de girmeli sonuçta tabuta. Denemek istedi bunu. Provasını almaktı ölümünün. Bir adres buldu. Kendi ayaklarıyla, yürüye yürüye tabutçuya gitti. Maksadı tabutuna gülümsemekti.

Selam verdi. Sözü uzatmadı. Bir seksen, altmış altı kilo bir ceset. Gözleri yaşlı değildi, tabutçu gözlerine bakmadı. Tabutçu işindeydi. Karşısındaki adamı süzse, kendi ölçülerini verdiğini bilirdi. Düşünmedi bunları. Mesele çıkarlardı. Artılar ve eksiler. Kazandığı paraydı. Yararlar ve zararlar. Akşam evine götürdüğü ekmekti. Komünistler ve kapitalistler. İnsan tüm bunlardan biriydi. Tabutçu da onlardandı. P ise Q'ydu. Ve tabutçu da insandı işte. Sormadı ama hangisi olduğunu. Sadece düşündü. Karakterini, gözlerini, nasır tutmuş ellerini. Bir komünist mi hazırlayacaktı onun mezarını yoksa bir kapitalist mi. Bilemedi. Yarın saat dörtte gel, dedi tabutçu. Dörtte hazır olacak her şey. İşte bu kadar kolay dedi, içinden. Ölmem ve gömülmem. Toprağa karışmam. İşte bu kadar kolay. Yarın saat dörde kadar vaktim var, dedi. Bu saatten sonra tabutçu için saat dörde kadar hayat artıdan ibaretti.

İntihar yıllardır düşündüğü bir şeydi. Acısını düşündü önce. Ne fark ederdi ki aslında. Azrail ile tanışma bir gün gerçekleşecek. Dünya zindansa eğer ve bu acı elbet bir gün çekilecekse ne manası vardı ki dünya zindanına devam etmeye. Bu acı bir gün çekilecekse ve imansa ne gereği vardı ki ruhu zindanlardaki acıya mahkûm bırakmaya. Ha şimdi ha on yıl sonra. Ama hayır. Bırakmamaya niyetliydi. İlk iş, tabutu halletmişti. Dört parça tahta, bir ömrü örtmeye yeterdi. Yarın dörde kadar da vakti vardı. Şimdi sıra nasıl olacağındaydı. Yakışıklı değildi. Cesedi yakışıklı olmayacaktı. Ateşli silah sorun değildi o yüzden. Yine de ateşli silah istemedi. Sessizlik bozulmamalıydı. İp, dedi. Asmalı kendini. Ruhu nefes almadan çok gece geçirmişti. Şimdi bedenindeydi sıra. Niyeti, bitirmektir bazı şeyleri, başta ruhunun nefessiz kaldığı geceleri.

Bilgisayarı açtı yine. İp satılan bir yer buldu. Kendi ayaklarıyla gitti. Celladına giden bir gülümsemeydi o. Dükkâna girdiğinde kocaman ipler gördü. Selam verdi. Gözlerini ipten almadı. Başarabilirdi oysa ki. Düşündü,

hangisi tartardı onu. Hangisi başarabilirdi bunu. Anlattı derdini satıcıya. Yetmiş seksen kiloya kadar çekecek, iki üç metre uzunluğunda bir ip arıyorum, dedi. Satıcı süzmedi onu. Bakmadı bile. Bir iple seksen kilo ne taşınabilir, demedi. İki metreyi zaten sorgulamadı. Bu ipten kazanacağı on beş liralık kârı düşündü. Yarın sosyal medyada bu adamın yüzünü görünce ipi ben sattım, bile demeyecekti. Silmişti yüzünü. Dünyadaki herhangi bir ölümden mesul değildi. İnsan hayatından daha ucuz on beş lirası olacaktı cebinde. Yararlar ve zararlar, işte, dünyaydı.

İpi aldı, tabut yapılıyordu. Mekânı seçmeye gelmişti sıra. İşte insan böyle ölmeliydi. Çok düşündü, oldukça gezdi. Londra'da olsun istemiyordu. İmkânı olsa kaçırdı. Ama yarın saat dörtte tabutu almalıydı, vakit yoktu. Yürümeye devam etti. Parklardan geçti, yağmurlarda ıslandı, üstü çamurlandı. Öldüğüm yerde gömülmeliyim, dedi. Mezarını da kendi kazacaktı. O andan önce her şey hazır olacaktı. Zahmetsiz bir ölüm bırakacaktı geriye, bırakacağı kimse yoktu oysa ki.

Sonunda, buldu bir yer. Kimliğinde Ankara yazıyordu, doğum yeri. Ölümü ise burada, çok uzakta olacaktı. İnsanın doğumu ile ölümü ne kadar uzak, dedi içinden. Ve ne kadar yakın. Meyvesiz bir ağaçlıklar mezarıydı bulduğu yer. Hepsi doğmuş ağaçlar ama sorulmamış. Büyümüş ama yeşermemiş. Görülmüş ama sevilmemiş. Kendisini düşündü. Hak ettiği yer burasıydı, inanıyordu. İnanıkları artık yaptıklarıyla çelişmiyordu.

İnandığı her şeyi bırakabiliyordu insan ardında. Yürünen yollar, söylenen sözler, yaşanan bir ömür... Her şey bırakılıyordu da kalıyordu anne. Çünkü herkes bırakırken seni bir tek o tutuyordu elini. Bir tek o seviyordu. Pişman değildi yaşantısından ama buruk gitmesi için sebepler vardı. Kendi dileği kabul olmamıştı, annesinin dileğini ise kabul ettirememişti. Sebebi kendisiydi. Evlensin istemişti annesi. Yuva olsun. Çift olsun. Çift olan şeyde merhamet olur, demişti annesi. Şefkat olur. Ama evlilik, iki kişinin birden duasının kabul olmasıydı. Beceremedi. Kendi duası kabul olmadı. Kendisi için dua edeceği bulamadı. Ol-sundu. İmanı güçlüydü annesinin. Hakkında hayırlısının verildiği bu.

Gecenin olmasını bekledi. Kazma veya kürek aramadı. Elleriyle kazdı toprağı, eşeledi. Bir daha kullanmayacaktı bu elleri. Toprağın içindeki canlıları gördü, sevindi.

Ruhun çıkmış olduğu bir beden bırakacaktı bu canlılara. Hissiz, soğuk ve lezzetli. İşe yarayacaktı, faydası olacaktı kimselere. Varken beceremedi, yokken yaşatacaktı. İnsan dediğin varken öldüren yokluğuyla yeşertendi.

Saat dörde geliyordu. Tabutçuya gitti. Hazırdı aradığı. Tabutçu parayı aldı. Ellerini gördü, sorgulamadı. Paraya bulaşan kana canı sıkılmıştı satıcının. Kan ellerine sürülmedi ama bu onu eli kansız yapmazdı. 15 liralık bir kan vardı elinde, kârdı adı. Arabayla gelmemişti o, tabutu omuzuyla yükledi. Neyse ki daha kullanmayacaktı bu omuzları. Hoyratça kullandı. Hatta benim bile değil artık bu omuzlar, dedi içinden. Artık böceklerindi. Sineklerindi. Yılanlarındı. Farelerin payını unutmadı. En çok merak ettiği beynini kimin yiyeceğiydi. Bildiği bir Oğuz Atay değildi.

Mezar hazırdı. İp gerilmişti. Düşünecek neyi kalmıştı, bilemedi. Uykusu vardı, hiç geçmemişti. Sonsuz bir uykuya dalmak için bir adım atması yeterliydi. Kusursuz bir intihar planı hazırlamıştı kendisine. Kimse anlamamıştı ama herkes mesuldü. Nefes aldı, aldığı nefesi hissetti. Azrail'i bekledi, gelmedi. Tanışamadı onunla. Tanışmadan nasıl olacaktı. Ellerini hissetti sonra, kanlıydı. Yine de benim, diyemedi onlara. Omuzları acıyordu, çok. Sahiplemedi onları da. Hayatı düşündü. Sorulmayan, ezelden gelen. Bu hayat onun muydu, bilemedi. Onun olmayanı sonlandırabilir miydi, bilemedi. İlmiği boğazına geçirse, üzerine toprağı kendi atsa, nefesini kendi tutsa bu onun yaptığı bir iş mi olurdu, bilemedi. Burada tanrı neredeydi. Tanrı'yı göremedi. O mu Tanrı'dan Tanrı mı ondan kaçmıştı, bilemedi. İnsandı bu, kaçanı da kaçırdığını da bilemeyendi.

Yetmiş yaşına gelmişti. Her gün yaşadığı bir plan kurmuştu, yıllar önce. Kusurusuzdu her adım. Sonu intihardı. Kimine göre kavuşma. Belki kaçma. Bırakma. Kimsenin bilmediğiydi bu ama herkesin mesul olduğu. Henüz başaramadı. Ne kaçtı ne kavuştu. Bildiği bir şey vardı. Bir dilek tutmuştu yıllar önce. Erişemedi. İyi bir insan olmakta hayali.

MEHMET BAYNAL

HİKÂYE

Mavi Süsen

Rıhtımdan mezarlığa çıkan sokağın bitimine doğru mavi badanalı apartmanın giriş katında otururdu Necip Efendi. Son zamanlarda iyice tasalı, huysuz birine dönmüş, giderek iştahı kesilmişti. Günden güne zayıflıyor, yüzündeki canlılık kayboluyordu. Serin, buruşuk yatak çarşafı onun gözüne kutsal bir liman gibi görünürdü. Güve yenikleri dolu battaniyenin altına girdiğinde biraz olsun rahatları.

Kır düşmüş saçları ve sakalları arasında güneş ya-nığı, çiçek bozuğu bir yüzü vardı. Burun delikleri ile üst dudağı arasındaki uzun mesafe, ağzını açık ya da kapalı tutmasına bağlı olarak yüzüne kâh budalaca, kâh kaba bir ifade veriyordu. Karısı çenesinden, pintiliğinden bıkmıştı. Çatık kaşlardan, masaya inen yumruklardan usanmıştı. Bir gün olsun mutfağa et girmemişti. Yaz kış aynı ayak-kabıyı giyerdi. Bayramlarda çocuklar harçlık istemesinler diye evde kimse yok numarası çekerdi. Hâl hatır sorma dışında yanına oturan da pek olmazdı.

Sonunda karısı da gitmişti. Boş evi görünce kurusun diye ipe asıldıktan sonra unutulmuş bir toz bezi gibi hissetmişti kendisini. Kala kala elinde üç aylığı kalmıştı. Ortadan kaybolsa yokluğunu kimse anlamayacaktı. Sağlığı iyice bozuldu. Şeker ve tansiyonun üstüne bir de dişleri ve sırtı eklenmişti. Her tansiyonu fırladığında kalbi sıkışıyor, titreme nöbetlerine neden oluyordu. Yalnızlık korkusu da her geçen gün artarak sürüyordu. Binada kimle karşılaşsa sağanağa yakalanmış şemsiyesiz biri gibi seğirtip geçerlerdi yanından. Son çekirdek olayından sonra bütün apartman cephe almıştı kendisine. Apartmanın girişinde çekirdek çıtlatıp kabuklarını merdivenlere döken kadınlarla ulu orta kavgı etmişti. Yerlere atılmış sigara izmaritlerini

diline dolar, kapı çarpmalarına, çocuk koşturmalarına tahammül edemez bastonuyla uzun uzun tavana vururdu. En çok da üst katında oturan berber Naim Efendi'nin çocukları gıcık olurdu bu ihtiyara. Yakın zamanda bisikletlerini apartman girişine koydukları için lastiklerini bıçakla patlatmış, karakolluk olmuştu. Bu olaydan sonra çocuklar inadına çamaşır sepetini pota niyetine kullanarak odada basket oynar, Necip Efendi'ye geceyi zindan ederlerdi. Apartmandan çıkacağı zaman yumurta atarlar, penceresine çakıl taşı fırlatıp kaçarlardı.

Ara sıra camiye giderdi. Kameriyenin altında kendi gibi evlere sığamayan yaşlılarla konuşurdu. Gerçi cami cemaatiyle de kavgalıydı. Bir sabah namaza geç kaldı diye imamı bastonuyla kovalamıştı. Evine iki kucak odunu çok gören bu adam; havalar azıcık soğusa klimayı neden çalıştırmıyorsun, diye imamın başının etini yerdı. Kimi günler etrafındakileri uzun uzun inceleyip hangisinin daha yaşlı ve çökmüş olduğuna karar vermeye çalışırdı. Aslında yaşlı insanlardan içten içe nefret ederdi.

O gün yine abdest aldı, giyindi, gül esansını sürünüp evden çıktı. Cadde boyunca rıhtıma doğru yürüdü. Akşama kadar boş boş bankta oturup vaktin geçmesini bekledi. Yağmurun başlamasıyla namazdan sonra ayaklarını sürüye sürüye kendisini caminin bitişiğindeki çay ocağına attı. Kamburu çıkmış Tahsin Efendi'ye istemeye istemeye selam verip yanına oturdu. Bağa çerçeveli gözlüğü, ağarmış dik saçlarıyla bir hortlağı andırıyordu. İcra memurluğundan emekliydi. Cami cemaatinin gediklilerindendi o da. Nemli kış boyunca azan romatizmasının sıkıntısı, yüzünden okunuyordu. Necip Efendi kuru bir sesle iki çay söyleyip sordu: "Eee nasılsın Tahsin Bey?"

Tahsin Efendi bir vızıltıya kulak kabartır gibi bir vakit süzdü Necip Efendi'yi: "Dünden bu yana tansiyonum fırladı. Bu yaşlılık çekilmez oldu iyice." dedi.

Necip Efendi başını göstermelik sallayarak: "Haklısın azizim Allah affetsin, benim de prostatım yine azdı son zamanlarda. Ömrümüz kapaksız tencerede pişmiş tuzsuz aş gibi tatsızlaştı iyice. Bu küçük kasabaların sıkıntısı evden başlar, bilirsiniz. Erkek kısmı tutunacak güvenecek yer ister. Bulmadı mı bozulur, gider."

"Öyle öyle. Allah kimseyi eşinden ocağından etmesin. Ama ne çare insan kendi talihini kendisi yapamıyor.

Şu yeni gelen imam da çok hızlı kıldırıyor; bizi kalpten götürmeye niyetli galiba.” diye konuyu değiştirdi yeniden.

Necip Efendi: “Valla ben taburenin üstünde kıldı-
ğımdan pek şikâyetim olmuyor. Ama şu klima mevzusunu
sen dernekte gündeme getir sevabına. Kaç kez kavga et-
tim. Ben açıyorum, o kısıyor. Yerler soğuk, iligimiz kemi-
ğimiz ısınmaz oldu vesselam.”

“Ben de geçenlerde çok gücendim kendisine. Bah-
çedeki o koca çınarı elektrik tellerine ediyor diye kestiri-
verdi. Ne diyor Efendimiz: “Kıyametin koptuğunu görse-
niz de elinizdeki fidanı dakin. Buysa kesip biçti.” Bu sırada
imam yanlarından geçerken ikisi de sustular.

Biraz daha lafladıktan sonra çayların parasını öde-
meden kalktı, evin yolunu tuttu Necip Efendi. Yağmura
hazırlıksız yakalanmıştı yine. Yol boyu elinin üstünde çi-
seleyen yağmurun serinliğini duyunca ikide bir kaşlarını
çatıyordu. Yolda birkaç ilkokul öğrencisi önü sıra yürüyor-
du. Aralarında şakalaşıp gülüşüyorlardı. Gözleri doldu.
Yağmur hâlâ çiseliyordu usul usul.

Parmaklıkları eliyle yoklaya yoklaya merdivenleri
çıktı. Bir anda kapısını yarı açık gördü. Bir farenin kuyru-
ğu gibi aceleyle içeri kayd. Nefes alıp veriş hızlandı. Ağır-
lığını bastonuna yükleyerek telaşlı adımlarla yatak odası-
na koştu. Mavi süsen çiçekleriyle sorguçlanmış saksının
dibine baktı hemen. Paralar yerinde yoktu. Yüzü sapsarı
kesildi. “Vay namussuzlar!” diye homurdandı. Sert sert
çenesini kaşımaya başladı. Bütün bedeni sarsılır gibi oldu.
Sinirinden bastonunu havaya kaldırdı, dişlerini gıcırdata
gıcırdata saksıya indirdi. Saksı sehpanın üstünden yarılıp
düştü.

Biraz temiz hava almak için balkona çıktı. Sandal-
yenin üstüne çöktü. Birden göğsünden vücuduna yayılan
bir sancıyla iki büklüm oldu. Derin derin soluyarak ayağa
kalkmaya çalıştı, olmadı. Olduğu yerde yığılıverdi. Sokak-
ta oynayan üst komşunun çocukları fark ettiler fenalaştığı-
nı. Daha önce görülmemiş bir bağırış, kıyamet koptu. So-
kak “Necip amca ölüyoor!!!” sesleriyle inliyordu. Hemen
hastaneye yetiştirdi komşuları.

Birkaç gün sonra bir ses duydu uyku ile uyanıklık
arasında. Başında korkunç bir ağrıyla gözlerini açtı. Yor-
gundu. Karabasanlı bir uykudan uyanmış gibiydi. Ense
kökünden başına ve beline doğru yayılıyordu bu ağrı. Da-

racık, aydınlık bir hastane odasıydı. Biraz sonra oda da hemşirenin yüzünü gördü. Güleç yüzlü, yumuşak sesli biriydi. “Büyük geçmiş olsun Necip Bey. Kalbinize stent takıldı. Mahalledeki çocuklar görmüş, neyse ki zamanında yetiştirmiş komşularınız sizi. İlaçlarınızı sektirmeyin. Birkaç gün sonra taburcu olabilirsiniz!”

Necip Efendi duyduklarına inanamadı. Ürperdi birden. Başı öne düştü. Aradan kaç gün geçmişti kestiremedi. Beynini burkan sorulardan kurtulmak istiyordu. Sonra birden anımsadı olanları. Kuru ince parmaklarını sıkıttı. Yerinden doğrulmaya çalıştı. Uyuşmuş ayakları üzerine dikilemedi hemen. Keçeleşmiş, zayıflıktan kesilmiş dizlerini ovuşturarak kalkmaya çalıştı. Sonra ayaklarını sürüye sürüye lavaboya gidip aynadaki suratına baktı. Çukur yuvalarında fal taşı gibi açılmış bakan gözlerinin çevresinde şakaklarına kadar inen mor halkalar oluşmuştu. “Ucuz atlattın valla” diye sevindi.

Birkaç gün sonra ağır ağır yürüyerek evinin sokağına vardı. Derme çatmalıkları birbirine denk binalara baktı yorgun gözlerle. Sokağın ucundan çevreyi gözden geçirdi. Çocuklar çamurlu sulara oynuyordu. Onlarla göz göze geldi. Kısa bir süre çıt çıkmadı hiçbirinden. Çocuklar merakla bakıyordular ona. Ortalık karıştı az sonra, fısıltılar arttı. Yanlarına çekinerek yaklaştı. Ceketinin yan cebinden çıkardığı paketler dolusu şekerleme ve yemişleri etrafındakilere dağıttı. Eli ayağına dolaşmıştı heyecandan. Güçlü bir şeyin üstesinden geldiğini düşündü. Var gücüyle ısırdı dudaklarını. Tutamıyordu, gizleyemiyordu yüzünü artık. Kopuk kopuk sesler çıktı göğsünden. Hıçkırdı. Avuçlarıyı kaçırmaya çalıştı yüzünü çocuklardan. Kafesinden salı verilmiş bir kuştı artık.

MELEK TOSUN

HİKÂYE

Enise Yahut İsimsiz Kadının Hikâyesi

Unutmuşum bu yolları. Virajlara sağlı sollu eşlik eden uçurumları. Rakım yükseldikçe daha kalın giyseymişim diyorum. İyice çöktü sis. Bunun iki yanı var tabii. İyi olanı, soluma bakınca olası ihtimalde düşebileceğim uçurumu göremiyorum. Kötü yanıysa, hiçbir şey göremiyorum. Ben göremiyorum tamam da şoför nereye gittiğinin farkında mı? Boş ver. Ben de uzun bir zaman gittiğim yolun farkında değildim. Uçurumdan düşünce düşürülünce demeliyim, unuttuğum bu yayla yollarında buldum kendimi.

Hay Allah, mahcup oldum şimdi. Hakikaten nereye gittiğini biliyormuş. Deminden beri bana hanımefendi, hanımefendi diye sesleniyor. Gözüm görmediği gibi kulağım da işitmiyor belli ki. Hanımefendi de ne ama şimdi? Ben miyim hanım, ben miyim efendi?

Evin önünde kimseyi göremeyince kapıyı araladım. İçeride de yok, ahıra inmiştir. Annemin ısrarları, tutturdu git diye. Sarı kız doğurdu doğuracak, bir canın doğumuna şahit olmak iyi gelmez mi hiç, dedi durdu. Bir canın doğumuna şahit olmak. Yok, zihnimde nasıl evirip çevirsem çevireyim, yeni bir başlangıca benim şahit olmam, bunun bana iyi geleceği, buna inancım yok. Ama ninem, bana iyi gelecek, iyi gelmeli.

Tahmin ettiğim gibi, ahırdaymış. “Enise’m oy ballım hoş geldin, safa geldin yavrum. Sarılmayayım şimdi kokuyorum, senin üzerine de sinmesin, abdest tazeleyip geleyim, üstümü başımı da değiştirim, namazdan sonra hemen ocak başına geçeceğim.” Buna benzer bir şeyler söyledi. Kolay unutuyorum söylemişim değil mi? Söylemedim mi yoksa? Unutmam gerekenleri unutamiyorum, onlar kendiliğinden beynimin bir odacığında mimlenip kalıyor.

Sarılmayayım dedi ama sarılmamı ister gibiydi. Soğur mu gönlü sarılmasam?

Önce soğuturlar insanı her şeyden. Yataktan kalkar kalkmaz ayağına giydiğin fiyonklu patiklerden, öğlen içtiğin bol şekerli kahveden, masada okunmayı bekleyen, arasına en sevdiğin kalemi koyduğun kitaptan, yıkanması gereken çamaşırdan, süpürülmesi gereken evden, aranması gereken büyüklerden, paylaşılmasa eksik kalınan sosyal medyadan. En çok da kendinden soğuturlar. Kendine yabancılaşırsın, bu ben miyim, kimim ben, gibi anlamsız sorular kafanın içinde dolanıp durur. Bitmez üşürsün, donarsın hatta öyle soğuturlar insanı her şeyden, herhangi bir insana en çok da ninene sıkı sıkı sarılmaktan soğuturlar.

Korkuyla baktım yüzüne. “Enise otur kızım, anlat bakayım neler olmuş öyle yahu?” diye sormasını bekledim. Hiç konuşmadı, sandalyeye işaret etti. Oturdum, ben de hiç konuşmadım. Tezgâhın üzerinde duran yığınla lahana yaprağına uzandı. Tek tek yıkamaya başladı. Musluktan akan su sesi lahana yaprağına değince *put* diye bir şey düşüverdi lavabonun içine. “İğrenmeyesin sakın Enise’m. Onun da rızkını veren Allah’tır. Güzelce yıkadın mı yaprakları bir şeycik kalmaz. Ama yıkarken çok dikkat etmen lazım, sap kısımlarını, kıvrılmış yaprak kenarlarını güzelce yıkamalısın. Bir kat daha yıkarsan gönlün mutmain olur. Deste deste önüne alırsın, ince ince doğrarsın. Kostellerini çöpe atma, onları da doğra, koy tencerenin dibine, bak ne lezzetli olur pişince. Kuru, kahve topraktan taze, yeşil yaprak yaratan Allah’ım nasıl da ağız tadımızı biliyor. Hepsini toplamadım, iki katı belki fazlası var daha, don yemesi lazım. Üzerine bir toz kar yağdı mı azıcık donar, donar ama acılığı da gider.”

Ah be ninem çocukluğumda da yapardın sen lahana yemeğini, ot bu ben bunu yemem der çekilirdim. Gençken de yapardın, tereyağı koyduğun için kokuyor bu deyip bunun kıvrırır, yine yemezdim. Yenmemiş lahana yemeklerinin acısını çıkarıp vicdanımı rahatlatmaya çalışırken ben, asıl ninemin sesi rahatlatıyor.

“Eskiden burada bir kocakarı yaşarmış, çiğ et toplanmış, bilir misin Enise? Nereden bileceksin hoş. Anlatılır ki evvel zamanlardan birinde gecenin bir vakti bu kocakarı daha gencecik kadinken çıkagelmiş bir elinde bohçası diğer elinde bir çocukla. Buradan bir delikanlıyla evleniver-

miş. Yanındaki çocuk delikanlıya bir baba dermiş ki dillere destan. Konu komşu devamlı kapısını çalmış genç kadının. Her gelişlerinde bir başka laf düşürmüş peştamallarından. Adın ne senin? Kaçtın da mı geldin? Çocuğun babası kim? Neden, nereden kaçtın? Anan, baban, kimin kimsen yok mu senin? Yanakları kızarır, boynu önüne düşürmüş, kimseye cevap veremez, akşam olunca da delikanlıya ağlar dururmuş. Yüzüme bunları söyleyen arkamdan neler der, şuracığma sanki bir kemik batıp çıkıyor, geceleri nefesim daralıyor, burnuma bet kokular geliyor, dermiş. Bir gece, o ilk gece çıkageldiği gibi çıkmış yine yola. Bu sefer uzaklara değil ama. Kapı kapı dolaşmış. Sesler duymuş yüksek ve alçak sesler, hızlı ve yavaş sesler, kimisi boğuk kimisi çok net. İnsanlar göz alıcı lekesiz kıyafetleri ile durdukları yerde sağa ve sola sallanıp bakışlarını göğe kaldırıp sonra yere indirirken bir kıkırdama sesi işitmiş. Yaptıkları başka hiçbir şey yokmuş. Dinliyorlar, gülüyorlar ve kirleniyorlarmış. Kirlendikçe kahkahaya dönüşüyormuş sesleri. İnsanlar görmüş eğilip kalkan, arkaya gerinen, kollarını semaya kaldıran. Her eğildiklerinde ayaklarının dibine düşen kanlı et parçalarını avuçlayıp emen, emdikçe kollarını gökyüzüne biraz daha dercesine kaldıran. Sonra yüzlerine fırlatılan etleri dişleriyle koparmaya çalışıyorlarmış. Kadını önce kimse fark etmemiş -varsa eğer- ruhları dahi duymamış. Öğürmüş, ansızın titremeye başlamış genç kadın. Yığınla buzlar ve buz kütleleri, üst üste yan yana dizili, ortasında bir kazan görmüş, kazanın büyüklüğü dağlarca. Uzanmış insanlardan birinin eli dibe, en dibe, çıkarmış bir et parçası kanlı ve taze. Ağzına götürmüş, ısırırken bir kayışın yapay sesi işitilmiş. Ağızdan ağıza düşen bir parça et, boydan boya uzatılmış, uzatıldıkça damlayan kanlar sevin-dirmiş bir arkadakini ve bir arkadakini. Kimse birbirinin yüzüne bakmıyormuş, işitilen sadece sesler ve homurtular, sesler ve kahkahalarmış. Kadın hiç korkmadan dalmış aralarına, buzları devirmiş önce, sonra öğüre öğüre çiğ etleri toplamaya başlamış. Ancak o zaman insanlar yavaşlamış, duraklamış, şaşırmış. O ise günlerce, haftalarca çiğ et toplamaya devam etmiş. Artık insanların yüzleri düşmeye başlamış. Biz senin lafını ettik kusura bakmayasın demişler. Helallik bile isteyenler olmuş. Bir gün demiş ki kadın daha toplayacak etim kalmadı, ziyade olsun. Herkes kendi heybesini doldursun, ister çiğ ister pişmiş. O günden sonra hiç kimse ne yüzüne ne arkasından tek bir kelime dahi etme-

miş. Genç kadinken kocakarı olmuş, yaşamış, görmüş ve göçmüş. İsmi unutulsa da hikâyesi dilden dile dolaşmaya devam etmiş. Bak bugün de senin nasibinmiş bu hikâye.”

Ninem tam sözünü bitirmişti ki kapı açıldı. Merakı gözlerinden okunan eski bir komşu. Göz göze gelmemizle benim ayağa kalkmam bir oldu. Nine ben çiğ et toplamaya gidiyorum dedim, apar topar kapıdan çıktım. “Çiğ et mi o da ne kız? Enise bekle. Söylenenler doğru mu yoksa? Kız dursana bir dakika. Enise huu, anlatsana Allah aşkına. Anlatılanlar gerçek mi yoksa?” Ses kulaklarımda bir yankı hâlinde silinip giderken göğsümün tam ortasındaki sızı çiğ etleri toplamaya başlamamla birlikte hafiflemeye başladı. Yıllar evvel ismi unutilan o kadının geçtiği yollardan yürümeye başladım. Belki günlerce. Belki haftalarca.

N İ H A N Ö Z E B E O Ğ L U

H İ K Â Y E

Eli Kutlular

Kadim dostum Fatma Muhaciroğlu için.

Veryüzündeki tüm yazarlar, özellikle fazlaca popüler olup binlerce takipçisi olanlar, işleri bir başlarına götürdüklerini zannederler. Görmeyince “yok” deyip “yok” bilmek ademoğlunun en büyük kusuru, çoğu zaman da en gözde kurtarıcısıdır malum. Oysa asıl yazar çizerler zihninin içindeki kadife duvarlı, hanımeli kokulu el kadar odacıklardadır. Durmadan dinlenmeden kâğıda dökerler içlerinden geçenleri. Kıldan ince parmakları kılıçtan keskin hikâyelerini ebedileştirirken kan revan içinde kalır. Büyük bir titizlikle yürüttükleri bu zahmetli sürecin sonunda da canlarını ahdettikleri üzere teslim ederler. Ufaktan küçük bedenleri ipekten kefenlerin içinde yitip giderken koskocaman ruhları hikâyeler vasıtaıyla sonsuz olur. Siz ilham geldi zannedersiniz. Onlar ahşap masalarının başında bir ellerinde hokka diğerinde divit yazar dururlar. İstisnai de olsa çizerler bulunur aralarında. Çoğu nüktedandır, boş laf seveni neredeyse hiç yoktur. Bazıları gergef işler, bazıları lir çalar. Kimileri erkektir, kimileri dişi. Hareket etmekten kasıtları ahenk içinde uçuşmaktır. “*Nesir levazımatları*”nı ki divitle hokkayla böyle seslenmek asırlık gelenekleridir, sadece birbirlerine görünür şekilde sağ kanatlarının üzerindeki puantiyeli bölmede muhafaza ederler. Kadınları hepten entarilidir. Erkekleri cepken sever. Biz kim miyiz? Biz yazmak için var edildik. Mevcudatı oluşturan her bir zerrecik gibi Hz. Allah’ın biricik kullarıyız. Hayvanat ve de nebatat ile hem aynı meşrepteniz hem de fersah fersah ayırır yollarımız. *O* yazdırınca yazar, “Dur” deyince susarız. Bizim adımız *Eli Kutlular*. Anlatmak bizim işimiz. Dinlemek insanoğlunun.

Benim adım Mapin. *Eli Kutluların* seksen sekiz bin altı yüz yetmiş beşincisiyim. Kardeşlerim Adril ve Lemi gibi Loras Dağı'nda dünyaya geldim. Ahmet Turgut için, Ahmet Turgut'un içinde bir yerlerde hikâyeler yazmak için yarattım. Gözlerim zümrüt yeşili. Saçlarım beyaz ile gri arası. Sol gözümün hemen altındaki iki adet ben atalarımın yadigarı. Bir çift elbisem var. Biri pamuklu, biri pazen. Biri gül desenli, diğeri pötikareli. Yazarken kılı kırk yarar, geceyi gündüzüme katarım. Mecalim kalmayınca dek *Hikmetli Kelimeler Evi*'ne kanat çırpıp, en leziz ifadeyi yakalamaya çalışırım. Çünkü hikâye etmek mühim, insan ise mübarek. Cenab-ı Hakk'ın "*kulum*" dediği şerle çöple anlatılır mı hiç? Hem hesap günü de var. Mapin'in kendi hikâyesi de son derece aydınlık, son derece muazzam olmalı.

Öğle vakti. Güneş tüm haşmetiyle tepemde. İskandinav berjerime her zamanki gibi yerleştim. Yazmaya başlamak için en uygun vakit. Parmaklarım sıcacık, kanatlarım parlak. Ben bir ahir zaman hikâyecisiyim. Orta Çağ mitlerini ya da Leyla ile Mecnun meseleni anlatamam. Bu tuhaf yüzyılın insanını az sözle çok söyleyerek anlatmalıyım. Vurucu ama abartısız, tutarlı ve duygulu yazmalıyım. Böyle yapmalıyım ki Ahmet Turgut son dosyası ile binlerce okura ulaşsın. Ha bir de dua etmeden başlamam hiç. Kadife kaplı, hanımeli kokulu odamın duvarındaki kitaplığıma uzanıp *Eli Kutluların Dua Kitabı*'nı açıyorum. Okuyorum bildiğim gibi, ilk sefer gibi:

"*Mapin'in Rabbi, Eli Kutluların biricik yaratıcısı, kainattaki her bir varlığın her şeyi, dünün, bugünün, yarının şerefli sahibi,*

Yazdıklarını bereketli, kalemimi güçlü kıl. Ev bildiğim bu odacıkta yazıp çizdiklerim hayra vesile olsun. Mapin'in vesilesiyle Ahmet Turgut'un kâğıda döktükleri sevilsin, sayılsın. Ben, Ahmet Turgut, kardeşlerim Adril, Lemi ve dilime gelmeyen sonsuz sayıdaki varlık sana aitiz ey Kutlu Yaratıcı! Gerçek evimize döndürüldüğümüzde yazdıklarımızdan ötürü boyunlarımızı bükük, gözlerimizi yaşlı etme. Âmin."

Bu sefer Frengistan'da yaşayan Kilementin (Clementine) isminde yaşlı bir kadının hikâyesini yazmak var aklımda. "*Bismillah*" deyip başlıyorum:

"*Râviyân-ı ahbâr, nâkilân-ı âsâr ve muhaddisân-ı ruzigârın rivayet ettiklerine göre zamân-ı evâilde...*" diye başlamak isterdim ama yapamam. Az önce dediklerim geliyor yine

dilime. Bu hikâye çağdaş dönemin alengirli insanları için. Büyülü gerçekliğe dem vursam bile kopup gitmemem lazım yirmi birinci yüzyılın post modern uzuvlarından. Diğer türlü ciddiye almaz ademoğulları ya da okuduk deyip akıllı telefonlarının çöp kutularına fırlatıverirler Mapin'in yazdıklarını. En iyimser ihtimalle de sosyal medya hesaplarında altı çizili birkaç süslü satır paylaşıp dışı süslü içi boş hayatlarını solumaya devam ederler. Hâlbuki insan biricik. Kendi yaratılışına gösterilen ihtimam oranında özen göstermeli hem okuduklarına hem de ettiklerine.

Yakınmalarına son verip sil baştan başlıyorum metnime. İkinci vakti girmeden en azından giriş kısmını halletmem lazım. Epigraf ile başlamalı mıyım? Karar vermiyorum. İlk cümlemi kursam gerisi çorap söküğü gibi gelecek. Farkındayım. Yüzyıllardır böyle olur çünkü. *Eli Kutlular* bilir bunu. Kuyruk sokumlarımızdaki *acbüzzenebe* böyle yazmış Yaradan.

Kurguma da göz atmam lazım. Sevgili Kilementin için bir ikametgâh seçtim bile. Britanya'nın Abbotsbury kasabasında yaşayan bir terzi olacak ana karakterim. Kesecek, biçecek. Köylüler tarafından da çok seviyecek Kilementin. Anılarına meftun olup ebedi olma gayesiyle bol bol biriktirecek. Dükkânının üst katındaki iki odacıklı evi envai çeşit eşya ile dolu olacak. Gelen giden fotoğraf çektirecek terzi dükkânında. Gel zaman git zaman meşhur olmak mutsuz edecek Mapin'in saçları ak, elleri hünerli terzisini. Günlerden bir gün, ölüm vaktinin yaklaştığını anladığında nesi var nesi yoksa kapısının önüne koyacak. Çünkü *sonu olan bir dünyaya ait sonlu ıvr zıvırlarla* sonsuz olamayacağını idrak edecek Kilementin. Yaşlı terziden kalkanları görünce istila edecek insanoğlu. Sözde çok sevdikleri Kilementin'i bir çırpıda görmezden gelip nesi var nesi yoksa yağma edecekler. Yağma ederken de birbirlerine girecekler. Balzak'ın (Balsac) dediği gibi olacak aynı. *İstemek onları yakacak, gücü yetmekse mahvedecek.*

Mapin yazıyor sonunda. Topladı cesaretini. Yazmak en kutlu eylem. Mapin'in *eli kutlu*. Mapin seksen sekiz bin altı yüz yetmiş beşinci *Eli Kutlu*. Mapin'in içi hikâye dolu:

1. KISIM “KILEMENTİN'İN MAKASI”

Hikâye etmeye insandan başlamak asırlık gelenek. Öyle de olsun. Karşı değilim elbet. Yalnız bu sefer herkesten önce, kalabalıklar toplanmadan, fısıldaşmalar başlamadan önce yani, ben

bilinmek istedim. Bize canı yok diyenler, cümlemizi hor görüp kıymetimizi bilmeyenler uyansınlar istedim yüzyıllık uykularından. Adım Matilda. Kilementin'in makası, en yakın ahababıyım. Tek sermayem biçmeye yarar iki bacağımla, bacaklarımın tepesindeki iki koca deliğim. Görünüşüm heybetli olmasa da sözcüklerime yasanır; sözcüklerime güvenirim. Bilirim ki onlar güçlü. Bu katran karası demir gövdeden çıktıkları gibi arşa uzanıp gerçek ederler hayal olanı. Kelimeler benim en kıymetli varlığım ya da varlığım kelimelerden ötürü kıymetli. Bilmiyorum. Çok düşününce berraklaşmıyor bazen bulanık sular. İçimdeki tüm kara noktaları, olmazları, çıkmazları kâğıttan bir gemiye yükleyip köyü ikiye bölen nehre atıvermek istiyorum. Kendi kendime söylenip dururken Musa peygamberi günlerce hasır bir sepetin içinde misafir eden Nil Nehri geldi aklıma. Su en güzel ev sahibi, en şifalı aracı. Beni de azad eder mi ki cümle dertlerimden?

2. KISIM “KILEMENTİN'İN YALNIZLIĞI”

Benim terzi dükkânıyla beni tarif ederken “genç olan değil, tuhafiyenin bitişiğindeki yaşlı olan” dediklerini duydum geçen gün. Yetmiş dokuz yıl altı aylık ömrümün bir çırpıda özetlenmiş hâlini garipsen gibi oldu hâlâ dipdiri olan ruhum. Parmak uçları nasırlı tepeciklerle kaplı. Bilirim. Ellerimdeki iri yarı damarlarla, damarların etraflarındaki lekeler de yaşlılığımı haykırıyor avaz avaz. Bunun da farkındayım. Göz kenarlarımın yanındaki her biri ayrı hikâyeye çıkan çizgileri, gri şeritlerle dolu cılız saç tellerimi, gitgide kamburlaşan sırtımı demiyorum bile. Hepsi bir araya gelip her gün uyandıktan az sonra ve uyumadan az evvel ‘Kilementin ölümler evine gitme vaktin yaklaştı. Varsa dünyaya dair içinde kalan niyetin, gerçekleştir geç olmadan!’ diye haykırıyorlar âdeti. Ben de çağrılarını cevapsız bırakmayıp bunca yıllık birikimimi kapının önüne yığmaya karar verdim. Birikim derken bol sıfırlı bir banka hesabından bahsetmiyorum. Sonsuz olacağım diye özenle sakladığım fotoğraf albümleri, sandık bekleyen evvel zaman kumaşları, eşten dosttan arta kalan notlar, Tom amcanın ahizeli telefonu, rahmetli büyükbabamın gramofonu, Peder Nikolas'ın (Nicolas) emektar şamdanları gibi Kilementin zıvrıklarından dem vuruyorum. Bahse girerim, hepsi kapış kapış gidecek. Ben ölmeden evvel mi olur öldükten hemen sonra mı? Yalnız orasını kestiremiyorum. Anladığım, ömründen bana kalan yani, eşya ile kalabalık ediyormuş da kalabalık olmuyormuş insan. Muhatabı olmayan muhabbetin ehemmiyeti yokmuş. Bana inanmazsanız Matilda'ya sorun. Makasına isim takıp makasını sırdaş etmek kaç terzinin nasibi? Yine ben cevaplayayım. Bir tek köyün deli terzisi Kilementin'in.

İki bölüm kadar yazdım. Buraya kadarki kısımlar içime sindi. Zihnimdeki çağdaş unsurları da ekleyip köylüleri anlatan bir paragraf daha kurguladım mı tamamdır. Noksan olmaktan yana da vesveselerim yok değil. Eksik hisseder gibi olursam kaleme aldıklarım hususunda önce Hz. Allah’a sonra da o meşhur kitabın ödüllü satırlarına sığınıyorum: “*Değil mi ki büyük hikâyeler, kusursuzlukla değil, eksiklikle maluldür.*” diyen.

Satırlarım otuz iki saat yirmi yedi dakika kadar demlendikten sonra tashih için *Hikmetli Kelimeler Evi*’ndeki bilge *Eli Kutlulara* uçup gidecek. Geriye kalan mesuliyet de Ahmet Turgut’un zaten. O sırada ben de gergef işler, elbiselerimi yamalarım. Vakit bulursam kardeşlerim Adril’le Lemi’ye haber uçurur, onlarla metin istişaresi yaparım. Faydalı bir meşguliyetim olmasına oldum olası özen gösteririm. *Eli Kutlu* olmak hele ki Mapin olmak kolay mı? Mapin seksen sekiz bin altı yüz yetmiş beşinci *Eli Kutlu*. Yazmak en kutlu eylem. Loras’lı Mapin’in içi hikâye dolu.

HÜSEYİN KILIÇ

HİKÂYE

Duvak

Gel kızım, otur yamacıma. Hep sorardın ya babanla nasıl tanıştığımızı, hepsini anlatacağım sana. Ama önce bizimkilerin nasıl tanışıp evlendiklerini anlatacağım. Yoksa öbür türlü eksik kalır.

Annem güle katıla anlatırdı evliliğini. “Biz bunla” derdi, “birbirimizi ilk defa düğünde gördük.” Anlayamazdım bir insanın hiç tanımadığı, bırak tanımayı görmediği biriyle nasıl evlenebileceğini. “Öyle şey olmaz anne.” derdim, o da dünyanın en normal şeyini söyler gibi “Kader.” diye cevaplardı. O zaman çoğu anne babanın aksine bizimkiler anlatırdı nasıl evlendiklerini, tabii ya ayıptı o zamanlar bunları konuşmak.

Babam askere gideli altı ay olmuş ilk söylediklerinde. Annesi “Biz düşündük sana Cavit’in ortanca kızı Emine’yi isteyeceğiz. Dönünce de düğününüzü yaparız.” demiş. Bunun anlamı dedemin çoktan kararını verdiğiymiş. Babam bilmezmiş Cavit kim, kızı kim. “Tarlacının Cavit var ya, sen küçükken bize çok gelirlerdi Emine’yle” demiş babaannem ama bizimki bu işin Cavit’in yedi göbeğine kadar gideceğini yine de kim olduklarını çıkaramayacağını anlayıp üstelememiş. “Anam Emine’den yedi torun vermiş gelin gibi bahsetti.” derdi babam. Annesi “Bak haftaya isteyeceğiz kızdırma ağayı.” deyip kapatmış telefonu. Bir hafta sonra geri aradığında “Ağa yarın gidip isteyelim kızı diyor.” demiş. “Sıkıntı çıkarmasın, kızdırmasın beni” demekmiş bu. Babam mecbur evet demiş ama içi de sıkılıyor. O kadar ay aramayan, hep annesine aratan dedemden öyle korkarmış. Zaten annemi de aslında ilk aradıklarında istemişler de söylememişler meğer.

Babam askerden gelince kızı görür, beğenmez, sorun çıkarır diye de apar topar yapmışlar düğünü. Hâlbuki

annem gibisini babam kendi nah bulurdu. Hahahahaha. Düğün günü annemi krem rengi kiralık gelinlikle ilk gördüğünde “böyle kelem gibi bir şey” diye düşünmüş, “duvağın içindekini bir yandan çok merak ediyor bir yandan hiç umursamıyordum, vazifemizdi, yapacaktık” diye anlatırdı rahmetli. Duvağı kaldırdığında annem de heyecanlıymış babam da. Annem heyecandan gülüvermiş kırmızı kırmızı, babam geri indirmiş duvağı. Hahaha. Yapılır mı geline bu? Sonra geri açtığında bu sefer annem somurtmuş ama babam gülünce ikisi birden gülmüşler. Allah’tan sevmişlerdi birbirlerini ama ikisi de demese de hele sonradan bu işler değişince zaman zaman başka türlü nasıl olurdu diye düşündükleri hâlâ aklımdan geçer. Sonra biz olumsuz, büyümüşüz işte.

Bu dedenle annanenin tanışma hikâyesiydi. Gelelim bizimkine. Yıllardır başımın etini yedin durdun. Bak bakalım merak ettiğin kadar önemli miymiş?

Babanla tanıştığımız yıl ben bir fabrika kontrolde çalışıyorum. O yıl bir garipti. Virüs geldi. Tek bize değil tüm dünyaya. Teyzen Almanya’daydı o zaman doktora için. Türkiye’ye dönersem geri almazlar o kadar emeğim boşa çıkar diye iki yıl gelmedi. Gelse olurdu aslında. Bence keyfinden gelmedi de... Neyse. Her yeri kapattılar neredeyse. Bir biz gittik işe her yerimizi sara sarmalaya. Ben sabah sekize on kala fabrikaya varır Süheyla teyzenle çay alıp sigaraya çıkardım, virüs çıkınca bir hafta çıkmadık ama sonra Süheyla’nın ısrarıyla bir şey olmaz diye diye devam ettik. Her yer işçi çıkarırken bizim fabrika çift vardiyaya çıkıp işçi aldı. Babanı da artan muhasebe işlerine yardım etsin diye o zaman aldılar. Ben farkında değilim hiçbir şeyin ama bir gün Süheyla kaba etimden çimdikleyip “Şu gelen çakıra bak, her gün seni süzüyor geçerken eşşoleşsek” dedi. Bir baktım hakikaten gözleri öyle çakmak çakmak ki kalbim güp güp attı böyle. Zaten gözüne kadar maske takmış başka bir şey görülüyor. Ben baktım ama bu sefer o bakmadı. Ben Süheyla’ya yalancı deyince o “Muhasebeye yeni girmiş, hazır virüs de varken Allah canımı kolayca alsın doğru söylüyorum” dedi. Gel zaman git zaman biz babanla bakışa bakışa sabahları bekler olduk. Süheyla her gün “Sana demedim mi?” diyor. Baban bir gün cesaret edip “günaydın” deyip kaçtı. Sonra her gün günaydınlaşmaya başladık. Süheyla bu sefer her gün “Olacak bu iş, içime döküyor.” demeye başladı. Benim de gönlüm var ama bunun

gözleri güzel tamam da ağzı burnu nasıl bilmiyorum. O zamanlar feys var ona da hiç girmemiş orada da bulamadım.

Neyse, bir gün Süheyla'yı muhasebeye çağırdı iş için diye, beni çağıramaz tabii. "Böyleyken böyle ikna etsen de onla iş çıkışı parka gitsek" demiş Süheyla'ya. "Yüzü neye benziyor?" diye sordum Süheyla'ya. O da "Valla içeride herkes çıkarmış maskeyi bir o maskeliydi canım." dedi. Çok üstelemedim, nasıl cesaret ettiysem olur dedim, hem böylece yüzünü de görürüm. Servisten otobüs durağında inip bekledim o da beni aldı. Hâlâ maskeli. Polisten ceza yemeyelim diye ben de taktım maskeyi sonra konuşmaya başladık. Havadan sudan ama birbirimizi yıllardır tanıyoruz gibi. O bir şey söylüyor ben gülüyorum, ben söylüyorum o gülüyor. Sonra anladım gençlik ateşiymiş o güldüren ama hâlâ güzel gelir. Parka gittik, arabayı bırakıp yürümeye başladık. Ben hemen maskeyi indirdim ama baban hiç oralı değil. Sonunda dayanamayıp şu maskeyi çıkarsana dedim. "Bir şey varsa sana bulaştırmayım" dedi. Öyle de düşünceli. Ben üsteleyince "Tamam şu banka oturalım" dedi. Ben merak ediyorum içinden Bred mi çıkacak Kıvanç mı diye. O zaman onlardan yakışıklısı yok. Banka oturduk. "Hazır mısın?" dedi. Ben şımarıcam ya sol kulağımdan ipi çektiğim gibi çıkardım maskeyi. Beğenmeye sonra gülümsemeye o kadar hazırdım ki sarı bıyıklarını görünce dondum kaldım. O annem gibi gülüyordu, ben babam gibi ne yapacağımı bilememiştim. Babam gibi hızla geri taktım maskesini. Bunun suratu sarıyken iyice renksizleşti. Ben bu sefer utanıp tekrar açtım maskeyi. "Yaa" dedim kırıta sırta "seni hiç bıyıklı hayal etmemiştim." Bu sefer annemle babam gibi ikimiz birden koyverip güldük. Bir yandan içimden "Ben o bıyığı kestirmem mi!" diyordum. Kestiremedim. Ama yıllardır ben senin duvağını açtım diye dalgasını geçtim siz bilmeseniz de. Bakalım sen kimle tanışacaksın da kiminle nasıl evleneceksin.

Doğruyu söyle bak, görüştüğün biri yok değil mi?

A H M E T Y I L M A Z

H İ K Â Y E

İspirto

Onunla tanıştığımda henüz yaş bir ağaçtım. Eğilmem gerekti. Eğildim.

Babam bir ikindi ertesi yanımda dikiliverdi. Yanında uzun bir sakal. Çok sakalı vardı elini öptüğümde. Deden, dedi babam. Babam dedi, bu oğlum. Oğlum, torunun.

Dedemin lakabı Çemen Hoca'dır. Biraz hocadır alaylısından. Köy dolaşır, arpa buğday toplar. Babamlar sekiz kardeş. Okumaya gelince üç oğlan.

Deniz üstü köpük. Martılar körfezin atlasını yırtıp diker her akşam. Akşamları çekirdek aile oluruz. Bir o yana bir bu yana sahili doldururuz. Dondurma yalarız. Annem mahcuptur. Ablamın astımı temiz havadan çekinir, saklanır.

Harun abi bol koyar külahlara. Patronu kızar hani. Büyüyünce patron olmayız.

O vakit dedem bize İstanbullulardan gelmiş. İstanbul'da gecekondumuz vardır. İçinde kiracı oturur. Babamın fabrikası kanatlanıp Marmara Denizi'nin şaşkın bakışları üstünde Bursa'ya konar yerleşir. Babam göçünü alır getirir. Kamyon kamyon eşya. Kamyon kamyon hatıra. Bursa doğduğum değil doyduğum yurttur. Dedemdir karpısı.

Dedem evde durmaz. Evde durana adam denmez o zamanlar. Ben küçüğüm, aldırmam genellemelere. Kültür kodu, anane falan fişman bilmem. Anneanne de bilmem. Nenesi olur bizim gibilerin. Büyükbaba mı, dededir o. Dedem babamın gönül yarası, dinmeyen kaygusudur.

Dedemi çarşı pazar dolaştıran hissi ta kırklarında kavradım. O da yarım. Yamalak.

Söz verdim. Anlatmayacağım.

Dedem çorbacıları ezbere bilir. Lokantaların hatırşinas müdavimidir. Kürkü yoktur ama elde tutulur. Sakallarına ustura vurdurmaz. Bir bana taratır boynunda ışıldayan yıldızlarını. Üstünde düğme diktirmez. Akşam vakti turnak neyin kestirmez.

Elma da soyarım ona. Kapıyı da açarım sabahın ayazında.

Babamın meşgalesi çok. Gündüz inşaatta, gece fabrikada. Dedemle ben birbirimize kalırız. Ama okuldan sonra. Ödevimi yaparım, dedemin odasına kaçarım. Kâğıttan kurbağa yapıp dedemin üstünde zıplatırım. Bazı bazı bacakları ağrır dedemin. Sokurdar yani. Sokurdamak ne demektir bilmem. Bilmediğime düşmanımdır. Dedeme acı çektiren o illeti yakaladığım yerde boğazlamak isterim. Nafile. Bazı bazı beddua mı eder dua mı, kestiremem. “Yaşamam hayırlıysa yaşat beni, yaşamam hayırlı değilse yaşatma beni!” diyen sesini iştirim kapısının aralığından. Canı mı yanıyor, dört duvar sağır mı dilsiz mi hep sancılara?

Üç günlük dünyada rahat yoktur.

Dedem günlerden bir gün çarşıya çıkar. Yokuşlar aşar, bayırlar iner. Tozlu yollar, mıcırlı yollar iflahını keser. Her gün en az 3-4 kilometre gitmek gelmek. Hele bu ihtiyarlıkta. Belediyeyi geçince caddenin başında soluklanır, 5-10 metre ötede camında kargacık burgacık harflerle “Titiz Kuaför” yazan Berber Ali’nin dükkânı gözüne ilişir. Elinde dayağı, iki büklüm. Baston, dayak demektir dedemin dilinde. Alnında boncuk boncuk ter. Çakır gözlerinin altları morarmış. Bir çay içip kalkmak ister. Israra dayanamaz, oturur. Bir aralık ceketini çıkarıp duvardaki çiviye asar. Oduncu gömleğinin üstünde çimen yeşili süveteri eprimiş, omuzlarından sökülmeğe yüz tutmuş. Dedem tespihini takır tukur çevirir. Berberin içine serin sular serpilir. Ee pirifâni duası almak az şey midir? İşler açılacak, ekmek kapımıza bereket yağacak diye içinden geçirir Ali. Makası çın çın çalışır, parmakları çabuklaşır.

Berber koltuğunda bir saat boyunca diken üstünde oturup ağzını bıçak açmayan delikanlı, nihayet ustanın ensesini almasıyla yelkenleri indirir. Aynadaki yakışıklıyla göz göze gelmiştir. Saçlarını parmak arasından geçirirken ağzı kulaklarına varır. Yerinden kalkıp ustaya tıraş parasını uzatır, tam gitmek için kapıya yöneldiği sırada duvarda

kımıldayan ceketini fark eder. Afili cekettir; cebini yoklasan bir ümit, boş çıksa kumaşı bile kâfi gelir. Bir bahane uydurup dedemin yanına sığışır. Hâl hatır sormalar, yaşını duyup şaşırmış taklidi yapmalar, yağ eritmeler. Dedeme kendini sevdirebilir. Beş dakikada yarenlik mertebesine yükselir. Dedem Sivaslıymış der, beriki de sapına kadar Sivaslı olur. Kızılma der, o da Kızılma bayrağını göndere çeker. Ama doğma büyüme Bursalı olduğundan sebep, memleketini pek bilmez. Dedemin imtihanından peşinen kurtulur tabii.

Öğle okununca koluna girip camiye kadar yürür dedemle. Ceketini kucaklar, taşıtmaz. Namazdan sonra kebabçı iyi gitmez mi? Hem de nasıl. Dedem, dilinde sular seller gibi dualar, muhabbet ederken yağ gibi kayar yollarda. İç dökmeler. Asırlık sırları ele vermeler. Adresine kadar, yattığı odaya kadar tasvirler. Delikanlı, yemekten sonra sıkıştım diyerek lavaboya koşar. Dakikalar dakikaları kovalar ama ses seda yok. Gelen giden yok. Dedem elhamdülillah çektiği kehribar tespihte kaybolur, zamanı aşar, unuttur.

-Garson oğlum, benimle gelen gençten biri yok mu, tuvalete kadar gittiydi. Seslensen de artık kalksak. Geç olmasın.

-Hangisi amca? Saatlerdir kimseyi görmedim yanında. Dur hele. Sen şu Amerikan tıraşlıyı mı diyorsun yoksa? Lavaboda elini yıkadı, ceketini sırtına geçirdi gitti. Senin ne işin var onunla?

Kiminin parası kiminin duası...

Dedem mahcup. Sümerbank'tan aldığı, yarım yüzyıllık emektar ceketine mi yansın, üç kuruş harçlığını koyduğu cüzdanını kaptırdığına mı?

Büyük şehirlerde kuraldır. Yabancıya güvenmeyeceksin. İki. Her yüze gülmeni dost zannedip ceketini emanet etmeyeceksin. Üçüncüye lüzum yok.

Aslında üçüncüsü, başından geçenleri kendine saklamak olabilirdi. Eve getirmezsın, içine hapsedersin. Babam işitse önce dedeme sitem eder, sonra üzülür. Annem babama sitem eder, sonra sevinir. Dedemle annemin anlaştığı anlaşacağı vaki değildir. Baba-kız olamamışlar, kaynata-gelin arayüzünde billurlaştırmışlardır ilişkilerini. Dedem akça pakça ama az biraz sertçedir. Hiç olmazsa yaşına başına hürmet edilsin ister, munis ve müşfik ellerden hizmet

görmek ister. Annem başında dört çocukla anca uğraşır. Dedemin misafirliği uzadıkça oflamaya puflamaya başlar. Yankesicilik vakasının peşinden annemin dedemden şikâyetleri kuvvetlenerek artar, babam iki arada bir derede.

Öyledir. Dedemin köyde beş on dönüm arsası, bağı bahçesi para etmez. Hasta olunca feryatlarına yetişen, bir taksi çevirip hastaneye götüren olmaz. Bacaklarını parçalamak, çatır çatır kırmak, ağrılardan sızılardan ebediyen azat olmak ister. Kulağım kapıdadır. Bağırır bazı bazı. Koca adam, kemiklerini karşısına alır konuşur. Kavga ederler. Bilirim, kaşları çatıktır. Gözlerinden ateş yalımları fişkirir. O vakit ne tespihi imdadına yetişir ne onu sırtından vuran ahabları.

Bir şey değil onca çocuk sokakta öksüz yetim gibi beklerler kapıda. Gelsin, tespihini koklatsın. Yeleğinin cebinden köstekli saatini çıkarsın sırayla tek tek hepsinin kulağına koysun da sesini dinletsin:

“Sabah olur zıya çöker dumanlara

O şimdi der yatanlara

Trik trak trik trak

Ayıp ayıp çalışmamak”

Bir gün bir aktar arkadaşı dedeme ispirto tavsiye buyurur, dedem itinaıyla riayet eder söylediklerine. Ayaklarından uyluklarına bolca boca eder eve getirdiği şişedeki katran karası sıvıyı. Ovalar da ovalar. Yana yakıla sürer, dağıtır, kuruyana kadar yatağında atlet don bekler. Aralık ayı. Dışarı ayaz.

Günlerce, haftalarca kokusu çıkmaz.

Dedem odasından çıkmaz.

Kütükte adını İbrahim Etem yazmışlar. Birinci Cihan Harbi’ni müteakiben doğmuş.

Yunmuş, kefenlenmiş, çukura konmuş.

Yağmur yağmış, çamur olmuş, mezar suyla dolmuş.

Kâğıttan gemi yapmayı becerebilseydim, dedemi çıkarabilseydim toprağın pençesinden.

Babam sabredemedi, o da erkenden.

Üst üste, koyun koyuna yatarlar şimdi. Babam, mezarında yalnız komadı dedemi.

Okumalar Okuması

OKUMALAR
OKUMASI

HASAN AKAY*

DÜŞÜNCE

Kayıp Göstergelerden Anlam Çıkartmak!..

Kayıp göstergeler, “yolunu kaybetmiş güneşleri” değil, ceketinin astarı içinde güneşi kaybetmiş talihsizler gibidir. Neyi kaybettiğinin farkında olmayan müdekkik kişinin ona erişmesi mümkün değildir. “Göklerin ve yerin nûru” olmadan, “zerrelerin, ondan daha küçüklerin ve daha büyüklerin görülmesi” mümkün olmadığı gibi, âyetleri ve işaretleri gösterdiklerinden mahrum bırakmak, onu yokluğun izinden ibaret bir gösterene dönüştürmek, onu ışıksız bırakmak da göstergelerin işlevini yerine getirmesine engel olur. Bir zerrenin bile güneşinden kopartılarak izlenmesi zulümdür. Zira zerre, bir âyet olan güneşi işaret eder. O bir temsildir; o sayede izlenir. Güneşini kaybeden zerre, işaretten, temsilden ve özden yoksun bir izden başka bir şey değildir. İşaretleri hükümsüz bırakmak için yarışanlar ise bunun sorumluluğundan kurtulamaz.

İşaretler semantik açıdan bir pusula gibi işlev görürler. Pusulanız yoksa bütün yönler size aynı görünür. Nereye dönerseniz dönün, durumunuz aynı ölçüde

* Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

umutsuzdur. Ama bir pusulanız varsa ve kuzeye doğru yürümeniz gerektiğini biliyorsanız, pusulanın seçeceği yön simetriyi bozacaktır; şimdi artık yürüyecek bir doğru yön vardır ve bir de yanlış yönler. İşaretlerin iz olarak kalması, yani salt iz'e indirgenmesi durumunda işaretin yok oluşu ile birlikte yön kaybı durumu da yaşanacak demektir. Bu,

yönsüzlüğün hiçliğe kayacağı çıkış yeridir.

Semantik ve teolojik boyutta, “âyet olan”ın -meselâ “kıssa”nın- “hikâye” veya “öykü”ye, nihayet “menkıbe”ye dönüştürülmesi, işaretin “boş gösterge”ye ya da iz’e dolayısıyla hiçliğe indirgenmesinin bir temsilidir. Bunu semantik analize tâbi tutmak için simetrinin bozulması, gösterilenin/işaret edilenin semantik yönünün muhakkak belirlenmesi ve “nâ-mevcut” olarak gözüken “mevcut”ların “izleri”nin hesap edilmesi gerekir. Yoksa izler yönsüz kalarak hiçliğe düşecektir. Zihinsel zemin ve kültürel atmosfer dışında izin hiçbir izi yoktur.

Bu bağlamda yapılması gereken şey, bütüncül bir ontolojidir. İlk felsefeciler, teori ile pratiğin iç içeliğini gösterdiler. Derrida’nın esasen karşı çıktığı ve yapısöküme uğrattığı hususlardan biri de budur. O bildik anlamıyla teoria ile pratik ayrımını yapısöküme uğratarak birlikteliği vurgular. Bu ayrım ya da ikili karşıtlık, Platon’dan beri yapılan felsefenin zeminidir ki Derrida’nın yaklaşımına göre esasen yanlıştır. Teorik temsil silinirse, iz de silinir! İz fiziksel nesne gibi bir tür teorik temsille bilinebilir. İşaret -yani teorik ya da kavramsal temsil- yoksa izler, bilinemezlik örtüsüne bürünürler. O takdirde buradan sağlam bir sonuç çıkmaz. Sözlerde anlamın tamamlanamaması iddiasının özü de budur.

Felsefede tek başına bırakılan “iz” de, bunun gibi bir muameleye maruzdur. İşaretinden, işaret ettiği şeyden mahrum bırakıldığında, pozitivistlerin nazarına uymuş, o bağlamda bir model üzerinden izleri görmüş, dolayısıyla iz’e indirgenmiş gibidir. Bu durumda işaretin tezahür biçimi sayılan iz, nesnenin ne kendisini ne de işaretini, işaret edilenini gösterebilir. Oysa izde kavramsal nesne veya

temsil bir biçimde tezahür etmelidir. Gösteren'den ibaret iz topluluğuna indirgenen şey, artık işlev görmeyecek demektir. Bu, aşkın iz'in salt iz'e indirgenmesidir. Bu iz'in aşkın işaretini ya da işaret edilen yönünü bulmak önemlidir. Bu bulma işi, bütüncül bir ontoloji, holistik bir bakışı gerektirir.

Bütün kuramların “büyük resim”inde aynı kültürel ve felsefi sûret vardır; sûretini terk etmeyen bir sûret. Şimdi sûretin de suretleri, asıl sûret imiş gibi, ortama sürülmektedir. “Büyük resm”i görmek yerine resmin parçalarına dalarak derin anlamlar çıkarmamızı bekleyen(yöntemci) ler, arzuladıkları cümleler söylenmediği takdirde çılgınca bir alay dili kullanmaktan çekinmemektedirler, kuram aşkına! Bir de “bütün resmi” ve “bütünselliği” maksatlı bakış tarzlarına uydurarak Batılı tarzda, bâtil anlayışlara ve nihayet paganizme göz kırparak tanımlayan, ibadetsiz din anlayışını savunan, panteist ve satanist bir algı ile “Allah'ın kelimelerini değiştirmekten çekinmeyen” veya “O'na kul-luk konusunda kibre kapılan” bir cins “holistikçi/bütünsel-ci”ler de var ki aynı sapkın zihinsel değirmene su taşımaktadırlar.

Bunlar yüksek beklentileri karşılamak iddiasıyla yöntemleri -örneğin, Hermenötiği, Tarihseleçiliği, Yapısalcılığı, Psikanalizi, Politik Eleştiriyi, Okurmerkezli Eleştiriyi, Metinlerarasılığı, Yapısökümü, Bütünselliği ve nihayet Kuantum türevi teorileri vd. “gönüllü olarak”, bâtil bir gramer, retorik ve mantık üzerinden okuyan, güya “bütün”ü gözeten okuma, yorumlama ve hüküm istihracını aslında “bütün”e kurban edenlerdir. Bunlar yeni hümanist âyinlerle eğlenmektedirler. Hakkaniyetli bir okuma yerine kasıtlı ve şeytanî bir taktikle uygulamalar yapanlar ve metni de hadiseleri de okurları da yoldan çıkarmaktadırlar. *Kur'ân* âyetlerini belli bir yöntem ile (*Kur'ân*'ın bütünlüğü içinde irtibatlı olarak) yani *rahmânî* metotla okumak yerine *şeytanın yöntemiyle, şeytanî taktikle* okumaktadırlar!)

Bütüncüllüğü, -güyâ- “Mutlak Metin”e bağlı olarak, kuruntularıyla inşa ettikleri kuram üzerinden okuyanlarla bunlara karşı, hakikatten yola çıkarak tespit edilen ilkeler üzerinde sahih okuma yapanlar elbette bir olmayacaklar. Kuramların zehrinden bihaber olan ya da bu hususta hassasiyet sahibi olmayanlar tarafından kuramsal zehrin şifa gibi sunulması, teori arenasında yaşanan trajedilerden biridir. O yüzden, kuramın neyi nasıl, ne için, ne hakla öyle

FATİH

Daha Renkli Bir Dünya için FATİH!

Fatih Kalem A.Ş. olarak ürettiğimiz tüm ürünlerimiz için her yıl tüketicilerin sağlığını korumak amacıyla Türkiye ve dünyada geçerliliği olan akredite firmalar tarafından gerekli tüm testler yapılmaktadır. Ürünlerimizin **fitalat**, **ağır metal** ve **Azo** testleri yapılmıştır.

İnsan sağlığı yönünden hiçbir zararlı madde içermez.

tanımladığına, işaretleri ne maksatla diktğine, uygulamacının ocağına ne maksatla ve nasıl kor döktüğüne dikkat etmek gerekir! Yoksa asıl aradıklarının iz'ini bile bulamazlar!..

Kuramın açtığı yoldan yürümeye kalkanlar, o yolda yoldaş olan niyet ve zihniyetten emin olmalıdırlar. Yoksa ardına düştükleri izlerde boğulurlar! Kuramı asâ gibi kulanabilenlere gönüllü olarak yol verir ve sırlarını açar esaslı metinler! Kuramlar ve yöntemler üzerinden yürüyenler, nasıl bir yoldaş veya rehber edindiklerine, rehberin işaretlerine ve izlerine iyi bakmalıdırlar! İzini bilen kendini bilir çünkü! Ârife tarif gerekmez; ârif okur bilir ki tarifler, hakikati değil, tasarlanan veya varsayılan -belli maksatlar çerçevesinde şemaya dâhil edilmiş kavramlar üzerinden saptanmış- ilkeleri gösterir.

“İstikamet üzere olmak”, kuramın değil, iyi niyetli uygulayıcının mesuliyeti içindedir. Nüfuz etmek kaydıyla kuramsal ve yönlemsel okumayı yani uygulamayı çok iyi bilmek kadar neyi, ne için, hangi maksatla uygulamak gerektiğini iyi bilen için istikamet bellidir. İstikamet hatırı, hakikatte olduğu gibi, kuramdan da yöntemden de becerilerden de izlerden de üstündür. Ancak bunun doğru uygulanabilmesi için, kuramın ardındaki zihniyetin ayırtısını oluşturan kavram çerçevesine, duyuş ve düşünüş tarzına, anlama ve anlamlandırma tarzına, yorumlama siyasetine, nihayet bunların aslı stratejiye sirayet edişine dikkat etmek ve gerektiği yerde müdahale ederek tatbik etmek gerekir. Aksi takdirde doğru silahla yanlış hedefe ateş edilmiş ve yanlış bir sonuca varılmış olur.

Modern kuramlar felsefenin özel bir versiyonudur ve felsefe ile daima söyleşim içindedir. İçinde algı operasyonları, öngörülmez tahmin ve telkinler barındırır. Ama daima, dilbilim felsefesinin başlangıcına baş koymaktadır; başı ona yaslıdır. Yeni kuramlar gerçekte geleneksel bağları ihmal etmediler! İmgeden büyük resme geçmek istediler! Olmadı! Siyasi ilkeler yüzünden gerçek ilkeler gizlendi. Gerçeklik bilgisiyle kuramsal bilgi arasında kaldılar. Teoriler gerçeklik bağlamında hizaya çekildi. Okuma, ihya edildi. Teorik okuma dilin mecazi boyutunda direndi. Yine de denilebilir ki:

Modern kuramlar ve yöntemler düştükleri yeri herhâlde anladılar. Okumanın taktiğini, eylemin kuramsal ayağını zihniyetinde sabit kılarak çok yönlülüğe açılmak-

tan korkmadan ilerleyenler belirleyecek. Aslolan, hak olan *âyeti, işareti, izi* görmek; nice kavramlardaki kaybın farkına varmak ve gereğini yapabilmektir. Okumanın ihyâsı, esasında, sadece dilin mecazi ve timsâlî boyutuyla değil, fakat aynı zamanda Mutlak Metin’le ilişki kurularak gerçekleşecektir. Gerçi okuma teorisyenleri geleneksel yorum modelleri üzerinden bir yol bulmaya çalışıyorlar ancak “birleşik teori” henüz keşfedilemedi. O yüzden “okuma”nın işletim sistemi, muhakkak Mutlak Metin’le irtibatlı olacaktır.

Başlangıçta fark edilmesi gereken şudur: İzlerde kaybolan göstergeler, yitik cennetlerdir! Gösterileni kaybeden gösterenler, birkaç sessiz harf yüzünden boğuldu! Nice “gösterilen”, “gösteren”de kayboldu! Lâ-misâs’a mahkûm oldu! İzleri bakî bile kalsa, işaretleri gözden kayboldu. İşaret sırra karışınca yönler de yönelimler de “istikamet”ini yitirdi gitti... Belki de bu sebeple, “düşünüp hakikati anlaması gerekirken” “O’nun göklerde ve yerdeki işaretlerini düşünmeden sırtlarını çevirerek yanlarından geçip giden” ya da kötülük bulaşmış bir his yüzünden işaretleri yerinden ederek kökü belirsiz izlerle eğlenenler, kaybı telafi etmedikçe teveccüh edecekleri “vech”i de gidecekleri yeri de göremeyeceklerdir.

YUNUS EMRE ÖZSARAY

DÜŞÜNCE

TASLAKLARA KAYDEDİLENLER

Güncel Edebiyata Bakış ve Bazı Hikâyeler Üzerine

I

Neden bir kitabı okuduktan sonra üzerine konuşma ihtiyacı hisseder insan? Aslında cevabı basit. Bir futbol maçını izledikten, bir sinema filmini seyrettikten sonra neden bunlarla ilgili kanaatlerimizi ortaya koymak istersek bir kitabı okuduktan sonra da görüşlerimizi aynı sebepten belirtmek isteriz. Hâliyle kitapla ilgili görüş belirtmek, bir sinema filmi veya bir futbol maçıyla alakalı konuşmak gibi değildir. Futbol mesela doğrudan sonuç odaklıdır. Saha içerisinde artistik hareketler sergilemeye çalışan, takım oyununu bilmeyen ve sonuca negatif etki eden bir futbolcu hemen oyundan alınır. Kanaat genelde şu yönde olur “İyi top çeviriyor ama takıma külliyen zarar!” Üzerine bir de seyircilerin tezahüratları eklenir. Öyküde romanda da böyleleri var. Lafı iyi yuvarlıyorlar, iyi çeviriyorlar ama sonuca bakıyoruz, bunların sonuca ve hikâyenin bütününe bir etkisi yok. Kelime israfı. Laf salatası.

II

Her şeyden önce konu kitap olunca geniş kitlelerin kitaplar üzerinde konuştuğunu göremezsiniz. Öyle ya konu futbol olunca sokaktaki çocuktan kırk yıllık futbol yorumcusuna kadar herkes görüş beyan eder, siyasette de durum hemen hemen aynıdır. Öyküler, şiirler, romanlar üzerine konuşmaya gelince birkaç heveslinin kendi aralarındaki sohbetlerinden öte gitmez konuşmalar. Onlar da kendi aralarındaki sohbetlerde hükümlerini ortaya koyarlar ama iş yazmaya gelince kaçınırlar. Dahası pek çoğu birbirini okumaz.

Geçen yıl edebiyat dergilerinde bir süre görünüp sonra yazdıklarını kitaplaştıran kişi sayısı yüzün üzerine çıkmış. Sahi kaç öykücü vardır bir diğerinin yazdıkları-

nı okuyan, hadi bunu geçelim kaç bir dergideki yazıları bütünüyle okuyordur. Sayının fazlaca olduğunu sanmıyorum. Sosyal medyada belli oranda takipçi sayısına ulaşan başarılı kabul edildiği, kitapların paylaşım sayısına göre niteliğinin değerlendirildiği, kapağını ve içinden birkaç afili cümleyi paylaşmanın kitap hakkında hüküm vermekten daha mutlu ettiği günleri yaşıyoruz. Bu işin tüccarlığını yapanlar dönemin bu ruhunu anlamış olacaklar ki bilhassa kitap kapaklarına ayrı bir önem veriyorlar. Zira işin tüketime yönelik tarafıyla daha çok ilgileniyorlar ve tüketim kapaktan başlar.

III

Geçenlerde arkadaşım bir vesileyle aradı, konuştuk. Aslında konumuz edebiyatçıların ihtisas alanı olmayan konularda hüküm vermeleri idi fakat konu döndü dolayla yine bizim bildiğimiz alana geldi. Arkadaşımın ifadesi tam olarak şöyleydi: “Yahu geçenlerde bir öyküyü sosyal medyadan öyle övdüler, öyle övdüler ki gidip okuyasım geldi.” Evet, tam olarak budur. Pazarda da aynı durumla karşılaşılıyor. Tezgâhlar arasında gezerken herkes elindeki malı satabilmek için elinden geldiğince, sesini duyurabildiğince bağırıyor ama en çok bağırmanın tezgâhına gidip de alışveriş yapmıyoruz. Bunu genelde pazarda ilk defa alışveriş yapan yeni yetmeler yapar. Alışverişi bilenler bütün tezgâhları gezerler, ardından gözlerine kestirdiklerini büyük bir titizlikle alırlar ve evlerine çürük mal götürmemeye çalışırlar. Hani diyorum bu edebiyat pazarında da tezgâhlar arasında gezerken hiç değilse pazar tezgâhında gösterdiğimiz hassasiyeti göstersek. Zira bu pazarın bezirgânları, sebze pazarının bezirgânlarından az tüccar değiller... Pazardaki bezirgânlar da öne iyileri arkaya kötülerini diziyorlar bunlar da kapağı süsleyip içeriye çürük malları dolduruyorlar.

IV

Son zamanlarda beni etkileyen bir öykü okuyamıyordum maalesef. Sadece benimle ilgili bir durum değil tabi ki bu. Kimle konuşsam konuşayım benzer bir rahatsızlığı dile getiriyor. Hele ki son zamanlarda artan yayın imkânları sayısız metnin iki kapak arasında sunulmasına yol açtı. Bu da haliyle bir öykücü enflasyonu doğurdu. İfade doğrudan bana ait değil, bu konu üzerine kafa yoran pek çok kişinin üzerinde hemfikir olduğu bir ibareden bahsediyorum. Hem iyi hem de kötü bir durum. Sayıca çokluk

her zaman yokluktan iyidir. Ama nitelikli bir çoğunluğun olması daha iyi olur. Bunun oluşması için de kıyasıya eleştirinin olması şarttır. Bünyesinde eleştiriye barındırmayan sayısal çokluklar dağılmaya mahkumdur.

Ben de bunun rahatsızlığını dile getirdim, bahse konu durumun tek çözümü birbirine övgüler düzen bir cemaat mantığından kurtulup birbirine karşı adil hakem olmaktan geçiyor, bu belli oranda şairler arasında olan bir durum ama öykü yazarların buna yaklaştıklarını pek görmedim. Küçük bir eleştiri, bunu böyle değil şöyle yapmalıydın gibi -ola ki isabetli olmasa bile- bir dokunuş hazmedilemiyor. Hele ki bunu yapanın yaptığı eleştiriden dolayı bazı edebî istikbal beklentilerinde olduğu düşünülüyor ki bu da bu da eleştiriye böylesi yaklaşanların çığlığının en hafif şekli olarak beliriyor. Eleştirel tavrı olanlara karşı bazı imkânlar sunmaya, bir nevi edebî rüşvetler vermeye çalışmaksa çığlıktan öte basitlik olarak kendini gösteriyor. Edebiyat ortamı kişilerin birbiriyle insanî olarak kardeş ama edebî olarak kıyasıya yarışmaları bir vasat ile ilerler...

V

Kurmaca eserleri okurken bir ön yargıyla başlarım okumaya belki buna biraz tepeden bakmak da diyebiliriz. Eseri bitirdiğimde ise o kendini beğenmiş, hiçbir şeyden hoşlanmayan benim yenildiğini fark etmekten açıkçası haz duyarım. Yani eserler beni yenmelidir. Bazısında biçimsel bir yenilikle karşılaşırım, bazı öykülerin toplumsal süreçleri yansıtmaya biçimleri beni etkiler, bazı öykülerde anlık bir olayı, çoğumuzun yanından geçip gittiği bir ayrıntıyı yazarın yakalama biçimi beni hayran bırakır, bazılarında bir tutkuyu, bir sevinci, bir hüznü tatlı tatlı tahkiye eder yazarımız. Herhâlde bir antoloji oluştursam seçeceğim metinlerin yekününü böylesi beğenilerimin bakiyesi olarak hatırımda kalan hikâyeler oluşturur. Bunların sayısı şimdilik yüzü geçmiyor. Farklı örnekler verebilecek olmakla birlikte, mesela Mustafa Kutlu'nun, Refik Halid'in, Ömer Seyfeddin'in o tatlı tahkiye üslubu bende ki ön yargıyı kırar ve gönül rahatlığıyla takdir edebileceğim bir nitelikte karşılaşmanın mutluluğunu yaşarım. Mesela Bilge Karasu'nun, Sevim Burak'ın, Hulki Aktunç'un o alışıldık biçimi terk eden ve aslında anlatmanın sınırlarını biçimsel yeniliklerle genişleten öykü tavrı beni etkiler. Kimi eser benimle girdiği mücadeleyi daha ilk paragrafta kaybeder. Yenilmiş bir eserle mücadele etmeyi sevmem, kendime ve

okuduğum esere eziyettir. Nedir buna sebep? Daha girişte karşılaştığım dil kusurları olabilir, biraz ilerleyince karşıma çıkan amaçsız bir biçimsel farklılaşma özentisi olabilir veya bir olayı tahkiye ediyorum zannıyla gazete haberi tarzında bir olay aktarımı olabilir. Elbette bunların sayıları artırılabilir. Ama iyi eser tutar beni yakamdan içine çeker. Çok olmuştur bir göz atayım deyip kendimi sonunda bulduğum hikâye, yine çoktur her şeyimle okumaya hazırlanmış olmama rağmen yarım bıraktığım hikâye. İyi hikâye sizi yener, başka şeye gerek yok.

VI

Biraz da kitaplar! Fatih Kutlubay'ın *Ben Denizlerden Hangisiyim* isimli son kitabını birkaç defa okumaya niyetlenmişim ama bir türlü başlayamamışım. Bu aralar fırsatım oldu, birkaç isim ve kitap daha vardı okumayı planladığım, onların arasına kattım. “kurmacanın” kurgusunda okuyucuyu zorlayan bir kompozisyon var. Kutlubay'ın ilgi genişliğinin bakiyesi olarak mitolojik anlatıların izlerine, sembollere, efsane motiflerine varana kadar pek çok hususu hikâyelerine taşımak istemesi takdir edilmesi gereken bir yönelim ama diğer yandan bunların dengeli şekilde bir araya getirilmesi, kurgulanması kanaatimce daha isabetli olur. Daha açık söylemek gerekirse bazı “öyküler” hikâyenin yokluğundan bazılarıysa “çokluğundan” dolayı soluksuz kalır. Kutlubay'ın öykülerinde hikâyenin çokluğu beni biraz rahatsız etti. Mesela “Kuyruk Doğdu Tuz Nehir” isimli öykünün muhtevasında çok fazla hikâye var. Bir roman olabilecek yoğunluğu öykü gibi sınırlı bir alana sıkıştırınca bazen öykü bu ağırlığı kaldıramayabiliyor. Mahizâr, Murgzâr, Feres, Delfin gibi mekân ve varlık isimleri hepsi bünyesinde ayrı ayrı hikâyeleri taşıyor; masallarda, efsanelerde sıklıkla karşılaştığımız “don değiştirme” motifi, hikâyedeki ustanın don değiştirdikten sonra ikinci seferde koça dönüşmesi, bütün bunların rüya rüya içinde gibi bir anlatıyla fal içre fal üzere kurgulanmış olması yazarın hem ilgi alanının genişliğini gösteriyor hem de zaman geçtikçe bu kadim kaynakları kullanma noktasında ustalaşacağına dair izler sunuyor ama biraz daha zaman var... Yazar, bir roman inşa ediyor olsa kurgu bu yükü kaldırmaz lakin marifetini ortaya koyduğu tür öykü olunca kurgu ağırlığı kaldıramıyor, yapı sallanıyor. Bir de yazar, dile biraz daha özen göstermeli. Daha basit anlatılabilecekken dolambaçlı yolları tercih etmeye gerek yok.

Bir diğer okuduğum isim Emin Gürdamur'du... İlk olarak *Atları Uçuruma Sürmek* kitabıyla tanıdık. Kitaptaki öykülerin bir kısmı yazıldığı döneme kadarki hafıza birikimini, geçmişini, çocukluğu, hatıraları yokluyor; hikâye burada yükselişe geçiyor. Ne zaman ki yazar, o kaynaktan beslenmeyi bırakıp kentli Ankaralı kimliğe bürünüyor, işte orada maalesef ses boğuklaşıyor, anlatının ritmi düşüyor, muğlaklık artıyor. İlk kitapta bu gelgitler fazlasıyla var ve hatta acaba Emin Gürdamur'un yazarlık tecrübesinde hikâyelerini yayınlama sırası nasıldır merak ettim. Öyle sanıyorum ki mesela “Kahverengi Zarf”, “Serander Kuşları”, “Yüzleşme”, “Vaveyla”, “Zehirli Yağmur” gibi hikâyeleri daha önce yazılmış olsa gerek.

Emin Gürdamur öyküde farklı bir yol tercih etmiş. Öykü yazmaya devam ettikçe hikâyenin yoğunluğunu askıya almış ve şiirselliğe, şairaneliğe heveslenmiş ve bu heves son kitabında ciddi şekilde kendini belli etmiş. İnsana dokunan hikâyeleri anlatan Emin Gürdamur farklı, bakın ben dilde ne kadar maharetliyim diye göstermek isteyen Emin Gürdamur farklı. Başta dediğim gibi birincisinin kaynağını hafızası oluştururken ikincisinin kaynağını II. Yeni'nin hikâyeye de bulaşan cümleler arasında mantıksal tutarlığı yadsıyan imgeci dili ve sentaksı oluşturuyor. Evet modern hikâye imgeye yaslanabilir ama yazar şairaneliğe yönelmemeli. Sait Faik'in o meşhur ifadesiyle ufkı bir dilim ekmek gibi kızartmaya, dalgaları boyamaya kalktuğunda ister istemez şairleşme hevesi olduğu hissi uyanır bizde... *Atları Uçuruma Sürmek* kitabından bir cümle: “Közler, yere bırakılan odunları fark edince kısık gözlerinin arasından kıs kıs güliyor. Bu hınzır güliş, odalarda dolandıktan sonra tavan arasına sızan rüzgâr gibi örümcek ağını belli belirsiz huzursuz ediyor.” Yine aynı kitabın “Züleyha'nın Günlüğü” isimli öyküsündeki ilk satırlar:

“Kader bana ait olmayan bir yaşama sevincini getirip yastığının ucuna bıraktığı gece, rüzgarlarla sınanmamış saçlarımda bir uğultudur koştun. Annemin köylü parmaklarıyla şakaklarımı yokladım. Yaşamak güzel şeydi doğrusu. Yine de duvarlar arasında yitip gidiyor insan ve kemikli parmaklarıyla annem bana dağları gösteriyor.”

“Çatılarda elden ele sustalı dolaştıran bacalar, sabahlara kadar hayatımın puslu yanlarının dedikodusunu yapıyor. Yastığım aşılmaz bir kale oluyor; hafızasını yitirmiş muhafızlar tarafından sımsıkı ve anlamsızca korunan.”

Rüzgârla sınanmamış saçlar, elden ele sustalı dolaştıran bacalar... ve diğerleri. Buna benzer onlarca örnek bulabiliriz farklı kitaplarından. Gündelik dile yakın bir üslupla anlatılan, olayın öne çıkması üzerinden okuru etkileyen hikâyelerin yerini yavaş yavaş sanat diline yaslanmaya çalışan ve olayı arka plana iten “öyküler” alıyor. Hak veriyorum, yazar elbette ustalaştıkça dilin çeperlerinde dolanmayı ister. Elbette hikâye tamamen gündelik dil üzerine kurulmamalı ki biz okuduğumuzun bir gazete haberi olduğunu düşünmeyelim, sanat metni okuduğumuza kanaat getirelim. Ne diyordu Geoffrey Leech:

“Değerli edebî üslup, yazarın sahip olduğu hüküm ve hasasiyet tecrübeleriyle ancak ulaşılabilen söz dağarcığı ya da gramer yapısının tek tek itina ile seçiminde yatar... Kabul görmüş bir nesir üslubunun sadece en doğru kelimelerin seçilmesi ve yerinde kullanılması meselesinden ibaret olduğu kastediliyorsa mesele yanlış anlaşılmış olacaktır. Mesele dilin bütün ifade yollarından, lügat, gramer, hatta imlâ ve konuşmayla ilgili ses kaynaklarından hazır maksatlar için serbestçe istifade etme meselesidir.”

Peki yapıyor mu bunu Gürdamur? Yapmaya çalışıyor. II. Yeni ile birlikte boy vermeye başlayan, öyküde 50 kuşağının da keşfettiği üzere, hikâyesini dilin imkânlarına yaslamaya ve pek çok kişinin öykü olarak ifadelendirdiği modern hikâyenin bir gereğini yerine getirmeye gayret ediyor. Ne yapmıştı 50 kuşağı? Dilin bütün ifade yollarını anlatmaya dâhil etmişti. Mesela Orhan Duru’nun, Tomris Uyar’ın, Bilge Karasu’nun dili yeni bağdaştırmalarla kurgulaması, Sevim Burak’ın, Onat Kutlar’ın biçimsel arayışları hep bu kaygıyı taşıyordu. Fakat bu kuşağın sanatı bulduğu yerde ondan sonra gelenler ve bu isimlerden etkilenenler anlatıyı kaybetti. Daha başka bir ifadeyle onların dönemin toplumcu gerçekçi ve bayatlamış hâkim anlatı anlayışından ayrılmak için yöneldiği ayrışıklığı asıl yön sandılar. Varoluşun gündelik dilin algı ve dil düzeni içinde gözden kaçan yönlerini sanat eseri, sanatçının bakış yoğunluğuyla verir. Yazar, kelimeleri alışılmış anlam nesneleri dışında, yeni gösterge-gösterilen ilişkilerine sokar, dili kalıplaşmış algılarımızın tekdüzeliğinden kurtarır.

Valery’e göre sanatçının dil ile karşı karşıya kaldığında yaşadığı zorluk, eseri üretirken elinde hazır olarak fakat planına uymayan ve onun için hazırlanmamış sıradan dili bulmasıdır. Sanatçı dilin ötesine geçmek için dil üzerine yoğunlaşır, dilde çeşitli sapmalar ortaya çıkarmaya çalışır.

şır. Valery sanatçıyı diğer insanlara nazaran aykırı olmakla vasıflandırır ve böylesi bir aykırılığın, dilde de aykırılıkları ortaya çıkaracağını söyler. Dili zenginleştirecek, onun gücünü, sağlığını veya derinliği gösterecek bütün sapmaları bulmak sanatçının görevi ve hedefidir. Akşit Göktürk'ün Mukarovsky ve Jurij M. Lotman'dan aktardıkları bu noktada dikkate değerdir. Mukarovsky "Gündelik dil kurallarının kırılması, düzenli bir biçimde kırılması, dilin edebî kullanımını olanaklı kılar; bu olanak bulunmasa, şiir de olmazdı." derken Jurij M. Lotman ise sanat metninin dilini doğal dile oranla, yeni bir dünya kuran ikincil nitelikte bir dil olarak görür. Bu ikincil kendine özgü iletişimde, gündelik dildeki birçok sözcüğün düz anlamları değişikliğe uğrayabilir, yeni bir iletişim düzenlemesinin doğurduğu yeni anlam ilişkileri belirir. Fakat bu sapmaların dil olgusu hâline gelebilmesi için toplumsal kabulün gerektiğini hatırlatmakta fayda var. Tabii bütün bunların temelde şiir sanatı, daha da açık söylersek II. Yeni şairlerinin de etkilendiği şiir sanatı hakkındaki görüşler olduğunu söyleyelim.

Diğer taraftan T.S Eliot, Dante'nin şiir sanatına değinirken şunları söylemiştir: "(Dante'den) öğrendiğimiz ders, en büyük şiirin mümkün olduğu kadar az sözle, çok az sayıda benzetme ve istiare ile kelime seçimindeki güzellik ve zarafet bakımından mümkün olduğu kadar sadeliğe özen gösterilerek yaratıldığıdır." Eliot'a göre Dante'nin şiirinde insanı şaşırtan şey, bir anlamda, bu şiirin kolayca okunmasıdır. Hakiki şiirin, tahlil edilmeden önce mesajını iletebilmesi bir ölçüdür. Bizim klasik belagat geleneğimizin sözdeki belagata dair öne sürdüğü en temel kaide de hemen hemen budur: "Lafız kulağa varmadan anlam kalbe ulaşacak." derler.

Bu kadar malumattan sonra gelelim tekrardan Gürdamur'a. Elbette bu yöneldiği kolay bir iş değil. Dilin sınırlarında dolaşırken uçurumdan yuvarlanma tehlikesi var. Yuvarlanmadı diyelim, söz ipinde cambazlık yapacak cesaretle birlikte, kelimeleri yürüdüğü ipe dizerken aralarındaki mânâ bağına da kuracak emin adımlara ihtiyaç var. Yoksa söz dağarcığından düştüm düşüyorum telaşıyla rastgele kelimeleri seçen bir cambaz durumuna düşme tehlikesi de olabilir. Hulki Aktunç mesela *Ten ve Gölge*'de buralarda dolaşmış, fena da dolaşmamış. Rasim Özdenören'in de bu hususta iyi olduğunu biliyoruz. Peki Gürda-

mur bunu başarabiliyor mu? Bence anlamı maalesef öldürüyor. Maalesef diyoruz çünkü bile isteye ortaya çıkan bir anlamsızlık değil. Bazen yazarlar kasıtlı bir anlamsızlığı üslup olarak seçer ki bu tematik yapıyla ilişkiyse anlamlıdır. Burada böyle bir durum yok. Metinselliğin şartları yerine getirilemiyor ki. “Atları Uçuruma Sürmek”, “Ölümcül Dalgınlıklar”, “Makas Payı” isimli öyküler bu duruma örnek gösterilebilir. “Makas Payı” isimli öykü, uzuyor, uzadıkça hikâyenin odak noktasından okuyucu kopuyor, bağlam belirsizleşiyor. Söylenecek daha çok şey var ama bence maksat hasıl olmuştur. Biz gelelim Ali Işık’a...

Ali Işık’ın tahkiyeye dayalı anlatısını sevmişimdir, daha önce de kendisine bunu ifade etmiştim. Hayatın içinden ayrıntılara odaklanıyor, bunları da çok tatlı bir dille anlatıyordu. Son kitabını elime aldığımda da aynı beklentiyle okumaya başladım. Ali Işık, hikâyede öyle dil oyunlarına başvurmayı, dilin sınırlarını zorlamayı, daha özet geçersen şairaneleşmeyi, dilin şiirsel yönünü merkeze almayı pek önemsemiyor. Anlatıp geçiyor, iyi de yapıyor. Ama gel gelelim bu kitabında tuhaf bir tematik yönelim seçmiş, bunları öyküleştirmeyi denemiş.

Bir öyküsünde Hazreti Yusuf kıssasını yeniden kurguluyor, modern zamanlara taşıyor. Bir öyküsünde Hızır ile Musa (a.s) kıssasını yeniden kurguluyor ve modern zamanlara taşıyor. Bana kalırsa bunlar en azından islamî hassasiyet taşıyanlar için riskli hususlardır. Aynı hikâyeyi başka kahramanların isimlerini kullanarak anlatacak olsa biz telmih diyeceğiz ama şu hâliyle burada telmih değil aslı tahrif ederek postmodern bir yeniden yazma var. Bizim peygamber kıssalarını günümüzde yaşatmak için onları yeniden kurgulamaya hele hele kurmaca dünyaya taşımaya ne ihtiyacımız ne de imkânımız var. Onlar durdukları yerde anlatıldıkları şekliyle durmaya devam etmeliler. Biz ise bu kıssaları sürekli okuyup gündelik olaylara orada anlatılanların ışığında bakmak durumundayız. Böylesi bir nazarla olayları görmeye başlarsak aslında olan bitenin Habil ile Kabil’den beri hep aynı hikâye olduğunu anlarız ve anlattığımız hikâyelerimizin alt metninde bu bakış sürekli yaşar. Peki neden son dönemde kendini dinî değerlere duyarlı olarak tanımlayan yazarlar arasında bu yeniden yazma faaliyeti arttı? Elbette burada bir etki söz konusu. Zaten bu yazarların anlatmanın iki uç noktası arasında salınım gösterdiklerini, gelgitler yaşadıklarını ve buradaki

sınırları sürekli tartışmaya açtıklarını biliyoruz: Cinsellik ve Kutsal.

Cinsellik nasıl anlatılmalı; kutsal, kurmaca ile anlatılabilir mi? Öyle ki bağlamı önemsemeden ve dahi şaz sayılabilecek örnekleri gündeme getirerek cinselliğin geleneksel metinlerde de olduğunu söylüyorlar. Diğer taraftan kutsalın günün diline taşınması için modern sanatlarla anlatılması gerektiğini salık veriyorlar. Aslına bakılırsa toplumda hâkim olan egemen dinî telakkinin sanatı sınırladığını düşünerek bu telakkinin farklılaşmasına çabalyorlar. Kaynakları da Batı'nın sanat fikri olduğu kadar İran sanatı da diyebiliriz. Yani bu iki farklı ucun bunu başardığını düşünüyorlar. Oysa batı kültüründe sanata bazen din düzeyinde saygı gösterilir ve sanat çoğunlukla kendi başına bir gerekçe olarak görülür. Buna karşılık bizim kültürümüzde sanata bu yüce rol verilmemiştir. Hristiyan geleneği sanata aşkın bir rol atfederken İslam dini ikonografiyi putperestlik olarak görme konusunda zıt görüşü benimser. İran'da da durum Batı'dan farklı değil. Sonuç olarak, sanata karşı kökten farklı tutumlarımız var. İnsani gelişmeye açılan bir kapı olarak sanat fikri, her yönüyle Müslüman düşüncesiyle kolayca örtüşen bir fikir değil. Dolayısıyla onların sanatı onlara, bizim dinimiz ise bize dedikten sonra sanatın imkânlarını tartışmak daha yerinde olacaktır.

KÂMİL YEŞİL

DÜŞÜNCE

Bozuk Saat Günde İki Kez Doğruyu Gösterir mi?

Denildiğine göre bozuk/durmuş saat günde iki kez doğruyu gösterirmiş.

Acaba?

Önce bozuk/durmuş saat ne demek ona bakmak lazım. Motoru çalışan ve fakat akrebi, yelkovanı olmayan saati nasıl tanımlamalıyız? Bozuk mu demeliyiz sağlam mı? O zaman saatin çalıştığını nereden anlayacağız ve bir zamana işaret etmeyen aygıtı doğru mu kabul edeceğiz?

Olamaz mı, akrepsiz ve yelkovansız saat görmedik mi?

Gördük.

Kol saatimin akrep ve yelkovanı zaman zaman düşer, kadranın üstü cam olduğu için düşmez, kaybolmazdı. Ben de saatin camını çakı ile açar, dağılmış aksamı yerine takardım. Taktığım aksam hemen dönmeye başlardı. Çünkü saatin motoru çalışıyordu.

Acaba saatin dağılmış aksamını (akrep/yelkovan) takmasam da onun doğru gösterdiğini -hem de günde iki kez- söyleyebilir miyim?

Tabii ki hayır.

Acaba bozuk saatten maksat kadran ve kadranın üstündeki sayıların olmaması mıdır? Saat çalışıyor, akrep ve yelkovan dönüyor ve fakat sayı mekanizması yok. Böyle durumlarda saatin kaç olduğunu (daha önce sayıların yerini bildiğimiz için) tahmin edebiliriz. Ancak tam olarak söyleyemeyiz. Çünkü işin içine dakika ve saniye girer ve böyle olunca da büsbütün yanılırız.

Bu söz, duran saati kastediyorsa mesele yine bitmiyor, yargı yine doğrulanmıyor. Çünkü o durmuş saatin ya-

kınından öyle bir zamanda geçmeliyiz ki ancak o zaman o saatin doğruyu gösterdiğini söyleyebiliriz. Ancak bunun için ikinci bir saate ihtiyacımız olacak.

Diyelim ki şehir meydanında bir saat kulesi var. Uzaktan saatin rakamlarını görebiliyoruz. Bu yetmiyor. O saatin bozuk olduğuna dair bir bilgimiz olmalı, ger-

çekten o saat bozuk olmalı, biz akrebi ve yelkovanı yerinde duran ve fakat motoru çalışmayan o saat kulesinin yakınından geçerken hem onun göstergelerine hem kendi saatimizin göstergelerine bakmalıyız.

Diyelim ki biz saatimize baktığımızda saat on ikiye beş kala ise, o bozuk saatin göstergeleri de on ikiye beş kalayı işaret ediyorsa, kule saatinin bozuk olduğunun kesin olarak biliniyorsa; bu durumda sadece o anlık, bozuk/durmuş saat bile günde iki kez doğruyu gösterir, cümlesini söyleyebiliriz.

Ki bu cümle de yanlıştır. Çünkü bozuk saat günde ancak bir kez doğruyu gösterebilir. Çünkü gündüz gösterdiği zaman diliminin adı 12.00, gece gösterdiği zaman diliminin adı 24.00'tür.

Acaba bir kişi bozuk saatin bile doğruyu gösterdiğini neden iddia eder?

Kendi saatinden emin olan biri, bozuk saate bakıp saatini ayarlamayacağına göre bu sözü neden sarf eder?

Böyle yapan kişiler; kendi saatinin doğruyu gösterdiğinden emin olmayan, doğrularını başkalarının onayına sunan, sunma ihtiyacı hisseden kimselerdir. Elindeki saatin doğruluğunu saat kulesindeki aygıtı veya direklerine asılmış, çalışıp çalışmadığından emin olunmayan bir alete bakarak anlayan insanlar yok mu?

Var.

Zaten bu söz de onlar için söylenmiştir.

Saatine baktıktan sonra, kulenin saatinin doğruyu gösterip göstermediğiyle ilgili bir kanaat serd edeceğine kendi saatine itimadını sarsan adam kimdir? Kendi saatinin doğruluğundan şüphe duyan kişi o saati neden taşır?

Bozuk saatin doğruyu gösterdiğini tespit etmek için önce elimizde doğru işleyen bir saat olmalıdır. Elinde doğru saat taşıyan biri, bozuk saate niçin baksın veya niçin bakar? Kendi saatinin doğru vakti gösterdiğini sokaktaki saate bakarak tespit eden adam başkalarının doğrusuna ihtiyaç duyan adamdır. Bu kendine itimatsızlık doğurur ve böyle durumlarda doğrunun sağlaması başkaları olur.

Tam bir demokrasi hilesi.

Bir söz var. Der ki : “Bir kişi çıkar da herkes yanlış düşünüyor, yanlış yapıyor, yanlış söylüyor sadece ben doğru düşünüyor, doğru yapıyor ve doğru söylüyorum derse ona ahmak derler. Fakat durum gerçekten bu ise, adam ne yapsın?”

Dikkatinizi çekerim bütün peygamberler, bilginler, avangart sanatçılar, önemli işler başarmış kişiler hemen hemen aynı doğrultuda olan kişilerdir ve kendi doğrularını, başkalarının sağlamasına vermez. Bu tür davranışlar ideolojilere takılmış kişilerde görülür.

Saat metaforundan devam edelim:

Bir saat aynı anda hem doğru hem bozuk olamaz.

Bozuk saat bozuk zamanı gösterir.

Durmuş saat, pili bitmiş saat demektir.

Pili bitmiş saatin gösterdiği doğru vakit bir dakika sonra yalanlanacak vakittir.

Bir dakika sonra kendi saatine olan itimadı pekişecek olan adam, doğru bir iş yapmış mıdır?

Böyle durumda olan bir kişi, kendi saatine değil de başkasının saatine göre doğruyu tespit eden şaşkın değil midir? Eğer kendi saatinin doğruluğunu tespit için sokağa, bozuk saate bakmışsa aldatılmaya teşne biri ile karşı karşıyayız demektir.

Ona saatin kaç olduğunu sormasak bile olur.

Hatta bir adım daha ileri gidelim.

Öyle kişilerin saate (acaba doğruya mı deseydim) ihtiyacı da yoktur.

ŞEYDA BAŞER EROĞLU

DÜŞÜNCE

Tanıdık Bir Mahalle: *Afrika'nın Yapayalnız Lalesi*

Bana kalırsa eleştiri yazmak yazarın kendi sanat anlayışını da gözler önüne serer. Eleştiriler yıllar içerisinde incelendiğinde o sanatçının türlere bakış açısı rahatlıkla görülebilir. Okuduğum eserleri incelerken yukarıda bahsettiklerim dışında, iyi bir hikâye okuru neye göre beğenir ya da beğenmez diye düşünüyorum. Okuru diğer metne geçmesini engelleyen, yutkundurana, bir süre başka şeyler yapma ihtiyacı hissettiren şey nedir? Sanırım işin sırrı kurguda gizli. Bana göre hikâyede kurgu, iyi anlamda, bir hile. Muhakkak içerik önemli fakat hikâyenin nasıl anlatıldığını bir derece daha önemsiyorum. Yenilikçi olayım derken Tomris Uyar'ın bahsettiği gibi “kemiksiz hikâye” tuzağına da düşmemek gerekiyor. “Nedir *'kemiksiz hikâye'*? *Hikâyeye belkemiği olamayacak bir duyarlılığı, olay niteliği bile taşımayan yalınkat bir olayın çevresinde boyuna sömürmek; olayı ya da atmosferi beslemek kaygısıyla hikâyeyi sayfalar boyu uzatıp o ufacak belkemiğini de seyreltmek, ipin ucunu kaçırmak; imgelelere, inceliklere, güzel saptamalara yaslanırken hikâyeyi söze boğmak, örgenselliği yitirmek.*” (Yeni Dergi, sayı 94, Ocak 1972) Bütün bu sorular kafamda dönerken bu hafta yeni bir hikâye kitabını elime aldım.

Afrika'nın Yapayalnız Lalesi, Engin Elman'ın Ocak 2000'de yayımlanmış ilk göz ağrısı. On üç hikâyeden oluşan kitap seksen sayfa ve Hece Öykü etiketi taşıyor. Hikâyelerin üçü dışında tamamı eylemle başlıyor. Yazar kısa cümleleri eylemlerle sıralayarak bir ritim yakalamış. “Bir Film Karesi Tasviri, Yere Bakma Durağı, Baba, Kesik Yanık” gibi birkaç hikâyede ya sinemaya yakın bir anlatı ya da ondan yararlanan biçimler kullanılmış. Başka bir disipinden yararlanmak metni zenginleştiren, metne derinlik

kazandıran bir etken. Elman bu ayrıca-
lığa sahip olmanın bütün kazanımları-
nı kullanmış.

Hikâyede her zaman az sözcük-
le yoğunluk, yalınlık birlikte düşü-
nülür: “...anı... aniden” s.9, “durdu.
Durduğunda..., durdu” s.10, “...ço-
cukların ...Çocuklar...” s.14, “...bem-
beyaz nurani...” s.16,” ... gözlerine
...göz...” s.23, “... birçok... birkaç...”
s.25, “...olan...olduğu” s.54’te örnek-
lediğim üzere eserde üst üste gelen
aynı köke sahip kelimeler, çoğulluk
bakımından benzer sıfatlar ya da bir-
birinin manasını ihtiva eden sözcükler
karşımıza çıkıyor. Yine yazarın, hikâye-
lerin genelinde çokça ikilemelere yer
vermesi on üç hikâyelik bir eser için bana fazla gibi görün-
dü. “Yan yana” s.15, “kaşık kaşık, çer çöp, kısık kısık” s.19,
“gizli gizli” s.32, “kısık kısık, derin derin” s.42, “derin de-
rin” s.”44, “git gide, içten içe” s.45, “çeşit çeşit” s.53, “peş
peşe” s.57 örneklerini sayabiliriz.

“Bakır Çaydanlık” hikâyesinde “Akşamleyin harita üze-
rinde aradıkları ülkeyi, çalışkan torununa kırmızı mürekkepli
kalemle daire içine almasını söylemişti. Abdest alındı. Uzun sec-
deler odayı aydınlattı. Bembeyaz bir yemeni gök kubbenin üzerine
serildi. İnsanlığın bütün kusurları, kötülükleri acıları, sancuları
örtüldü.” alıntısında görüldüğü gibi etken fiillerden sonra
edilgen fiillere yer verilmesi akışı bozan bir durum olarak
karşıma çıkıyor. Aynı hikâyedeki karakterin geçmiş yaşan-
tısına dönüş başka bir biçimde verilseydi, hikâye bu ka-
dar bölünmezdi, diye düşündüm. “Bakır Çaydanlık” aynı
zamanda, içinde dinî hassasiyetler barındıran bizden bir
hikâye.

Bazı metinlerde sinema akışı amaçlanmışsa objektif
bir anlatım olmalıydı diye düşünüyorum. Yazar kendini
dışarıda bırakıp duygu bildiren ifadelerden kaçınmalıydı.
“Baba” hikâyesinde “Başka acılara tanık olmayı istememek de
bir hastalıktı belki,” cümlesiyle yazarın kendini açık etmesi
“Kesik Yankı”da da görülüyor. Başta objektif bir anlatım
kullanmışken ardından gelen cümlelerle, örnek verecek
olursam, “Ortalıkta korkutucu bir sessizlik vardı,” diyerek ya-
zar akışa müdahale ediyor. Okur “Şimdi bu kimin cüm-

lesi?” sorusuyla baş başa kalıyor. Bu hikâyelerde geçmişe dönüşlerden sıklıkla yararlanılması akışı etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkıyor. Böylece yazar olayları göstermekten çok anlatmayı tercih ediyor.

Hikâyelerin genelinde klasik ya da parçalı kurgu söz konusuysa “Leyla Gazeli”nde bilinç akışı kullanılmış. “*Dokunmatik kayıtsızlıklar çıkıyor önüme,*” cümlesindeki gibi alışılmamış bağdaşturmalar özgün. Hikâyelerde hareketlerin art arda verilmesi akışkan bir sahnenin gözümüzde canlanmasını sağlıyor. Bu, göstermeye hizmet eden bir biçim.

Kurmaca yazmak başka yazarların metinlerini okumayı, tanımayı, bilmeyi gerektiren bir eylem. Başta bu okumaların yazara kattıkları fark edilmese de zamanla yazarın içinde kurgu çeşitlerinin ve anlatım biçimlerinin mayalandığı görülür. Başka eserler böylece hayal gücünü yoğurur ve biçimlendirir. Ardından yazarın kendi hikâyeciliğinin temelleri oluşmaya başlar. Engin Elman’ın hikâyelerinde kimleri okuduğu ve kimlerden etkilendiği hem direkt hem de metinlerarasılıkla kendini gösteriyor. “Leyla Gazeli” hikâyesinde “*Sokrates, Leyla bir rüyaydı, diyor. Platon, Leyla bir gölgeydi, diyor. Aristo, Leyla akılsız biriydi, diyor. Descartes’i düşünürsen Leyla var olacak, diyor. Konfüçyüs, Leyla bugün var, yarın yok, diyor. Heidegger, Leyla bir patikadan atacak seni, diyor. Hegel Leyla seni aldatacak, diyor. Marx Leyla menfaatçi, diyor. Derrida Leyla sana dert olacak, diyor...*” Bunun başka açık örneklerini eserde bulmak mümkün.

“Bahçıvan ile Uşak, Yeni Bir Mesajınız Var” diyalogların ağır bastığı, karakterlerin dünya görüşlerinin verilmeye çalışıldığı metinler. “Bahçıvan ve Uşak”ta rüya, film sahnesiyle iç içe bir katman oluşturmuş. Kitaba adını veren “Afrika’nın Yapayalnız Lalesi”nde çocukluğa dönüş görülüyor. “*Çocukluğumun hayal meyâl hatırladığım bir çağdaydım. Kader beni çok uluslu bir toplumda çocukları bereketli bir ailenin ellerine bırakmıştı. Kızların sert geçtiği bir coğrafyadan bakılırdı dünyaya...*”

“Masumiyet Karinesi” hikâyesinde bir kamera sesizliğiyle objektif bir tasvir yapılırken paragrafın sonunda “*Ayakları başından hırpalanarak çıkarılan eşarpla sımsıkı bağlanmıştı,*” cümlesiyle yazarın işin içine kendini dâhil etmesi hem de duyulan geçmiş zaman kullanması okura “Bunu nereden biliyor,” dedirtiyor. Aynı hikâye rüya kurgusuyla oluşturulmuş. Bu biçim, edebiyat dünyasında sıklıkla

kullanılmasından, kanaatimce sıradanlaştı. Bazı cümleler bana yazarın ya geçmişte ya da hâlihazırda şiirle ilgilendiği fikrini veriyor. “Kaotik Günce”nin “Araf” bölümünde karakterin tiradı bu izlenimin oluşmasında en etkili kısım. Ayrıca “önce yalnızlık söz elbisesini kuşandı,” gibi kişileştirmeler de bu düşünceme neden olmuş olabilir. Tabii karakter mizacına uygun konuşacaktır, bu olumsuz bir eleştiri olarak görülmesin.

Eserin son hikâyelerinden olan “Yeni Bir Mesajınız Var” karakterden yola çıkarak bir dünya görüşü ifade ediyor. “Dünyaya gelmiş olmanın derin yarası, onları bir türlü güzel bir dünyanın olabileceğine ikna edemez. Yazma fikrini tetikleyen sebeplerden biri de budur kanımca.” Bu cümlede kendimi bulduğumu da itiraf etmeliyim. “... Çabucak açılmayan bir metin yazıyorsan buna kıymet verecek üç beş kişi illaki olacaktır.” “Söylemek istediklerimi filmle daha etkili ve daha iyi dile getireceğimi düşünüyorum.” “Yazmak isteyen ya da yazarın biri ister istemez kendine dönüktür. Kimseyle değil kendimle uğraşıyorum. Bu konuda bencil olduğumu düşüneceksin belki; fakat ilk uğraş gayem kendimle...” cümleleri yazar koltuğunda oturmanın sancılarından izler taşıyor. Bu eleştirilerime yanıtı s.78’de hemen alıyorum. “İçimi okumaya çalışan yanlış girişimlerini hiç sevmiyorum. Çok itici.”

Kitabın son hikâyesi “Çocuk ve Allah” hızla bitirilmiş, tadını koruması için sıkıştırılmış. Aynı hikâyede babanın cümleleri virgülle ayrılırken çocuğun cümlelerinde virgül kullanılmaması, başta unutulmuş mu, yoksa çocuğun ifadelerinden mi kaynaklanıyor, diye düşündürüyor fakat arkasından gelen ifadelerde iki farklı kullanımın kar-

sılaşıyorum. “Ne kadar büyük diye soruyor çocuk. Çok büyük diyor baba.” Ardından “Allah hiçbir yere hiçbir mekâna sığmaz, diyor baba.” Bazı zarf fiillerden sonra virgül konması “Önce yoldan geçen bir su birikintisinin önüne topraktan bir set yapar; suyun akışını keserek, suyu biriktirirdi.” s.56 yayımcı açısından gözden kaçan bir durum olmuş. “Biliyordum ki gülmenin basit, ağlamanın ucuz olduğu bir hayattan arta kalan insanlarz.” gibi aforizmalar kurmaca metinlerde okuyucunun kurgudan kopmasına neden olabiliyor. Bu olumsuz bir eleştiri gibi gelsin, Engin Elman bu cümleleri dozunda kullanmış, hikâyenin önüne geçtiği söylenemez.

Kristin Masalları, Ömer Seyfettin, Cemal Süreya’nın “Lâleli’den dünyaya giden bir trendeyiz,” mısraı, Mecidî, Tarkovski gibi yönetmenlerin ve yukarıda saydığım pek çok yazarın metinlerarasılık olarak karşımıza çıkması sanatçının beslendiği kaynakları bize göstermekle kalmıyor metinleri zenginleştiriyor. Geçmişe özlem, çocukluk ve mahalle, çağın kirlettiği bireyin yalnızlığı, arayış, göç, bu toprağın sesi ve varlığın sorgulanması konularının ağır bastığı hikâyelerle karşılaştım. Doğduğu coğrafyadan hareketle yola çıkan yazarın metinleri bana Mustafa Kutlu’nun *Yoksulluk İçimizde* kitabındaki mahalleleri hatırlattı. Karakterler çoğunlukla yalnız. Bu yalnızlıkta Sartre’ın bulantısı yok. Karakterlerin kendiyile, birbirleriyle, ölümle ve yaratıcıyla ilişkilerine tanık oldum. İlk iki hikâyede atmosfer başarılı bir biçimde oluşturulmuşsa da anlatılmak istenene geç kalınmış izlenimi yaratıyor. Hikâyelerin geneli durum türünde. Yazarın senaryo, sinema ilgisi metinlere yansıdığından okuru metafizik alana çeken bir yanı var. Sinema eğitimi almış olması bunda etkili zannederim çünkü fiillerle ve kurguyla sinematografik bir anlatım oluşturulmaya çalışılmış. Üçü dışında hikâyelerin genelinde yazar anlatıcı kullanılmış. Temiz bir Türkçeyle dış gerçekliği olabildiğince inandırıcı bir tutumla vermeye çalıştığı lezzetli hikâyeler okuduğum için Engin Elman’a teşekkür etmek istiyorum.

DOSYA

***Yeniden Yazmak:
Yaratıcı Yıkım mı
Yapıcı Yaratım mı?***

YUNUS EMRE ÖZSARAY

DOSYA

Yeniden Yazmak: Yapmak mı Yıkmak mı?

Yeniden yazmanın yeni bir iş olmadığı herkesin malumudur. Fakat bir kavram olarak *yeniden yazmadan* bahsediyorsak bunun tarihi çok eskilere gitmez. Nihayetinde metinlerarasılık yöntemlerini kullanarak geçmişin metinleriyle ilişki kurma biçiminden bahsediyoruz, dolayısıyla bu tavrı daha önceki yeniden yazma eylemlerinden ayırmak durumundayız.

Postmodern bir tavır olarak yeniden yazma, en temelinde ironi ve parodi üzerinden geçmişin metinleriyle ilişkiye girmeyi zorunlu kılar. Yeniden yazma, aynı metnin başka bir varyantı olarak değil yeni bir temaya sahip başka bir yazı, yeni bir üslup ve doğal olarak kaynak metinden farklı hatta ona karşıt bir yaratıcı yazarlık niyeti olarak yorumlanır. Postmodern yeniden yazmanın, romantizm, çocuk edebiyatı, parodi/hiciv söylemi, modern perim masalı gibi sözde ikincil türlerin pratiğine izin vermesi bakımından diğer çağların yeniden yazımlarından ayrıldığı söylenmelidir. Başta da söylediğimiz gibi yeniden yazma yeni bir iş değildir. Hatta Türk edebiyatında Cumhuriyet'in ilk yıllarında da yazarlar arasında bir süre tartışılmıştı.

1937 yılında halk hikâyelerinin yeniden yazımları söz konusu olunca böylesi gayretlerin ancak parodi olabileceğini düşünen Orhan Seyfi, bu iş olmaz, olursa da böyle olur dercesine *Asrî Kerem*'i

yazmıştı. Peki niye böyle bir gayrete girmişti? İlk başta halkımız okumuyor diye düşünenler, aslında halkın pekâlâ okuduğunu ama onların istediği kitapları okumadıklarını fark etmişlerdi. Halk, kendine roman diye sunulan eserleri okumuyordu ama Âşık Garip hikâyesinin, Kerem ile Aslı'nın, Tahir ile Zühre'nin nüshaları elden ele dolaşıyordu. *Ulus* gazetesinde 16 Mayıs 1937'de çıkan bir haberde şu ifadeler yer alıyordu:

"Memleketimizde münevver zümre için yapılan neşriyata müvazi olarak geniş halk yığınları için de gayet dikkate şayan ve çok çeşitli neşriyat yapılmaktadır. Bunlardan birincisinin tab adedi bini aşmazken ikincisinin tirajı çok kere elli binlere varmaktadır. Bu vaziyet bize gösteriyor ki halk okuyor. Halk okuyor ancak kendisi için yazılmış eserleri okuyor."

Halk madem okuyor ama kendisine sunulan eserleri okumuyor, o zaman okuduğu eserlerin muhtevası değiştirilmeliydi, bu gayeyle halkın alışık olduğu kahramanlar üzerinden inkılabın ruhuna uygun hikâyeler kurgulanmalıydı. İşte tam bu noktada Orhan Seyfi âdeta *"Yahu bu yaptığımız ancak mizah olur."* dercesine *Asrî Kerem*'i yazdı. Aslında dirijizm denilen şeye bir nevi başkaldırıydı yazdığı eser. İnkılabın modernleştirici ruhu, halk modernleşmesinin yolunun, halkın okuduğu hikâyelerin modernleşmesinden geçtiğini düşünmüştü. Orhan Seyfi, bu modernleştirici edebî yeniden üretim eylemine yine bir yeniden üretimle karşı çıkarken esasında postmodernizmin ruhuna uygun bir iş yaptığını elbette bilmiyordu. Çünkü geleneğin metinlerinin yeniden üretimle modernizmin inşasına araç kılınması, modernizmin ruhuna tersti. Ortaya ancak parodi çıkacaktı. Orhan Seyfi'nin gayesi, halk hikâyelerinin kendi bağlamı içerisinde kıymetli olduğunu, bu yüzden yeniden yazmanın mümkün olamayacağını ironik bir üslupla ortaya koymak; yeniden yazmayı yeni dünya telakkisine aracı kılmanın parodiden öte bir anlam taşımayacağını göstermekti. Bu sebeple herhâlde onun için

Aka Gündüz

"— Bu iş çok mühimdir. Fakat yeni bir bu-
lus değildir. Yıllardanberi hep söylenmiş, söy-
lenmiş ve yapılamamıştır. Bugün son defa o-
larak söylenmektedir.
Son defa diyorum, çün-
kü sözde kalmıyacak,
başlanacak ve başarıla-
caktır. Yakından bilidi-
ğim ve ilgili olduğum i-
çin böyle konuşuyorum.
Dava şudur: Halka çok
okutmak. Halkın okuma-
sını ve bol okumasını te-
min etmek. Keremler,
Ferhatlar, Şirindir, Battallar, hep bu davanın
yürütülmesi için eski tutmak için getirilen
misallerdir. (Yeni bir Âşık Kerem yaz) de-
mek (eski Âşık Kerem yeni türkçeden bir
dil tak, külâhını melona, curasını mandoline,
çediklerini Beykoz marka iskarpine çevir) de-
mek değildir. Ötekiler de öyle.

Âşık Kerem niçin sevilmiş, neden okunur?
İş burada. Bu sebepleri, müessirleri bulunca
bambaşka bir Kerem niçin yazılmasın? Gel-
miş geçmiş halk Kerem'in içindeki aşkım sön-
mezliğini, mevzuun mânevîliğini sevmiştir.
Binasıaleyh eski kitapların (mânevî mevzu)
ları tetkik olunur, meydana çıkarılır, örnek
edilirse herşey yazılır ve bu yeni olur.

Buna teşebbüs edenleri takdir ve teşçi et-
meliyiz. Kalemdeşlerimden bu yolda çalış-
abilecekler çoktur. Ben bile boyuma posuma
bakmadan bir yeni (Kerem ile Aslıhan) yaz-
mağa başladım...

postmodernizmin ruhunu, postmodernizm henüz doğmadan keşfeden adam desek yerinde olur. Çünkü postmodernizmin geçmişle kurduğu ilişki tam olarak ironi ve parodi üzerine kurulmuştu. Postmodernizm geçmişi yeniden kuruyor fakat burada yıkıcı ironi ve parodiyle çarpıtma yolunu seçiyordu.

Modernizm geleneğe karşıydı ve avangart bir çıkışla geçmişten ve gelenekten radikal kopuşu teşvik ediyordu fakat bu başarısız oldu. Geçmişten madem kopulamıyor o hâlde geçmişi yeniden kurgulayalım fakat bu defa işin içerisine ironi ve parodiyi katarak bir ilişki biçimi geliştirelim diye düşünüldü. Umberto Eco, *Gülün Adı*'nda bu hususa şöyle işaret etmişti: "Modernsonrasının moderne yanıtı -geçmişin ortadan kaldırılışı suskunluğa götürdüğün-

den yıkılamayacağı için- geçmişe dönülmesi gerektiğinin bilincine varmakta yatar: Modernsonrasının gayesi geçmişe dönüş fakat ironiyle ve parodiyle, masum olmayan bir biçimde yeniden dönüştü." Postmodernizm geçmişi reddetmiyordu aksine onu çok farklı şekillerde çok seslilikle yeniden ürettiğini iddia ediyordu. Bu sebeple postmodernist yazarlar her şeyin çoktan yazılmış olduğu duygusuyla temalarını geçmişten seçtiler ancak onları dönüştürdüler ve yeni uzlaşımlara tâbi tuttular.

Orhan Seyfi, eserini modernist kaygılarla geçmişi yeniden kurmak arzusunda olan yazarların yaptıklarının komik sonuçlar doğuracağını göstermek için değil de doğrudan geleneksel bir hikâyeyi parodileştirmek kastıyla yazsaydı herhâlde yaptığı işin, bugün anlamı farklı olurdu. O ise "Bakın sizin yaptığınız iş budur! Yapılamaz, yazılamaz, yazılırsa da ancak parodi olur!" diye muhataplarına göstermek istercesine parodi yaptı. Aslında yaptığı parodi sadece bu girişimin değil döneminin pek çok ciddi görünümlü edebî çıkışlarının da parodisiydi. Kitabın bütününde Kerem ile Aslı'yı Bursa mekânında buluşturup Çekirge Palas'ta bir araya getirirken dönemin yazarlarını da bu pa-

rodiye dâhil etmekten geri durmadı. Muhtevaya baktığı-mızda Nazım Hikmet'ten Necip Fazıl'a, Yahya Kemal'den Mehmet Emin'e kadar pek çok yazarı *Asrî Kerem*'in kahra-man kadrosuna kattı. Hatta halk hikâyelerinde nesirden nazma geçerken kullanılan kalıplaşmış "Aldı sazı" ifade-sinden sonra Kerem'e, Nazım Hikmet'in "Makinalaşmak İstiyorum" şiirini söyletmişti. Tabii ki parodisini yaparak:

"Aldı sazı eline bakalım ne söyledi?
Trrum trum trum!
Tırak, Tikitak!
Bana Bak, Hey Avanak!
Makinalaşmak, Şu dağları aşmak
Leningrada yaşmak:
Volga nehri gibi taaşmak
İstiyorum.
Ben ne fes
Ne cübbe
Ne ferace
Ne de yaaşmak istiyorum!
Şiirlerimi okuyup proleterya efendime
Kendi kendime
Şaaaaaşmak
İstiyorum."

Seksenlerden itibaren özellikle neoli-beral ekonomi politikalarının yayılım saha-sı bulması sonrasında modernleştirici diri-jizmin yani güdümlü edebiyatının yerini postmodern yeniden üretim ilişkileri aldı. Bu da bir bakıma dirijizmin baş aşağı edil-miş hâinden başka bir şey değildi. Çünkü modern ulus devlette dirijizm söz konu-su olunca sizin neyi yazmanız gerektiğine devletin ideolojik aygıtları karar verirken; postmodern dönemin yeniden yazmalarında doğrudan piyasanın tüketim ilişkile-ri güdümlayici aygıt hâline geldi. Dolayı-sıyla merkez ne der, neyi makbul görürün yerini, piyasada ne gider anlayışı aldı.

Bu işin diğer boyutuyken bir de gele-nekle ilişki kurma biçimini masumane, en azından bizim masumane olarak gördü-ğümüz arzularla gerçekleştirmek isteyen yazarlar belirdi. Bunlar bir bakıma gele-

Nurullah Ataç

“— Teşebbüsü çok takdire şayan bulmakla beraber tatbik kabiliyeti bakımından bir çok münferit görmekteyim. Evvelâ bu memlekette bu eserleri okumuş kaç münevver vardır. Acaba hiç var mıdır?”

Halk bu eserlerin dilini anlıyor. Anlamasa tehâllükle okumazdı. Halka başka bir dil sunmak doğru değildir. Üslûba gelince, dilin ve üslûbun başka başka şeyler olduğu ve bir muharririn üslûbunun da kendisi olduğu bilinmesine göre, bugünün okunmayan genç muharririne bu eseri yazdırırsak acaba o eser sonradan halkın anlayacağı ve seveceği bir üslûpta mı yazılmış olacaktır. Muharrir üslûbunu değiştiremez. Değiştirebilirse dâhi olur. Halkın ise diğer eserleri okumayışının sebebi, üslûplarını benimseyemeyişidir. Biz bu kitapları, eserleri halk tarafından okunmayan muharrirlere dağıtarak yeniden yazdırırsak, onlar da halkın okuyamayacağı ve sevmeyeceği eserler haline geleceklerdir. Fakat herşeye rağmen teşebbüs çok yerindedir. Ben de alkışlarım.”

İkbal Kütüphanesi sahibi Hüseyin

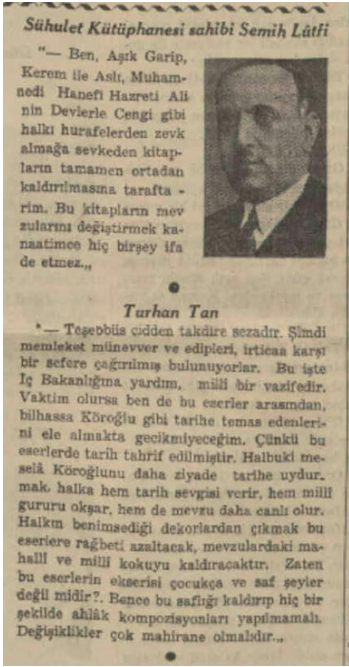
“— Elimde 30 bin cilt halk kitabı bulunmasına rağmen ben bu teşebbüsü büyük bir memnuniyetle karşıladım. Gaye, halkın okuma ihtiyacını teminden ibarettir. Bu kitapların, Devlet matbaasında değil, kitapçılar tarafından basılmasını daha muvafık bulurum.”

Kitaplar hazırlandıktan sonra, halkımız, en temiz eserleri ellerinde bulacaklar, okumam hakiki zevkine varabileceklerdir. Ancağ, yazılan eserler arasında yapılacak seçmeler herhalde bitarafane olmalı ve güzel basılmalıdır.”

neği şimdide yeni formlarla yaşatmak kaygısındalar. Postmodernist olduğunu inkâr eden bu postmodernist yazarlar geçmişle kurdukları ilişki biçimini, geleneği tevarüs ettirmek kaygısı üzerinden inşa ettiklerini söylediler. Herhâlde geçmişle kurdukları ilişkiyi kötücül bir niyetle, geleneği parodileştirmek veya yıkıcı bir ironiyle ele almak için yapmıyorlardı. Tıpkı inkılabın ilk yıl yazarlarının, halka inkılabın ruhunu aşılama için bu hikâyeleri kullanmak istemeleri gibi. Fakat onlardan farklı bir gayeyle bu iyi niyetli yazarlar, gelenekle bir bağ kurmak arzusu taşıyorlardı.

Orhan Seyfi'nin parodisini yaptığı irade de kendi içinde iyi niyetliydi, yani cumhuriyet kurulmuş ve bunun ideolojisi-ni halka halk kitapları aracılığıyla aktaralım diye düşünüyorlardı ama ortaya çıkan parodiden öte bir şey olmayacağını görecektir bir göz lazımdı. Bu da Orhan Seyfi'nin nazarı oldu. Bugün de durum bundan farklı değil. Nasıl ki dönemin yazarları halkın gelenekle ilişkisini modernizm üzerinden sekillendirmek kastıyla bu hikâyeleri yeniden

yazma yolunu seçmişlerse, bugünün yazarları da yine gelenekle ilişkiyi dönemin ruhu bağlamında kurmak için bu hikâyeleri yeniden yazma yolunu seçiyorlar. Fakat kendileri fark etse de etmese de ortaya çıkan geleneğin parodisinden öte bir şey olmuyor. Oysa gelenek bir malzeme olarak değil bir arketip olarak metinlerin içinde yer almalı. Gelenek, okurun merkezde olduğu bir okuma biçimiyle okur üzerinden yeniden üretilmelidir zira yazarın yeniden üretimi, hangi amaçla olursa olsun yapmak değil yıkmak oluyor. Orhan Seyfi ve kimi bazı yazarlar Türk inkılabının, geleneksel anlatıları kullanarak halka aktarmak kaygısının aslında inkılabın ruhunu sulandıracağını fark etmişlerdi. Bu yüzden bu işin ancak mizahı olur dercesine parodileştirdiler hatta öyle ki bugün Bekir Sıtkı Kunt'un gayet ciddi bir niyetle yazdığı *Arzu ile Kanber*'i ancak parodi gibi okuyabiliyoruz. Ne yapmıştı Kunt? Arzu ile Kanber'i halk evinde bir balo eşliğinde evlendirmiş, bu günleri kendilerine bahşeden Cumhuriyet ideolojisine tazimde bulunmuşlardı. O dönem

için kendi ideolojik tutarlılığı içinde ciddi bir yeniden yazma olarak değerlendirilebilecek bu yönelim, günümüzde okundugunda bir parodi etkisi doğuruyor.

Bu yazarların o dönemki girişimlerinin sonucu her neyse bugün de geleneği yeniden yazma yoluyla ürettiğini düşünenlerin nihai noktada yazdıkları bir yüz yıl sonra ancak parodi olarak okunacaktır. Bunun geleneği yeniden üretmek değil geleneği sulandırmak anlamı taşıyacağını fark etmek gerekiyor. İddiaya ortaya koymak, iddiaların ortadan kalktığını temel felsefesi olarak belirten bir aracın argümanlarıyla olmaz. O yüzden bizim için büyük anlatılar bulundukları yerde durmalıdırlar. Değil mi madem öyle o hâlde ironinin gevrekçe gülümseyen tavrı, sizin yeniden ürettiğinizi düşündüğünüz geleneği gevşetip sulandırır.

Yeniden yazma, doğası gereği her daim tahrif barındırır. Bu sebeple yeniden yazmak yerine geçmişin anlatısının arketipinde geleneğin izlerini imgelerle, mazmunlarla, soyutlamayla yaşatmak tercih edilmelidir, bunun ötesi yıkıcı bir yaratımdır.

MERVE ÇAKIR

DOSYA

Bahçesinden Koparılan Çiçek: *DEDE KORKUT KİTABI*

Yeniliğin öldüğü bir çağda yaşıyoruz. Söylenebilecek tüm sözler söylendi, kalemler kırıldı, kutsalın ve tarihin adı unutuldu. Ciddiyet kim bilir nerede bırakıldı? Vedalaşmaya alışmış insanoğlu modernizmle de kucaklaşıp ayrıldı. Ancak pek çok şey yitip gitmiş olsa da insanın anlatma ihtiyacı son bulmadı. Dolayısıyla başka başka anlatma imkânları için postmodernizm buyur edildi içeri. Madem yeni bir şey anlatmak mümkün değildi, öyleyse eskiler anlatılabilirdi. Fakat yeni bir sesle, farklı bir sözle. Üstelik her şey edebiyatın konusu da olabilirdi. Kutsal diye bir şey yoktu, tarih yoktu, bilinç yoktu, her şeyin içi boşalmıştı. Ciddiyetin geride kalmasıyla birlikte sınırlar ortadan kalkmıştı. Metinlerle dolu bir çiçek bahçesinde istenilen her çiçek koparılıp bir buket hazırlanabilirdi. Yani metinler arasılığın imkânlarından yararlanılarak yeni metinler üretililebilirdi. Kimi zaman kokularının, renklerinin birbirine uyumu gibi estetik unsurlar gözetilse de koparılan çiçekler bir arada her zaman mis kokmadı, renklerle zaten uyumsuzdu. Neden yapıldığı anlaşılmayan buketlerle doluydu insanların kucakları. Tıpkı kütüphanelerinde yer alan bazı postmodern kitaplar gibi.

Yazılan postmodern kurmaca eserler için pek çok neden gösterilse de bu türün başarılı örneklerinin yanında başarısız örneklerini de görmek oldukça mümkün. Kamal Abdulla'nın kaleme aldığı *Eksik El Yazması* adlı romanın başarılı örnekler rafına mı başarısız örnekler rafına mı konulacağı tartışmaya açık bir konu. Fakat kitabın baştan ayağa postmodern bir roman olduğu rahatça söylenebilir. Kitap, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'ındaki gibi bir kurguya sahip. Anlatıcı, Azerbaycan'ın Millî El yazmalar Enstitü-

sü Orta Çağ şubesinin üçüncü katında yer alan katalogda yeni bir el yazması görüyor ve kütüphane memurundan bu el yazmasını incelemek için ricacı oluyor. Her ne kadar el yazmasının kendisinin ilgisini çekmeyeceğine dair uyarı alsa da görmekte ısrar ediyor, neticede de amacına ulaşıyor. Fakat el yazması eski yazı ile yazılmış olduğu için bir Doğu bilimci, anlatıcımız için Latin harflerine aktarıyor.

El yazmasının Gence depremine ait olduğunu zanneden, Latin harflerine aktarılmış metni büyük bir heyecanla ve merakla okuyan anlatıcı görüyor ki mevzubahis el yazması; bugün *Dede Korkut Kitabı* olarak bilinen eser yazılmadan evvel tutulmuş kayıtlardan, gözlemlerden, notlardan oluşuyor. Bu notları alan kişi ise Dede Korkut'tan başkası değil. Fakat bazı kişilerin karakter özelliklerinin *Dede Korkut Kitabı*'nda ve bulunan el yazmasında farklılık gösterdiği gözden kaçmıyor. Bazı olayların da iç yüzünün anlatıldığı görülüyor. Örneğin Burla Hatun ile Salur Kazan'ın arasındaki ilişki, Aruz Koca ile Salur Kazan'ın çatışmasının esas sebebi gibi. Ancak kütüphane memurunun da söylediği üzere el yazması eksik. Bazı sayfaları kopmuş, yanmış, yırtılmış, bazı cümleler eksik kalmış. Anlatıcı da bu nedenle olacak, bulduğu el yazmasına Eksik El Yazması adını vermiş ve bu eksik el yazmasını yayımlamış.

Eksik El Yazması'na yazdığı ön sözde anlatıcı; iki nüshadan birinin, yani ya sayfaları eksik, yanmış, yırtılmış olan el yazmasının ya da bugün *Dede Korkut Kitabı* olarak bilinen nüshanın ortadan kaldırılması gerektiğini düşündüğünü söylüyor. Fakat kendisi bulduğu el yazmasını yayımlamaktan geri duramıyor. Bunu yaparken yaşadığı tereddüdü ise okurdan saklamayı gerek görmüyor. Düşüncelerini “Tereddüt beni yıkacak. Siz söyleyin, *Eksik El Yazması*'nı yayımlayıp okuyucuya sunmakta haklı mıyım yoksa haksız mıyım? Tuhaftır, ne kadar aradıysam da ben bu sorunun cevabını bulamadım...” sözleriyle dile getiriyor ve ön sözü burada noktalıyor.

Buraya kadar yapılan özette bile Kamal Abdulla'nın *Eksik El Yazması* romanında postmodern edebiyattan bariz şekilde yararlandığı görülüyor.

Üstelik anlatıcının yazdığı ön söz de tıpkı Eksik El Yazması gibi yer yer eksik cümlelerden oluşuyor. Kafası karışık anlatıcı sonuncu ön sözden sonra, ileride tekrar aralara girmek koşuluyla, okurlarına veda ediyor ve el yazması tıpkı kütüphane memurunun söylediği gibi Gence depremiyle alakalı başı sonu eksik bir cümleyle başlıyor fakat cümle tamamlanamadan yeni bir cümle eksik bir şekilde de olsa başlıyor; *Dede Korkut Kitabı*'nda görmeye alışık olduğumuz karakterler bir bir devreye giriyor. Bu kez anlatıcı/yazar Dede Korkut.

Henüz *Eksik El Yazması*'nın başında, ön sözlerde anlatıcı/yazar karmaşası başlamıştı. El yazması metnini okumaya başladığımızda bu karmaşanın, yerini daha büyük bir karmaşaya bıraktığı görüyoruz. Çünkü Dede Korkut aldığı notlar dışında bir de aralara girerek kendi duygu ve düşüncelerini el yazmasına aktarıyor. Bunların üzerine de Eksik El Yazması'nın anlatıcısı yani el yazmasını kütüphaneden alan kişi kendi duygu ve düşüncelerini, yer yer de açıklamalarını dile getiriyor.

El yazmasının asıl meselesine gelecek olursak: Bu notları almasını Dede Korkut'tan Hanlar Hanı Bayındır Han istiyor. Çünkü Oğuz'da bir casus olduğunu, bu casusun yakalandığını fakat daha sonra serbest bırakıldığını haber aldığını söylüyor. Sağ kolu Kılbaş ve Dede Korkut yardımıyla Oğuz beylerini bir bir sorguya çekmek ve casusu kimin serbest bıraktığını öğrenmek istiyor. Dede Korkut'un buradaki asli görevi ise Bayındır Han'ın sorgusu sırasında yanında olmak ve sorgu esnasında yaşanan, söylenen her şeyi bir bir not almak. Eksik El Yazması, büyük oranda bu sorunun notlarından müteşekkil olsa da aralara giren anlatıcı ve Dede Korkut ile karmaşık bir bilmece hâline geliyor.

Anlatıcının, yazdığı ön sözde söylediği gibi *Dede Korkut Kitabı*'ndaki kişilerden bazılarının karakter özellikleri ile Eksik El Yazması'ndaki özellikleri arasında farklılıklar olduğu görülüyor. En başta Dede Korkut bile alışlagelmiş Dede Korkut'tan farklı. *Dede Korkut Kitabı*'nda gördüğümüz Dede Korkut, Oğuzların son derece saygı duyduğu biri. Öyle ki ad verme yetkisine sahip. En önemli ve akılda kalan ad verme yetkisi olsa da bunun yanında manevi bir gücü de var. Ona karşı gelen kişilerin ellerinin kollarının tutulduğu, manevi bir cezaya uğradığı söyleniyor. Bilgeligi, atasözleri söylemesi, Oğuz boylarında meydana gelen

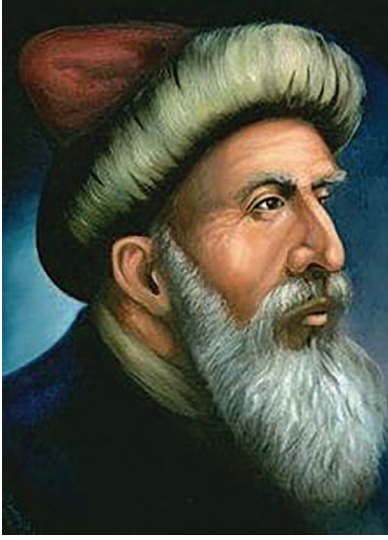
sorunları çözmesi, kopuz çalması, dua etmesi, kılıç kuşandırması ve destan söylemesi özellikleri de bilinen diğer alametleri.

Eksik El Yazması'ndaki Dede Korkut'a baktığımızda ise Bayındır Han'ın karşısında korkudan tir tir titreyen, sırf casus olayının bir an evvel çözülmesi için başkalarına iftira atmayı bile düşünen birini görüyoruz. Esasında casus olayıyla ilgili gerçekleri bildiğini el yazmasına yazdığı düşüncelerinden anlıyoruz. Fakat her zaman sakın ve dürüst olan Dede Korkut'un burada Bayındır Han'dan gerçekleri sakladığını ve her şeyin ortaya çıkması ihtimalinden dolayı panik içinde olduğunu görüyoruz. *Dede Korkut Kitabı*'ndaki Dede Korkut'un neredeyse esamesi okunmuyor dense yeri. Kitap boyunca Dede Korkut'un bu özellikleri defalarca tekrarlanarak gözler önüne seriliyor. Fakat orijinal nüshada görülen destan söyleme özelliğinin, bulunan el yazmasını yazarak *Eksik El Yazması*'nda da korunduğu söylenebilir.

Dede Korkut'un yazıcı olduğu sorgulama Bayındır Han'ın adaletinin beyler tarafından sorgulanmaması için Bayındır Han'ın damadı olan Salur Kazan ile başlıyor. El yazmasında aktarıldığına göre Salur Kazan, Bayındır Han kendisine merhamet etsin, sert davranmasın diye huzuruna oğlu Uruz ile birlikte gidiyor. Ayrıca karısı Burla Hatun'un da babası Bayındır Han'ın yanına gidip döndükten sonra aralarında geçen her şeyi kendisine anlattığını belli edecek birtakım sözler söylemeyi de ihmal etmiyor. Fakat tüm bu kurnaz tavırlarının yanında Salur Kazan da tıpkı Dede Korkut gibi Bayındır Han'ın karşısında korkudan tir tir titriyor. Oğuz'un arasına karışan casus olayıyla ilgili de abartılı sözler söylemeyi ihmal etmiyor.

Dede Korkut Kitabı'ndaki Salur Kazan'a baktığımızda ise suyla, kurtla, köpekle konuşabilen, olağanüstü özelliklere sahip biri karşımıza çıkıyor. Her iki nüshada ise annesine olan düşkünlüğü gözlerden kaçmıyor.

El yazmasındaki değişimi ile en çok göze çarpan karakterlerden biri de Bamsı Beyrek. Orijinal nüshada nişanlısı Banı Çiçek'e olan aşkıyla ve sadakatiyle, yiğitliğiyle, cesaretiyle, gücüyle, Bayburt Kalesi'nde on altı yıl esir edilse de kaçmayı başarıp yurduna ve kendisini bunca zaman bekleyen nişanlısı Banı Çiçek'e dönmesiyle öne çıkan Bamsı Beyrek, el yazmasında bunun tam zıddı biri olarak sahneye çıkıyor. Onun ne kadar hileci, yalancı ve

korkak biri olduğu beyler tarafından defalarca dile getiriliyor. Ayrıca kadın düşkünü bir adam olduğu, beylerin eşlerine göz diktiği de ifade ediliyor. Bayburt Kalesi'nde on altı yıl boyunca esir olmadığı, Tepegöz yüzünden oraya kaçtığı, korkusundan saklandığı, Bayburt Kalesi'nin prensesiyle Banı Çiçek'i aldatığı söyleniyor. Dede Korkut, el yazmasının bir bölümünde Bamsı Beyrek'in, Oğuzlarda son derece mühim olan ad alma mevzusunda bile hile yaptığını yazıyor. Adını bile hileyle alan birinin ne derece yalancı ve tehlikeli olduğu, zekâsını fenalık yapmak için kul-

landığı el yazması boyunca gözler önüne seriliyor. Öyle ki bu ad alma mevzusunda yaptıklarını anlatmak için hususi bir bölüm ayrılmış. Ayrıca Bamsı Beyrek'in, başka beylerin arasında olan tartışmalara karıştığı, casus konusunda esas onun suçluluğunun beyler tarafından dile getirildiği, el yazmasında Dede Korkut tarafından defalarca yazılmış.

El yazmasındaki ve *Dede Korkut Kitabı*'ndaki farklılıkla öne çıkan bir diğer karakter ise Basat. Orijinal nüshanın belki de en bilinen anlatılarından biri olan Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi olayında, Basat'ın ne kadar cesur olduğu apaçık bir şekilde görülüyor. Fakat el yazmasında anlatılan Basat, *Dede Korkut Kitabı*'ndaki Basat'tan oldukça farklı. Orijinal nüshada Tepegöz'ü öldürmek için gönüllü olan Basat'ı, *Eksik El Yazması*'nda babası Tepegöz'ün hakkından gelmesi için zorluyor. Basat ise kan dökmek istemediğini açıkça ifade ediyor. Fakat neticede bir şekilde Tepegöz'ün hakkından gelen Basat, yine orijinal nüshada görülmemiş şekilde yaptığı yiğitlikten (!) böbürleniyor, tabiri caizse burnu Kaf Dağı'na ulaşıyor.

Meşhur Oğuz beylerinin özelliklerinin aslında bilinenen bambaşka olması dışında el yazmasında göze çarpan bir diğer kişi ise Boğazca Fatma adlı kadın. Casusun onun oğlu olduğu ve yakalandığı görülüyor. Boğazca Fatma ise oğlunu kurtarmak için Dede Korkut'un akıl verme- siyle neredeyse bütün Oğuz beylerine kendince bir oyun oynuyor. Ona akıl verenin Dede Korkut olduğu ise el yaz-

masının sonunda anlaşılıyor. Böylelikle pek çok düğüm çözülmekle birlikte Dede Korkut'un orijinal nüshaya göre değişen özelliklerine bir yenisi daha ekleniyor.

Eksik El Yazması romanında *Dede Korkut Kitabı*'nda yer alan pek çok karakterin büyük oranda farklı anlatıldığı görülse de kurgu boyunca en göze çarpan farklılıklar Dede Korkut, Bamsı Beyrek ve Basat karakterleri üzerinden görülüyor. Bunun nedeni belki de orijinal nüshada en dikkat çeken anlatıların kahramanları olmaları. Post-modern edebiyat için kahramanların ne kadar meşhur olduğu, kutsal ya da tarihî olup olmadığı önemli değil. Her şey mühimliğine bakılmaksızın edebiyata konu edilebilir ve esas bağlamından bambaşka şekilde yeniden yazılabilir. Bu tarz konuları olan metinlerden yararlanırken niyet geçmişî bugüne taşımak, anlatı zenginliği oluşturmak vb. olsa bile neyin nasıl yazıldığı oldukça önemli. İyi bir şey yapmak isterken anlatıları bozmak, zannediyorum en azından bu konularda hassasiyeti olan yazarların yapmak istemeyeceği bir şey. Çünkü bozulan anlatılar ne yazık ki insanın hakikati yavaş yavaş da olsa unutulmasına neden olabilir. Gerçek yerini sözde iyi niyet uğruna istemeye istemeye yanlıya bırakabilir. Bu sebeple söz konusu dinî, millî, manevî değerler olunca en azından bu konularda hassasiyeti olan yazarların ne yazdıklarına dikkat etmesi gerekiyor. Belki bu vesileyle:

İnsan özünü yitirmez
Kim olduğunu unutmaz
Kara dağlar yıkılmaz
Gölgeli ağaç kesilmez
Derlenir toplanır
Günahlar adı güzel Muhammed Mustafa yüzü suyuna
bağışlanır
Han'ım hey!

RABİA ALTUNTAŞ

DOSYA

Sarhoş, Zeyrek ve Kutsal

Postmodern edebiyat, eski metinlerin “parodisini montaj nesnesi olarak görerek”, yeni bir eser ortaya çıkarmaktan ziyade var olana, klasikleşmiş olana farklı bakış açıları getirip etkili bir üslupla sunmaya çalışır. Bir diğer deyişle, sıfırdan bir eser üretmenin imkânsızlığı, yazılan her eserin istesek de istemesek de önceden yazılmış bir eserin bir benzeri olacağı felsefesiyle “kanlı/canlı/somut gerçeklikten” ziyade “kitapların/metinlerin” dünyasında dolaşmaya başlar.

Roln Bartes’in (Roland Barthes) dediği gibi kitapların başka kitaplardan söz ettiği ya da kendi aralarında konuştukları bu dünyada “sınırsız sayıda metinlerin dışında yaşamak artık imkânsızdır.” Metinlerin arasında, metinler arasında gezinme dönemidir. Söz oyunları ters yüz edilen, hâlden hâle sokularak yeniden yazılan metinler ise karmaşık, atflarla dolu, çözülmeyi bekleyen birer labirenttir. Mişel Fukult’un (Michel Foucault) da belirttiği gibi postmodern dünyada “Bir kitabın sınırları hiçbir zaman kesin değildir. Adının ötesindedir, ilk satırlarından son noktasına kadar, iç yapılandırmasının ve özerk formunun ötesindedir; diğer kitaplara, diğer metinlere, diğer cümlelere yapılan daimî bir atflar sistemine hapsolmuştur: Bir nevi “bir ağ içindeki düğümdür.”

Bu atflar, göndermeler sisteminde geleneksel, dinsel, metafizik, sezgisel metinler, kutsal kişiler, kıssalar yer almaya başlamıştır. Kutsal kişilerin, eserlerin, olayların yeniden gündeme gelmesinde/yazılmasındaki amaç acaba nedir? Modernizmle kapı dışarı edilmek, ötekileştirilmek istenen değerlere, kutsiyetini yeniden iade etmek midir?

* * *

Bu noktada meseleyi daha iyi kavrayabilmek için modernist diyebileceğimiz kurmaca metinlerin kutsal ilişkisine bir göz atmak gerekir. Varoluşsal edebiyatın önemli örneklerinden olan Feyyaz Kayacan'ın "Sarhoş ve Çanta" öyküsü, konuyu anlamaya yardımcı olur. Adından da anlaşılacağı üzere öykünün başkarakteri; toplumla uyum sorunu yaşayan, varoluşsal buhranlar içinde kıvranan bir sarhoştur. Metaforlarla dolu öyküde sarhoşluk âdeta toplumun insanı belli bir kalıba sokmaya çalışan; dayattıklarıyla, kurallarıyla kişinin duygu, düşünce dünyasını daraltan hiçbir şeye karşı ayık olmama, mantığı devre dışı bırakma hâlini resmeder.

Temelde öykü, çanta metaforu üzerinden kapitalist düzene, maddenin yüce addedildiği sisteme bir eleştiri getirir. Ancak maddesellikte beraber kutsalın da sorgulandığına hatta inanlar için kutsal kabul edilen mucizelerin, bir yönüyle de maddecilik olduğuna dair cümlelere rastlanır. Öykü de karakter ilk önce Hazreti İsa'nın (Hristiyan teolojisine göre) ve mucizelerinden alaysı bir dille bahseder:

"Ölüleri diriltmiş, suların üstünde yürümüş, mezarından çıktığı gibi bulutlarla döşeli cennette havalanmış. İspirto gibi uçuvermiş. Yapmamalı idi ama bunları. Bu, işin sihirbazlık tarafı biraz da... İnsanları başka türlü inandıramaz mı idi? Bugün onun sözüne kulak asan yok. Ölüleri dirilttiğine, sular üstünde yürüdüğüne, mezarından fırlayıp gökyüzüne saplandığına inananlar var da sözünü dinleyenler yok. Bugün yeryüzüne onun gibi bir başkası gelecek olsa ilk takılacağı yer cambazhanedir."

Daha sonra sorar: "İsa, konuştuklarıyla değil; göğe yükselip su üzerinde yürüyerek insanları inandırdı. İsa'nın çarmıha gerilmesi; evlere, önünde eğilip yakarılan 't' şeklinde bir tahta parçası taşıdı. Mucizesiz inandıramamak, Tanrı'nın bütün elçileri için geçerli. Bu maddecilik değil midir? Din, maneviyat işiyse maneviyat bunun neresindedir?"

Burada cümleler tam olarak Deyvid (David) Harvey'in bahsettiği "yaratıcı yıkım"dır. Bir inanç sisteminin ve toplumun kutsal kabul edip inandığı kişiler/değerler, benliğini bulma, kendini keşfetme adına alaysı bir dille sorgulanmıştır. Düzenin kodlarıyla kıyaslanarak bir değer biçilmeye çalışılmış ve kutsiyetine halel getirilmiştir. Bu durum modernizm, önceden var olanı yıkmaksızın yeni bir dünyanın yaratılamayacağı felsefesinin bir neticesidir.

Bu düşünceyle gelenek, görenek, din, bireysel ve toplumsal gelişime engel engel olarak görülüp cephe alınmıştır.

Öyküde de rastladığımız satırlardan anlaşılacağı üzere bu cephe alış, inananlar için kabulü mümkün olmayan hatta hakaret kabul edilebilecek ifadeleri rahatça sarf etmeyi beraberinde getirmiştir:

Hız. İsa kastedilerek: “Ne demiş o, ha, demiş?”

“Yaşasın İsa, hip hip hurrah İsa.”

“İsa’nın şerefine içti, İsa’nın şerefine işedi.”

“İsa insan gibi ölmesini bilememiş. Çarmıha gerilince tanrılaşmış. Dikine mihlandığı ölüm döşegi, kiliselerin mobilyası olmuş.”

Bu cephe alış aynı zamanda öyküde de görüldüğü üzere kutsal kabul edilen kişilerin sıradanlaştırılmasına, basitleştirilmesine de sebep olmuştur:

“Ve İsa’dan daha da çok daha da çok inandığım varlıklar, köşede bucakta, seslerini imzalamadan duyuran, belki de Gotama’lara, İsa’lara, Muhammet’lere, gelmiş ve gelecek mesihlere akıl ve alçak gönüllülük, sevgi ve gerçek yolunu göstermiş ve gösterecek olan izziz, isimsiz insanlardır. İsa’nın ismi İsa olmasaydı da olurdu. Ali de olsaydı olurdu. Veli de... Üst tarafı da alt tarafı da bir isimden ibaret!”

Örneklerini artırabileceğimiz bu ifadeler, modernizmin dinle, kutsalla olan savaşını, yeni bir düşünce sistemi inşa edebilmek için kutsal kabul edilenlerin değerini sorgulama/düşürme, yıkma yoluna gittiğinin bir göstergesidir. Öykü modernizmin kutsalla ilişkisini iyi yansıtmış olup meselenin kurmaca metinlere yansıyan yönünü de göstermesi adına iyi bir örnektir.

* * *

Faruk Duman’ın *İncir Tarihi* romanı da postmodern edebiyatın kutsala yaklaşımı hakkında ipucu verir. Zeyrek’in maceralarıyla uzun bir yolculuğa çıkılan eserde masalların, halk hikâyelerin, destanların, efsanelerin, kıssaların yeni yorumuna/yazımına çokça rastlanır. Daha ilk cümleden destansı/masalsı bir üslup seçildiği de açıkça ortaya konur: “Keykâvus’un söylediğine göre, Allah insanı yaratmakla niyeti - yani daha önce yarattığı şeyleri- tamamlamış oldu.” Yazar, bu yönüyle *Binbir Gece Masalları*’nın, geleneksel Anadolu anlatılarının pastişini yapmaktadır.

İlk bölüm “Bahaneler” de postmodern felsefenin izlerini taşır. “Görüp geçirdiğim olayları anlatmaya başlamanın tek ve ikinci nedeni bir kere, kaza eseri de olsa kalemi elime almış olmamdır.” sözleri, eserin bir şey öğretme, nasihat etme gibi bir amaç/sebeup/bahane uğruna yazılmadığını yalnızca yazılması gerektiği için yazıldığını ortaya koyar.

Romanda sıkça hatta yer yer abartılı şekilde “Allah bin bir kere razı olsun”, “Allah hayır etsin”, “Allah korusun”, “Allah ikisine de rahmet eylesin, varlıklarını var, adlarını ölüm-süz kılsın”, “Allah’ın selamı üzerine olsun.” gibi dinî ifadelere, dualara yer verilir. Burada maksat, eserin ya da karakterin dinî yönünü yansıtmak, herhangi bir kutsallığı ortaya koymak değildir. Postmodernizmin çoğulcu, herkese, her düşünceye kucak açan, çok seslilik anlayışının bir yansımasıdır. Zira sayıların ikiden başladığı bu dünyada mutlak, tek, hakiki olanın hâkimiyetine yer yoktur. Kutsal da herhangi bir şey karşısında bir üstünlüğe, yüceliğe sahip değildir; kutsal metinler de metinler arasından bir metindir. Artık dinin de dinî ifadelerin de değeri sıfırlanmış; iyi-kötü, yüce-aşağı, kıymetli-kıymetsiz iç içe geçmiştir. Kurguda da bu tarz ifadeler yalnızca üslubu, dili, atmosferi, taklit edilen masal ve destanın ruhunu diri tutabilmek, geleneksel Heredotvari bir anlatımı daha etkili sunabilmek için sıkça kullanılmıştır.

Bu ruhu korumanın, yaşatmanın bir yansıması olarak romanda Kur’an surelerine ve peygamber kıssalarına yer yer yorum da katarak masalsı formda yer verilmektedir. Kıssaların öykü formunda yazılmasının sorunlu yapısına, Bedia Koçakoğlu şu sözlerle dikkat çekmektedir: “Dinî kıssaların masalsı formlarla iç içe geçmesi, gerçeklik algısının

bu anlamda kırılması gibi durumlar postmodern yaklaşımın en yaygın uygulamasıdır. Buna kutsal kişilerin romanlaştırılıp, sıradan insan gibi birer figüre dönüştürülmesi de eklenince ortaya dine dair bir metalaştırma çıkmaktadır.”

Romanın girişinde de ilk olarak karşımıza, Hz. Süleyman kıssası ve Kur'an'da geçen “cinlerden, insanlardan ve kuşlardan meydana gelen” olağanüstü ordusu çıkar. Ancak Hz. Süleyman'ın ordusuyla İstanbul'un üzerine yürüyüp zorba hükümdardan halkı kurtarması olayı ise tamamen yazarın kurmacasıdır. Bu anlamda peygambere ve kıssaya yapılan atıf kurgunun malzemesi olmaktan öteye geçmemektedir.

Romanda daha pek çok kıssa ve peygambere -Hz. Musa, Hz. Ali, Hz. Hızır ve Hz. Yunus gibi- gerek gönderme gerek direkt alıntı yoluyla yer verilmiştir. Doğu edebiyatını en çok etkileyen kıssaların başında gelen Hazreti Yusuf kıssasına da “Hazret-i Yusuf'un Öyküsü” adlı hususi bir başlıkla yer verilmesi de dikkat çekmektedir. Ancak yazarın kıssa üzerinde epey bir değişim yaptığı da gözden kaçmamaktadır. Züleyha'nın hiç adının geçmediği kıssada Hazreti Yusuf ile odada yaşadığı olay şu şekilde anlatılır:

“Sonunda, bu kadın Yusuf'a dokundu ve onu kollarından tutarak sarsmaya ve kendine itaat etmesi için ona hakaretler savurmaya başladı. Ama, işte tam o sırada odanın kapısı açıldı ve içeriye kral girdi.”

Aynı zamanda peygamberin gömleğinin arkadan değil önden yırtıldığına işaret edilir:

“Yine de, Yusuf’un gömleği yırtılıyor. Düğmesiz, yakasız bu gömlek hemen boynunun altından başlayarak yırtılıyor ve Yusuf’un güzel göğsüne açılıyor. Ama, kral bunu görmüyor. O içeri girdiğinde gömlek yırtılmış; kadın Yusuf’a sarılmış ve İlginç bir şekilde bu olay karşısında kurguda Züleyha’nın altı aylık sepetteki bebeği dile gelerek, Yusuf’u işaret ederek şu sözleri sarf ediyor ve annesini haklı çıkarıyor:

“Annem haklıdır, dedi, bu adam burada, benim gözlerimin önünde ona sarıldı.”

Bu olay, âdeta Hazreti İsa’nın bebek yaşta dile gelmesi olayını hatırlatmaktadır. Ancak bebeğin konuşması hakikati söylemek için değildir! İşte tam burada yazar kısaca postmodern zihniyetle yaklaşmıştır. İffet timsali kabul edilen Hazreti Yusuf’un, bebekken dahi hakikati dile getiren Hazreti İsa’nın bu özelliklerine halel getirilmiştir. İyi-kötü, ahlaklı-iffetli birbirine karışmıştır.

* * *

Ezcümle postmodern edebiyata yakın eserler de (arada keskin ayırım yapmak her ne kadar zor olsa da yalnızca zihniyet bakımından ele alacak olursak) modern edebiyattaki gibi direkt kutsala olan bir karşı duruşa, savaşa rastlanmamaktadır. Bir diğer deyişle, çatışma, reddetme, karşı çıkma düşüncesi postmodernizmin çoğulcu, çok sesli kapsayışı yapısına aykırı olduğu için kutsal kabul edilene direkt bir eleştiri getirilmemektedir.

Ancak kutsal kabul edilen değerler, kişiler, olaylar kurgunun bir parçası olarak daha heyecanlı, ilgi çekici sunmak adına yani edebî haz için eğilip bükülmekte farklı formda yeniden yazılmaktadır. İlkesinin, ruhunun korunmadan geçmiş metinlerin kurmaca yazımda sadece bir malzeme olarak kullanılması, aslında direkt bir karşı duruştan daha tehlikeli sonuçların (özden kopuş, tahrip gibi) önünü açmaktadır.

Kaynakça:

Ayşe Nur Çıraklı. “Feyyaz Kayacan’ın Şişedeki Adam Adlı Eserinde Varoluşçu Unsurlar.” *Hars Akademî*, Aralık 2021 / 8. 631-651.

Bedia Koçakoğlu. “Sana Gerçeği Vadedtim: Postmodernizm ve Hz. Peygamber, Sîreti Sûrette Görmek I-II.” *Çalıştay Tebliğler Kitabı*, 2018, s. 165-175.

David Harvey. *Postmodernliğin Durumu*. Metis Yayınları. 1997.

Linda Hutcheon. *Postmodernizmin Poetikası*. Hece Yayınları, 2020.

Özlem Bay Gülveren. “Metinlerarası İlişkiler Bağlamında Faruk Duman’ın İncir Tarihi Adlı Romanı Üzerine Bir İnceleme.” *Turkish Studies*, 2015;10/12,117-136.

Yıldız Ecevit. *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İletişim Yayınları, 2016.

MÜZEYYEN
ÇELİK
KESMEGÜLÜ

Dört Köşe

Edebiyat İnsanın Kurtarıcısı mıdır?

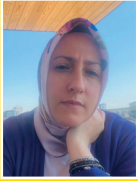
İnsanın ilk bulduğu sanat edebiyattır. Bu durumda ilk ihtiyaç duyduğu sanat dalı da edebiyat olmuştur. Malzemenin insanın kendinde olması da durumu elbette kolaylaştırmıştır. Bu yüzden öncelikle edebiyat insanı kurtarmıştır diyebiliriz. İnsanın kendini ifade, duygularını daha güzel ve etkili anlatma, ruhunun derinliklerini çözme gayesi, etrafında olan bitenleri anlamaya çalışma ihtiyacı, sözle yapılan edebiyata ortam hazırlamıştır. Edebiyatın hayat kurtarıcılığı burada devreye girmiş olmalı. Düşünsenize dünya çok büyük ve yaşam oldukça karmaşık. Her grup kendi meşrebince çevresini, doğa olaylarını anlamaya çalışıyor. Gök gürlüyor, şimşek çakıyor mesele, ay tutuluyor mesele, çocuk doğuyor, deprem oluyor, ağaçlar yapraklarını döküyor, hayvanlar var çeşit çeşit. Hepsi büyük kaos yaratıyor insanda. Bir şiirle cevap buluyorsun sorularına. Bütün bunları anlamlandırma çabası mitolojileri doğurmuş. Mitolojiler de masal ve efsanelerin çekirdekleri olmuş. İnsan ruhunun aşk, öfke, üzümlük, coşku gibi arzuları var. Bu arzuları şiirden başka ne giderirdi ki? Edebiyatın var olması insanı bu bakımlardan kurtarmıştır. Edebiyata sığınmak insanın ruhunu iyileştirmiş, yaralarını sarmıştır. Sadece anlatmak bile çoğu zaman insana iyi gelir çünkü.

Zaman ilerledikçe de insan edebiyatı kurtarmaya başlamıştır. Zaten bu etkileşimlerin karşılıklı olması oldukça doğaldır. Şiir çıkmaza girmiş hikâye, hikâye yetmemiş roman, roman yetmemiş tiyatro; bunlar da yetmemiş deneme, fıkra, söyleşi derken edebî türler çeşitlenmiştir. Bu, insanın edebiyatı kurtarma çabasından başka nedir ki? Edebiyat hayatımızda bir şekilde hep var olsun demenin başka bir yöntemidir. Senelerce sarf edilen bu gayretler edebiyatı günümüzde de yaşatmaya devam ediyor işte. İnsan var oldukça da edebiyat yaşamaya devam edecek.

Hemen aklıma Orta Çağ Avrupa'sı geldi. Hiçbir bilimsel ve sanatsal faaliyet yapılamazken insanlar kendi aralarında balatlar söylemişler. Edebiyat sessizce ve gizlice yaşamaya devam etmiş. Nefesi hiç kesilmemiş. İşte burada da insan edebiyatı kurtarmıştır, sanat da insanın ruhuna yine ilaç olmuştur. Konuşurken kullandığımız atasözleri bile zamanın ruhundan, insanlığın tec-

rübelerinden damıtılarak günümüze kadar ulaşmış ve edebî zenginliğimizi gündelik hayatımıza aktarmıştır. Bazı durumların ise o atasözünden başka izahı yoktur. Burada da yine edebiyat hayatımızı kurtarmıştır.

* * *

NAİME
ERKOVAN

Yeryüzündeki her şey birbiriyle bağlantılı. Varlıkların korunması ve sürdürülebilmesi için böyle bir denge gözetilmiş. “Yaratılmış” olunduğunun ve acziyetin hatırlatmasıdır belki de bu ahenk. Aynı zamanda bencillik edenin, yeryüzündeki hayat kalitesinden mahrum kalacağının işareti. Bu birliktelik aynı varlıklar arasında kurulmadı sadece. İnsan insana gün gelip muhtaç oluyor ama insan eşyaya, eşya başka canlılara bağlanmış görünmez iplerle. O hâlde edebiyat ve insan ilişkisinin de büyümlü bir yol arkadaşlığı olmalı. Hiçbiri diğerini kurtarmaz belki ama edebiyat ve insan yan yana durduklarında son derece güçlü bir varlık meydana getirebiliyorlar.

Bana göre edebiyatın en önemli vasfı, bize “insanı” hatırlatmasıdır. İyi ve kötüsüyle, karanlığı ve çıkmazlarıyla, sevinçleri ve yıkımlarıyla. Fakat bunu alenen yapmadığı için özellikle kıymetlidir. Bize insanı gösterir, biz onda kendimizi keşfeder ve başarabilirsek kusurlu yanlarımızı görür ve daha da başarılı olursak onları törpüleme iradesine kavuşabiliriz.

Ama sadece insanı göstermez bize edebiyat. Hayat, her geçen gün hızlanan bir atlı karıncadır. Dönüş hızımız arttıkça görüntüleri kaybederiz. Hiçbir şeyi göremez, fark edemez hâle geldiğimiz dünyada durup bakmayı, unuttuğumuzu hatırlamayı, yok saymaya çalıştığımız acıları gösterir tekrar bize. Atlı karıncayı eski yavaşlığında döndürebilecek gücü vardır edebiyatın. İnsan, edebiyatla bilinçli bir yolculuğa çıkarsa hayati fonksiyonlarına yeniden kavuşabilir. Yeniden diyorum çünkü insan, yeryüzüne ilk kez ayak bastığında bütün fonksiyonlara sahipti. Büyürken yollara saçıldı kimisi, denizlere düştü kimisi, rüzgârlara kapıldı kimisi de büyüdüğünde çok azı ya da hiçbir şeyi kaldı elinde.

Edebiyat insansız var olamaz ama değerinden bir şey kaybetmez. İnsan edebiyatsız var olabilir ama hayatının değeri ne kadar olur...

Enfes Tarifeler'in yaz indirimiyle bu yaz enfes geçecek

Siz de bu yaz Türk Telekom faturalıya gelin,
fırsatı kaçırmayın.

MOBİL
FATURALI

2 YILDA
KAT
ÇEKİM NOKTASI*

12 AY
SABİT FİYAT
GARANTİSİ

3 GB + 1000 DK
250 SMS ~~75 TL AY~~ 63 TL AY

6 GB + 1000 DK
250 SMS ~~85 TL AY~~ 72 TL AY

10 GB + 1000 DK
250 SMS ~~100 TL AY~~ 87 TL AY

15 GB + 1000 DK
250 SMS ~~120 TL AY~~ 103 TL AY

20 GB + 1000 DK
250 SMS ~~135 TL AY~~ 115 TL AY

1000 DK + 250 SMS + İLK AY 10 GB HEDİYE

SİL SÜPÜR'DEN
HER AY
5 GB HEDİYE**

e-dergi

Sİ
NIR
SİZ

Yeni gelene, 12 ay sözünüze.

* 4.5G içindir.

** 2023 sonuna kadar geçerli olup, çeşitli kullanım seçenekleri ile sunulacaktır.

Yeni hat aktivasyonu, numara taşıma ve faturasızdan faturalıya geçiş yolu ile gelen abonelerimiz için geçerlidir. Yaz Kampanyası 12 fatura dönemi geçerlidir, aktivasyonda otomatik tanımlanır. İlk ay 10 GB hediye internetten faydalanmak için HEDİYE 10 yazıp 5555'e SMS gönderilmelidir. Aralık 2019-Aralık 2021 tarihleri arasında 800, 1800, 2100, 2600 4.5G hücreleri artırılarak 4.5G çekim noktalarımız 2 katına çıkarılmıştır. Ayrıntılar için: www.turktelekom.com.tr

Türk Telekom
Değerli Hissettirir

**SİDDİK
YURTSEVER**

Bir kurtarıcı olmak zorunda mıdır, emin değilim. Fakat herhangi bir ilgili alanı, ihtisas insanın ferahlamasına vesile olur gibime geliyor. Buna edebiyat da dâhil. İnsanla karşılıklı etkileşim içinde ilerler bilimler, sanat dalları. İnsanın çekip çıkarıldığı çeşitli metaforlar, imgeler, benzetmeler bile cansızlığa dolayısıyla ruhsuzluğa evriliyor. Bu anlamda insan edebiyata ruh katar, onu canlandırır. Canlanan şey kurtarıcı vaziyetine de geçebilir. Yine de buradaki kurtarıcılıktan ne anladığımız da çok önemli. Ulvi, kutsal bir şeyden mi bahsediyoruz yoksa “günü kurtarmaktan mı?” mesela. Günü kurtarır edebiyat. Haftayı belki ayı da. Zaten bana göre bir çeşit zehirdir de o. Dünyadan kurtaran bir zehir. Bazı zehirler sizi yavaş yavaş kendine çeker. Büyük haz ve şehvet duygusuyla ipotek altına alır. Sonra haz ve şehvet terk eder sizi. Geriye saplantı kalır. Dozu iyi ayarlamak lazım. Ya da panzehir üretmek, metodoloji oluşturmak, çıkış yolu bulmak lazım. Soruya tekrar gelirse insan, edebiyata kendinde olandan verir. Sonra verdiği ona zehir olarak geri döner. Bu zehir yolun sonunda sunulan bir şerbet gibi sizi dünyadan kurtarabilir. Eğer gerçekten kurtulmak istiyorsanız. Yine de doz önemli!

* * *

**YILDIZ
RAMAZANOĞLU**

Edebiyat bizi kurtarır mı
Sorunun ikinci kısmıyla ilgili birkaç şey söylemek isterim.

Bildiğimiz dünya ile görünür gibi olan ama bir türlü görünmeyen dünyalar arasındaki perdeyi aralayan bir sanat edebiyat. Nesneler, durumlar ve duygularla, kelimeler arasındaki sisi dağıtıyor, doğayla eşyayla başka insanla hatta kendimizle etkileşimlerimize bir ad bulmaya çalışıyor.

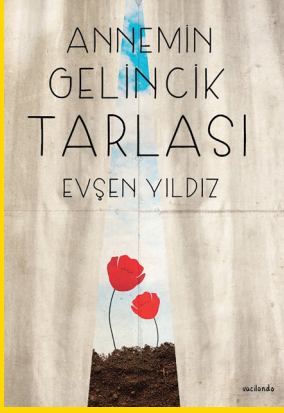
İnsanı başka bilinçlerin aynasında gezdiren, hikâyeleri birbirine ulaştıran, ulayan edebiyatın elbette iyileştirici yanı var. Okumak ve yazmak görme biçimlerimizi çeşitlendiriyor, algımıza derinlik katıyor. Küçük öznel hikâyelerin incelmesiyle açılan yollardan, insanlığın büyük hikâyesine dökülen nehirler gibi. Bu, yarayı görünce kaçan kişiler olmak yerine, yaraları ortaklaş-

turarak “hepimizin olan o ortak sızı” duygusunu geliştirir. Yazar kelimelerle okurunu dibe kadar indirip sonra birlikte yukarı tırmanmanın koşullarını arayan fani. Bu ilişki, dışarıda ne kadar hayat gürültüsü olursa olsun, elimizdeki kitapla aramızda sessiz sakin yürüyen tuhaf bir hâl. Âdeta meşru tanımlanmış dünyaya inat, yer altından bir çatlak bulup ilerleyen paralel bir yaşam alanı. İyi kitaplar çağımızın en büyük yoksunluklarından biri olan “başkasına olanı hissetme güçlüğü”nü onarır, işleyen bir kalp bahşeder.

Edebiyat kendimizden hayaller, ütopyalar, sezgilerle taşmamıza imkân vererek, ruh ve beden arasında yeni dengeler kuruyor. Bizi bir anda rüyadaki gibi başka ülkelere, dillere, duygulara taşır ve yeni kapılar açar. Biricik insanı bölünmüş kümeler içinde tanımlayan, çürüten dünya sisteminin parçalanması için de edebiyat çok kıymetli. Okuru insanın hiçbir saniyesi tekrarlanamayan deneyimiyle buluşturur ki bu bir hikâyemiz oluşunun apaçıklığıdır. Katı varlığımızı yumuşatan yepyeni bir mevcudiyet kurar edebiyat. İnsanların birbirini nerede nasıl kaybettiğine dair ipuçları gösterir. İnsandan kaynaklı bütün iddiaların birbirleriyle ve ilahî olanla mesafelerini edebiyatla tartarız. Eve dönmesi elzem olana kandili tutar, kaybolması gerekeni tekinsiz yerlere taşır. Bütün bunlar yazar murat etmeden bir büyüyle açığa çıkıyor.

Edebiyatı soğuk tek boyutlu olgular dünyasında, dışa ve içe açılmış pencereler gibi görüyorum. Aşına olduğumuz ya da olmadığımız insanların, hayatların, duyguların, zaafının, kahramanlık ya da alçaklıkların mırıldanarak geçişi. Onları seyretmekle yetinmiyor, bazen dokunuyoruz da. İmge gerçeğin önüne geçiyor. Gerçek kartondan bir yalana dönüşürken muhayyiledeki gölgesi ve izi bize daha inandırıcı gelir bazen. Kurtulmaya gelince, işte o arayanla bulan, nasibi olanla olmayan arasında bir sır.

Hazırlayan:
GÖKHAN YILMAZ

Üç
Nokta
Atışı

GÖKHAN YILMAZ

DEĞİNİ

Vacilando'nun Güzelliklerinden: *ANNEMİN GELİNCİK TARLASI*

Vacilando, çıkış sürecinden beri heyecanla takip ettiğim yeni bir yayınevi. Yayın macerasına başlayalı henüz iki sene olmayan yayınevinin adıyla alakalı şöyle bir bölüm var sitelerinde:

“Vacilando, Güney Amerika İspanyolcasında ‘Yolculuğun kendisi varılacak yerden daha önemlidir.’ demek. Esasen bu kelime daha çok kişiler için bir sıfat olarak kullanılıyor. Varacağı yerden çok yolculuk fikrinden, yoldan hoşlanan kişilere *vacilando* diyorlar.”

Sadece bu alıntı bile yayınevinin vaadi konusunda heyecan verici bir fikir sunuyor. *Saatçi İbrahim Efendi Tarihi, Hammurabi, Tükeniş Orkestrası, Biz İse Yalnızca Arabalardık, Belki de Gerçekten Mümkündür Dönmek* gibi kitaplar Vacilando'nun aklıma bir çırpıda gelen güzel kitapları.

Bu sayıda Üç Nokta Atışı bölümümün konuşuyorsa Vacilando'dan Evşen Yıldız'ın *Annemin Gelincik Tarlası* isimli hikâye kitabı. 87 sayfalık kitap 12 hikâyeden oluşuyor. Yıldız, 80 doğumlu ve Boğaziçi edebiyat mezunu.

Annemin Gelincik Tarlası kitabıyla ilgili ilk tespitim sağlam bir dil yapısı ve derinlikli cümlelerle kurulu hikâyeler toplamı olduğu yönünde. Metinler arasında ölüm, hastalık, hayatın getirdiği kaygılar, çaresizlik, yalnızlık gibi ortak temalar bulunsa bile her bir metinde ayrı bir dil tadı bulmak mümkün. Gerçekten her bir hikâyenin temasına uygun olgun bir dil buluyorsunuz hikâyelerde. Yapmacıktan uzak, acısına

sizi ikna eden, söz söylemiş olmak için söylemeyen, hikâyeleri sarmalayan yoğun atmosfere hizmet eden kelimeler bütünüyle karşı karşıyasınız. Genelde içli, duygusal sahnelerle örülmüş, yoğun hikâyeler var kitapta. Hasta babalar, yok anneler, kayıp kişilikler, kaygı duymayı hayatın rutini hâline getirmiş küçük insanlar hep bir köşeden başını uzatıyor. “Bir acının estetize edilmiş hikâyesi” olarak tanımlanabilecek bir tavrı var yazarın.

Yıldız’ın bu ilk kitabında dikkatimi çeken noktalardan biri de eşyanın hikâyelere temas ettirilmesindeki başarı. Söz gelimi “Zaman Meselesi” öyküsünde bir has-tane çantası ve saat, “Çerçeve” öyküsünde çerçeve, “Bozuk Düzen” ve “Babamı Babam Yapan Şeyler”de yine saat çok başarılı bir geçiş elemanı ve dekor olarak kullanılmış. Eşyanın, hikâye kişilerinin dışında kalmayıp onlara sirayet eden, onların içinde bir varlık şekline dönüşen hâlini çok etkileyici buldum. Dilin bu örneklerde de çok işlevsel kullanıldığını da söylemem gerek.

En çarpıcı örneğini “Evin Zor Hâli” öyküsünde gördüğümüz ayrıntıların anlatıya etki etme meselesi de *Annemin Gelincik Tarlası*’nı farklı kılan özelliklerden biri. Hikâyelerde küçük ayrıntılarla verilen kişisel özellikleri, ruh hâlleri, sahne geçişleri okurun da dikkatini talep eden bir anlatıya dönüştürüyor kitabı.

Bazı metinlerin basit, etkileyici ve şiirsel girişlerini de ayrıca işaret etmek gerek. Mesela “Bugün” isimli öykü ve giriş cümlesi: “Duruyordu zaman, aramızda.” Benzer güçte cümleleri birçok başlangıçta veya metinlerin ara sayfalarında görmek mümkün. Yine aynı öyküde dikkat çeken, başka öykülerde de işlenen bir zaman ve zamansızlık algısı var. Saatler, zamanlar, bölünmüş zaman kesitleri, geçmeyen dakikalar sık sık gösteriyor kendini. Bu açıdan da yoğun bir kitap *Annemin Gelincik Tarlası*.

“Yıldız Falı,” “Çerçeve” kitabın çok farklı kurgulanmış sıra dışı öyküleri. “Oyunbozan”sa gerçeküstü çizgiye yaklaştırılabilecek yoğun hikâyelerden. “Bozuk Düzen” başka birkaç öyküde de rastladığımız ev içi anlatılardan.

Kitaptaki her öyküyle ilgili bolca not aldım. Her biriyle ilgili söyleyecek çok şey var. Notların daha fazlasını okurun dikkatine bırakıp Evşen Yıldız’ın bu ilk kitabının Vacilando’nun yolculuğunun özel parçalarından biri olduğunu söylemekle yetiniyorum.

Evşen Yıldız ile *Annemin Gelincik Tarlası* Üzerine Söyleşi

SÖYLEŞİ

Kitapla ilgili yazdığım yazıda çoğu şey eksik kaldı. *Annemin Gelincik Tarlası* gerçekten iyi bir ilk kitap. Neden Vacilando gibi butik bir yayınevinden başladınız bu yolculuğa?

Öncelikle kitabı beğenmenize çok sevindim. Öykü dosyama yayınevlerine gönderirken yayınevinin küçük ya da büyük olmasına pek aldırmış etmemiş, yayınlarını beğendiğim yayınevlerini tercih etmiştim. Dosyam daha köklü bir yayınevinde, editör incelemesinde olduğu sırada Vacilando Yayınevi bana ulaştı ve birkaç sebepten içim Vacilando'ya öyle bir ısındı ki cevap beklediğim yayınevi dosyama reddedince hiç üzülmедim. İçimin ısınmasının sebeplerinden en önemlisi yayınevinin bana ulaşmış olması; yayımlanan öykülerimi okuyup dosyama görmek istemişler. Bunu kendi açımdan gurur verici buldum, genel anlamda da çok profesyonel bir yöntem olduğunu düşünüyorum. Kitap yayımlanmadan önce dosya üzerine çalıştığımız süreç de sonrasında kitabın okura ulaşması için verdikleri destek de Vacilando'da olmakla çok iyi bir karar verdiğimi gösterdi.

Zaman, zamansızlık, eşyanın yaşayan yanı, kaygılı ruhlar, kopmuş ilişkiler, yıpranmış ev içleri... Bunlar zihninizde savrulup durmuş da bir güzel dille hikâye etmişsiniz gibi. Eksik, fazlası var mı bu tespitin?

Bir okur olarak size bunlar ulaşmış, bu noktada benim eksik ya da fazla dememin bir anlamı olmamalı. Sadece bu temalardan bazılarını biraz açabilirim: Zaman, üzerinde düşündükçe derinleşen bir mefhum. “Zaman Meselesi”, “Bugün”, “Bozuk Düzen” gibi bazı öykülerimin çıkış noktasını oluşturduğu gibi diğer öykülerime de derinden sızmıştır. Zamanı düz bir çizgide algılamaya yatkın zihnimizi

şaşırtarak, geçmiş ve gelecek kavramlarının içini boşaltan kurgular okumayı seviyorum, yazarken de bunu yapmaya çalışıyorum.

Öykülerim genelde evin içinde geçen hikâyeleri anlattığı için eşya da ister istemez o hikâyenin yaşayan bir parçası oluyor. “Beklenen” öyküsünde radyonun, geçmişteki müzikli günleri; perdelerdeki iri çiçek desenlerinin, bugünün korkutuculuğunu hatırlatmasını istedim. Bir öyküde, örülemeyen yünler, bir başka öyküde takma dişler, vitrinde duran ve hiç kullanılmayan fincanlar... Hepsinin bir rolü var.

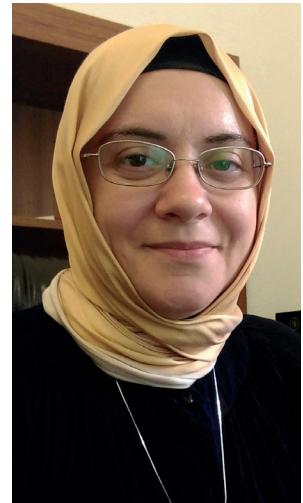
Son olarak “kopmuş ilişkiler” tespitinize dair şunu söylemek isterim: Öykülerdeki kopuk (veya hiç kurulamamış) ilişkilerin temelinde çoğunlukla iki kişi arasındaki iletişimsizlik hâkim olsa da “Çerçeve”, “Zaman Meselesi”, “Balkon” gibi öykülerde karakterin toplumla kuramadığı ilişkiye de değinmek istedim.

Acılarımızı neden estetize ederiz? Niye böyle şiirli, çiçekli, kırık anlatmak isteriz bir güzel?

Bu yolu neden seçtiğimizi bilmiyorum ama cevap vermeye çalışırken biraz tahminde bulunacağım: Her konuda olduğu gibi acılarımızla başa çıkmak için de taklide başvuruyoruz sanırım. Acılarımızla barışmak için onları anlatmamız gerektiğini fark ettiğimiz; kime, nasıl anlatacağımızı sorgulamaya başladığımız zamanlarda yolumuz iyi sanat eserleriyle kesişirse ne âlâ. Demek ki ben tam o ihtiyaç anında edebiyatın büyülü gücünü keşfetmişim. Estetize edilmiş acıları okurken duyduğum haz, kendi acımla baş etmek için aklıma gelen ilk yol olmuş sanırım.

Hikâyelerde çok iyi finaller gördüm. Hikâyeleri bitirirken bitmemesine de özen gösteriyor musunuz?

Hikâyenin bitmemesini sağlayan birinci sebep sanırım zamanla ilgili bir mesele: Aslında hiçbir hikâye bitmez. Tanpınar “Yekpare geniş bir ânın/Parçalanmaz akışında” der ya Bursa’da Zaman şiirinde, zamana dair ne güzel bir tespittir. Öykü yazarken anlattığım hikâyenin bir başının ve sonunun olmadığı, zamanın içinden bir kesit olduğu gerçeği aklımın bir köşesinde duruyor. “Bolteyel” adlı öykümün başlangıcında söylediğimi (*Geçmiş zamanda olup bitmiş olayların sonuçlarını anlatı-*

yordu) sonunda yalanlayarak (Bazı olayların geçmişte olup bittiğini sanırsanız, oysa onlar birikir bir yerde, kötü huylu bir ura dönüşür zamanla.) buna özellikle vurgu yapmıştım. “Zaman Meselesi”nin sonunda anlatıcının gördüğü böcekte, henüz yaşanmamış bir ânı, kendi çürüyen cesedini hatırlatan bir şey bulması da “Bugün”ün sonunda “bahsedelim” denerek yeni bir konuşma balonunun açılacağına işaretinin verilmesi de hikâyenin bitmeyeşine bir örnek olabilir.

Hikâyenin bitmeyeşine ikinci bir sebep de doğru yerde konulan bir noktanın okurda iyi bir tat bırakması olabilir. Burada da *Araba Sevdası*’nı anmam lazım. Üniversite yıllarında derste okuduğumuz o harikulade romanı zirveye çıkaran şeylerden biri de sonudur. Bihruz Bey’in yanlışlıklarla örülü tuhaf macerasını bir “pardon” ile bitirmek öyle vurucu ki... Beni derinden etkileyen bu zekâyâ öykündüğümü, öyküye doğru zamanda ve hikâyenin bütününe yakışacak bir nokta koymaya çalıştığımı söyleyebilirim.

Kitap çıktıktan sonra aldığınız tepkiler nasıldı? Beklenen neydi, bulabildiniz mi?

Şimdiye kadar tanıdığım ve tanımadığım okurlardan çok güzel geri dönüşler aldım, her birinde aynı heyecanı yaşadım. Boşluğa bıraktığımı sandığım sözcüklerim birilerine ulaşmış, bu çok büyüğü bir şey. Beklenti konusunda ise öykülerime ne kadar güvensen de fitraten iddialı biri olmadığım için, ayrıca pek çok kitabın arasında bir ilk kitabın sıyrılıp okura ulaşmasının da zor olduğunu bildiğimden çok büyük beklentilerim olmadı. Bir de sanatsal bir üretimin uyandıracığı etkiyi görmek için fazla acele etmemek gerekiyor. Bir önceki soruda dediğim gibi aslında hiçbir hikâye bitmiyor ve *Annemin Gelincik Tarlası*’nın da hikâyesi sürecektir.

Sırada ne var? Büyük anlatılar yazabilecek bir yazarın kuvvetli işaretlerini aldım. Sizce de öyle mi?

Anlatacağımız hikâye kendi formunu da belirliyor. Şimdiye kadar, anlatmak istediğim hikâyeler öykü bütünlüğüne yakındı, böyle gelişti. Ancak belki kitaptaki öykülerin arasındaki bağlantılardan dolayı kalemimin romana yaklaştığını düşünen okurlar oldu. Bu geri dönüşlerin verdiği cesaretin de yardımı olmuştur, bir süredir yazmak istediğim uzun soluklu bir anlatıya başladım. Şu an adını paylaşamayacağım bir platformda tefrika hâlinde yayımlanmasını planlıyoruz.

EVŞEN YILDIZ

HİKÂYE

İki Balkon Arası

Odanın ortasında beyaz bir yığın duruyor; hafif, bu-
luttan bir dağ. Sağda oda kapısının ucu görünüyor, kapı
kolu, o kolu tutan el. Oda karanlık. Gölgelelerin içinde bir
masanın köşesi seçiliyor, masanın üstünde bulaşıklar. Or-
tadaki yığından uçmuş gibi görünen beyaz küçük yumak-
lar var orada burada. Ve solda büyük bir örümcek ağı, bir
kapının önüne gerilmiş duruyor.

Bir süre kıpırtısız bekledim, rüyanın etkisiyle o gü-
nün gerçek hatırasını birbirine karıştırarak, düştüğü boş-
lukları gerçekle doldurarak yeniden yaşadım o günü.
Sonra birden artık silinsin istedim, en çok da kapı kolunu
tutan elin resmi. Zaten saat de gelmişti, kalkiverdim ya-
taktan.

Çay demledim, yumurta pişirdim. Yine de içimde
aynı sıkıntı. Çocuklarımı sevgiyle uyandırdım, öperek, gü-
lümseyerek. Kaç zamandır içimde büyütüp durduğum,
gelip rüyama girmiş, çok mu? Hep beraber, neşeyle konu-
şarak yaptık kahvaltımızı. Duyuyordum sesini, derinler-
de bir yerde örümcek durmaksızın ağ örüyor. Şu yaşıma
geldim, zihnimde hâlâ barışamadığım resimler. Muzlu süt
yaptım bu sabah ilk defa, çocuklar sevdiler. Çok güzel bir
sabahtı, mutlu aile tablomuz duvara asılmalık. Kim der
ki rüyamda yine onun elini görmüşüm ve sanki saçları-
ma doluyor parmaklarını. Yeşil zeytinin yanında beyaz bir
yığın gibi duruyor bir top tereyağı. Üflesem dağılır mı?
Oğlumun süttten bıyıklarına güldük hep birlikte. Hızlıca
çevirip başımı balkon kapısına baktım, duruyor yerinde.
Eşimin kaygılı bakışları üzerimde, gülümsedim.

Herkes dağıldı sonra. Evi kasvetime bıraktılar. Dön-
düklerinde henüz ikinci motife başlamıştım. Bu bahar
yeni bir perdesi olacak mutfağımızın. Yemek kokularının

ahenkle birbirine karıştığı sıcacık mutfığımız. Hepsi ilkin tencerelerin buharını saldı mutfığa, iştahla kokladılar havayı. “İp var mıydı?” diye sordu eşim, “Bugün aldım” dedim. Güz ikindisiydi, dar atmıştım kendimi sokağa.

Sonraki günler açıldı hava, bulutlar dağılmıştı. Daha hızlı örüyordum, üst üste yığılıyordu motifler. Kızım nasıl birleştireceğimi, ne kadar uzunlukta olacağını soruyordu. Eşim, “Bu perde işi de nereden çıktı.” diyordu arada. Benimse aklımda aynı rüya, hüznü dağılmış, şimdi artık yalnızca birkaç resimden ibaret, parça parça hatırlatıyor kendini. Bitişliğimize hâlâ taşınan olmadı.

Çocuklar uyuduktan sonra beni karşısına alıp gözlerimin içine bakarak en içten hâliyle söyledi bir akşam:

“İstersen taşınalım.”

Ellerindeydi ellerim. Ellerimizi seyrettim cevap vermek yerine.

“Babamın ellerini çok severdim küçükken,” dedim. “Babamın elleri...” dedim, devamı gelmedi. Ne anlatsam yutar gibi dinleyecek, öyle bakıyor gözlerime. “Geçen gün bir rüya gördüm,” dedim. “Hiç insan yoktu rüyamda, canlı olarak sadece bir el görünüyor, babamın eli galiba. Şimdi birden o rüyayı hatırladım, böyle ellerimize bakınca.” Gülümsedim, “Evimizi seviyorum ben, taşınmak istemiyorum. Hem iyiyim, biraz sarsıldım ama iyiyim.”

“İstersen mutfığa katalım balkonu, kapatalım biz de herkes gibi.” dedi.

“Küçük balkonumuzu seviyorum ben.” Hem motiflerim birbirine eklenince güzel bir perdemiz olacak kapısında.

Küçük balkonumuzun bir kenarı karşı siteye bakıyor, diğer kenarı bitişik dairemizin küçük balkonuna. İki balkonun arasında iki, bilemedin üç metre mesafe var. Ayla kendini o balkondan atmış, öyle dediler. Ben inanmadım. Ayla öldü, evet, bunun inkârı olarak değil, ben sadece Ayla’nın kendini attığına ihtimal vermiyorum. Arada bir dert yanardı kocasından, iş beğenmeyişinden, karamsarlığından, sürekli sızlanmasından. Şiddetli kavgalar, geçinmezlik? Hiç bahsetmedi. Dayak? Olsaydı anlar mıydım? Çocukları yoktu, belki de istemiyorlar derdim hep. “Yani neden atsın ki kendini, kazadır bence.” İçimde mırıldanan bir dua oldu bu cümle.

Hayatımız, bitişliğimizde boşalan ev haricinde nor-

male döndü kısa sürede. Ayla'nın terlikleri yok kapının önünde. Çekilen bir diş gibi alışıcağım bu boşluğa. Çünkü normal bu. Günlük telaşların yanında, üst üste yığılan motifler beni bayağı oyalıyor. “Örümcek ağına benziyor,” dedi oğlum. Nasıl baktıysam yüzüne “Kötü değil, güzel yani,” diye açıklamak zorunda kaldı.

15 yaşındaydım. Okuldan geldim, evde yoğun bir gerginlik. Oturma odasının ortasında beyaz bir yığın vardı. Annemin, arkadaşından destek alarak kanepeden kalktığını, kapıya yöneldiğini hatırlıyorum. Babam odaya girmiyor, odanın kapısında bekliyordu. Annem boş gözlerle ve hep aynı sözü yineleyerek çıktı kapıdan, “gidiyoruz, gidiyoruz...” Annemin o, boşluğa dalıp gitmiş yıkık gözleri kaç kez girdi rüyalarım.

Motifleri ekledim uç uca. Bahar yaklaşıyor. Bitişliğimize öğrenciler taşındı. Arada yeni perdemizi açıp bakıyorum balkonlarına, bira şişesi istifliyorlar. Sonra perdemizi bırakıp dönüyorum ocağın başına. Arkamda bir mağara ağzı gibi duruyor balkon. Önünde yığılıp duran perdemiz. Ev halkı yeni perdemizi sevmeyi, farkındayım. Üzülmeyeyim diye ses etmiyorlar ama ben de sevmedim aslında.

Arkadaşı annemi götürünce babama tek kelime sormadan bulaşıkları yıkamaya başladım. Sokak kapısının çarpıldığını duyan kadar. Emin olmak için pencereden baktım; siyah kuşgözü kabanını giymiş, deri çantası elinde, lokale gidiyor olmalı. “Kasabamızın sevilen siması” gülüşü vardır yüzünde, dimdik yürüyor. Odanın ortasındaki o küçük dağa koştum merakla. Beyaz ipek bir kumaşın küçük parçaları. Anlamam uzun sürmedi. Annemin günlerdir büyük bir hevesle diktığı bluzunun parçalarını bir poşete doldurdum.

Akşama doğru iki arkadaşı getirdi annemi. Giderken olduğundan daha yorgun bakıyordu gözleri. Babam gelmemişi lokalden. “Ne bu böyle” demiş “hafif kadınlar gibi.” “Ben ama demesem uzatmazdı belki, ben itiraz ettikçe daha da kızdı.” dedi annem. Kimden öğrendin kocana diklenmeyi diye diye... Saçlarından tutup da duvara vurmuş kafasını. Babamın elleri.

Önceden planlamamıştım, bir anda aklıma geldi, bıraktım bulaşığı, kuruladım ellerimi, çıkarıp sandalyenin arkasına atıverdim önlüğü. Pembeydi önlük, üstünde “evimizin güzel aşçısı” yazıyordu. Evimizin güzel aşçısı bendim. Üstelik motifleri birleştirip perde yaptım diyebiliyordum, becerikliydim. Perdeyi çıkardım kornişten. Çocuklarımla birlikte gülüyor, oyunlar oynuyordum. Terte-

mizdi evimiz, güzeldi; duvarlarımız badanalıydı. Her türlü şeyden muhafaza ederdi ailemizi. Dışarıda kıyamet kopsa mutluyduk evimizde. Balkona çıktım. Dışarıda kıyamet kopsa duymazdık ki zaten neden mutlu olmayalım. Ayla mutsuz muydu? Bitişik evlerimizin aynı cepheye bakan balkonlarında aynı cepheye mi bakıyorduk? Gençler çoğaltmış şişeleri. Ben sıklemene ne zamandır su vermedim, bitkin görünüyor. İki balkon arasında iki, bilemedin üç metre mesafe var, istersem atlar mıyım? Gözlerimle aradaki mesafeyi tartarak baktım balkona uzun uzun. Kapı açıldı, gençlerden biri çıktı balkona, yüzüme tuhaf tuhaf bakınca içeri girdim.

Balkon kapısını bulamadım demişti annem. Odanın ortasında döndüğünü ama kapıyı bir türlü bulamadığını hatırlıyordu en son. Balkon kapısını bulsaydım, Hülya teyzenin balkonuna geçecektim demişti, tüylerim ürpermisti. “Geçemezdin ki” demişim, “çok uzak.” Boş bakan gözlerini balkon kapısından ayırmadan “Öyle,” demişti, “uzak.”

Akşam eve geldiklerinde önce mutfığa girdi hepsi, yemeklerin buharını saldılar, havayı kokladılar. Evimizin güzel aşçısı salondaydı, salonun ortasındaki yığına bakıyordum. Eşim gördü beni ilkin, endişelenecek oldu, “Beğenmemiştim hiç, yeniden öreceğim,” dedim. Oğlum sevinçle daldı yığının içine, alıp alıp havaya atmaya başladı motifleri.